

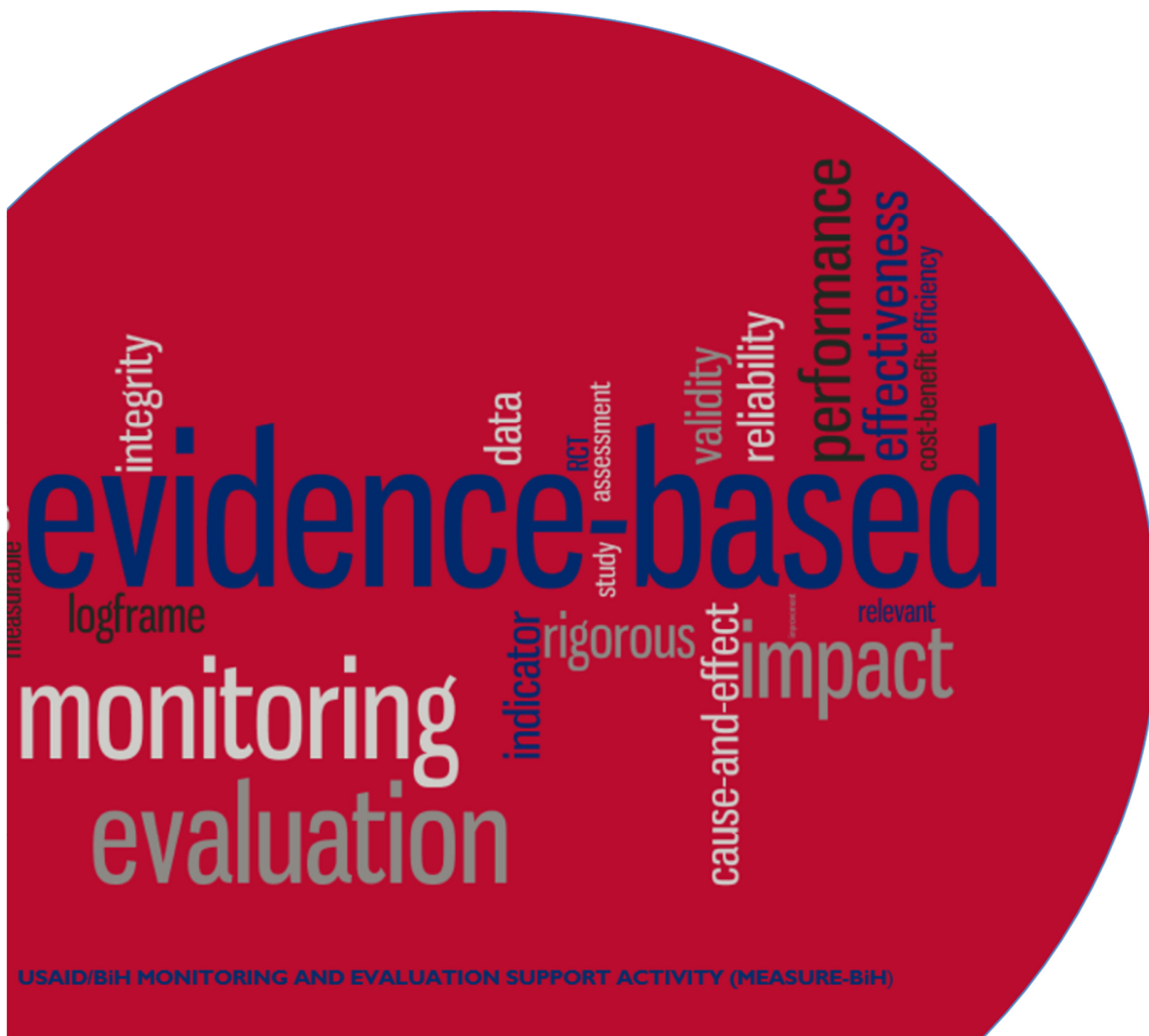

PROJEKAT PODRŠKE MONITORINGU I EVALUACIJI (MEASURE-BiH)

**ANKETA PERCEPCIJA GRAĐANA U BOSNI I
HERCEGOVINI 2016**

Izvještaj o nalazima

Mart 2017.

PROJEKAT PODRŠKE MONITORINGU I EVALUACIJI (MEASURE-BiH)

ANKETA PERCEPCIJA GRAĐANA U BOSNI I HERCEGOVINI 2016

IZVJEŠTAJ O NALAZIMA

*Naida Čaršimamović Vukotić
Salminka Fazlić
Anela Kadić
Anesa Hadžić
Emina Ćosić Puljić
Vanja Ibrahimbegović Tihak
Ye Zhang*

Pripremljeno u okviru USAID-ovog Projekta podrške monitoringu i evaluaciji (MEASURE-BiH), ugovor br. AID-I68-C-14-00003

Dostavljeno:

USAID/Bosna i Hercegovina, mart 2017.

Implementator:

IMPAQ International, LLC

Izjava o odricanju od odgovornosti:

Izrada ovog dokumenta omogućena je zahvaljujući velikodušnoj podršci američkog naroda posredstvom Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID). Kompanija IMPAQ International odgovorna je za sadržaj ovog izvještaja, koji ne odražava nužno gledišta USAID-a ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

SADRŽAJ

LISTA TABELA I DIJAGRAMA.....	3
SAŽETAK	5
I. UVOD.....	8
II. OSNOVNI PODACI O ANKETI PERCEPCIJA GRAĐANA U BOSNI I HERCEGOVINI 2016.....	9
II.1 Dizajn uzorka.....	9
II.2 Upitnik	10
II.3 Prikupljanje podataka i kontrola kvaliteta.....	10
III. DESKRIPTIVNA STATISTIKA NA OSNOVU NACIONALNO REPREZENTATIVNOG UZORKA U BIH	12
III.1 Demografske i socijeonomske karakteristike	12
III.2 Opći stavovi i percepcije građana BiH.....	13
<i>Opći stavovi</i>	13
<i>Vlasti</i>	18
<i>Korupcija</i>	29
<i>Mediji i učešće građana</i>	33
<i>Međuetničko povjerenje i interakcija</i>	39
<i>Borba protiv nasilnog ekstremizma</i>	42
<i>Socijalna uključenost</i>	43
<i>Razvoj mladih</i>	46
ANEKS: ANKETA PERCEPCIJA GRAĐANA U BOSNI HERCEGOVINI - UPITNIK (2016.).....	52

LISTA TABELA I DIJAGRAMA

Tabela 1. Distribucija uzorka NSCP-BiH 2016	9
Tabela 2. Demografske karakteristike u NSCP-BiH 2016.....	12
Tabela 3. Mjesečni neto prihod u NSCP-BiH 2016.....	13
Tabela 4. Razvojni prioriteti međunarodne zajednice u BiH.....	17
Tabela 5. Najvažniji razvojni izazovi sa kojima se suočava BiH	21
Tabela 6. Razvojni prioriteti u BiH.....	22
Tabela 7. Investicijski prioriteti u BiH	22
Tabela 8. Vizije građana BiH o budućnosti zemlje.....	27
Tabela 9. Nepriistrasnost sudija i tužilaca	32
Tabela 10. Rodni stereotipi na tržištu rada.....	43
Tabela 11. Percepcije o socijalnoj uključenosti LGBT osoba.....	46
Tabela 12. Poželjna zanimanja mladih u BiH.....	51

Dijagram 1. Uzorak i distribucija stanovništva po entitetima u BiH.....	12
Dijagram 2. Distribucija uzorka prema etničkoj pripadnosti u NSCP-BiH 2016.....	13
Dijagram 3. Opći stavovi o sadašnjem stanju u BiH.....	14
Dijagram 4. Opći stavovi o vodstvu BiH	14
Dijagram 5. Opći stavovi o ekonomskoj situaciji u BiH	15
Dijagram 6. Poznavanje međunarodne zajednice u BiH	15
Dijagram 7. Utjecaj međunarodne zajednice u BiH.....	16
Dijagram 8. Podrška integraciji u EU.....	17
Dijagram 9. Podrška integraciji u NATO	18
Dijagram 10. Zadovoljstvo građana općim vladinim uslugama.....	19
Dijagram 11. Percepcije građana o institucijama/tijelima vlasti.....	20
Dijagram 12. Povoljna ocjena rada raznih nivoa vlasti.....	20
Dijagram 13. Razlozi da se ne glasa na lokalnim izborima 2016.....	23
Dijagram 14. Percepcije o motivaciji političkih stranaka u BiH.....	23
Dijagram 15. Podrška građana za ustavnu reformu na različitim nivoima.....	24
Dijagram 16. Sektori koji trebaju biti u nadležnosti vlasti na državnom nivou	25
Dijagram 17. Formiranje Ministarstva poljoprivrede u Vijeću ministara BiH	26
Dijagram 18. Zadovoljstvo pravosudnim sektorom u BiH.....	27
Dijagram 19. Percepcija o transparentnosti pravosuđa u BiH	28
Dijagram 20. Pravovremenost u radu pravosuđa, načini imenovanja sudija i tužilaca i medijsko izvještavanje o sudskim predmetima.....	28
Dijagram 21. Percepcija o sudskoj nepristrasnosti.....	29
Dijagram 22. Iskustvo građana sa davanjem mita.....	30
Dijagram 23. Percepcije o prisutnosti korupcije.....	31
Dijagram 24. Percepcije o prisutnosti korupcije pri zapošljavanju u javnom sektoru.....	31
Dijagram 25. Percepcije o prisutnosti korupcije u javnim nabavkama.....	32
Dijagram 27. Percepcije o davanju mita tužiocima.....	33
Dijagram 26. Percepcije o davanju mita sudijama.....	33
Dijagram 28. Korištenje medija prema tipu.....	34
Dijagram 29. Korištenje medija prema vrsti medija i spolu građana	34
Dijagram 30. Zadovoljstvo korisnošću i vjerodostojnošću medija.....	35
Dijagram 31. Zadovoljstvo vjerodostojnošću medija prema etničkoj pripadnosti.....	35
Dijagram 32. Zadovoljstvo korisnošću medija prema etničkoj pripadnosti	36

Dijagram 33. Utjecaj na medije.....	36
Dijagram 34. Stavovi o organizacijama civilnog društva (NVO).....	37
Dijagram 35. Utjecaj organizacija civilnog društva na vlast.....	38
Dijagram 36. Utjecaj organizacija civilnog društva na vlasti, prema entitetu, rodu i starosti .	38
Dijagram 37. Učešće građana prema entitetima, rodu i dobi	39
Dijagram 38. Značaj međuetničkog povjerenja i aktivnosti sa ciljem promjene međuetničkih odnosa	40
Dijagram 39. Međuetničko i unutaretničko povjerenje.....	41
Dijagram 40. Percepcija uloge obrazovnog sistema na planu međuetničkog povjerenja	41
Dijagram 41. Prisutnost nasilnog vjerskog ekstremizma.....	42
Dijagram 42. Prisutnost nasilnog vjerskog ekstremizma po entitetima.....	43
Dijagram 43. Rodna jednakost u politici.....	44
Dijagram 44. Javna percepcija socijalne uključenosti osoba sa invaliditetom	45
Dijagram 45. Percepcije o intelektualnim poteškoćama i partnerima.....	46
Dijagram 46. Karakteristike uzorka mladih u NSCP-BiH 2016.....	47
Dijagram 47. Interes mladih za politiku	47
Dijagram 48. Angažman u promoviranju pozitivnih promjena političkog života u BiH.....	48
Dijagram 49. Procenat mladih koji razmišljaju o napuštanju zemlje 2016.....	48
Dijagram 50. Procenat mladih koji su razmišljali o napuštanju zemlje 2015.....	49
Dijagram 51. Glavni razlozi zašto mladi razmišljaju o napuštanju zemlje	49
Dijagram 52. Preferirani sektori zapošljavanja za mlade	50

SAŽETAK

Anketa percepcija građana u Bosni i Hercegovini (NSCP-BiH) svake godine prikuplja podatke na osnovu nacionalno reprezentativnog uzorka neinstitucionaliziranih, odraslih građana (18+) u BiH sa ciljem praćenja promjena u društvu i proučavanja sve veće kompleksnosti bh. društva. Drugi talas NSCP-BiH, koji je proveden u oktobru i novembru 2016. godine, imao je za cilj prikupiti informacije o općim iskustvima i percepcijama građana o vlastima, korupciji, učešću građana u civilnom društvu i o organizacijama civilnog društva, medijima, vladavini prava, međuetničkom povjerenju, socijalnoj uključenosti, statusu mladih i drugim temama. Neki od osnovnih nalaza NSCP-BiH 2016 navedeni su u nastavku.

Opći stavovi i percepcije

Građani BiH općenito percipiraju da su ekonomske prilike u zemlji nepovoljne, da se ukupna situacija pogoršava i da se zemlja kreće u pogrešnom smjeru. Ta pesimistična gledišta su široko rasprostranjena među mladima i odraslima u oba entiteta, pri čemu su građani FBiH (Federacija Bosne i Hercegovine) blago pesimističniji od onih u RS-u (Republika Srpska). U pogledu angažmana međunarodne zajednice u BiH, percepcije građana su podijeljene. Većina građana FBiH pozdravlja aktivno angažiranje međunarodne zajednice i podržava integracije u EU i NATO. Sa druge strane, većina građana BiH u RS-u je protiv utjecaja međunarodne zajednice i ne podržava EU ili NATO integracije.

Vlasti, razvojni prioriteti i budućnost BiH

Većina građana BiH nije zadovoljna radom i uslugama koje im pružaju institucije vlasti i, što je viši nivo vlasti, osjećaju da ih te institucije slabije predstavljaju. Štaviše, troje od četvoro građana vjeruje da političke stranke u BiH rade samo za vlastite interese, a jedno od troje vjeruje da glasanjem ne može promijeniti tu situaciju. Kada je riječ o pravosuđu, većina građana BiH vjeruje da pravosudni organi nisu nezavisni, pravični niti transparentni, te sumnjaju u vladavinu prava u BiH. Nešto malo manje od polovice građana BiH zadovoljno je općim vladinim uslugama, a nivo zadovoljstva je blago viši u RS-u nego u FBiH. Kao što je utvrđeno i u NSCP-BiH 2015, od svih javnih usluga građani su najzadovoljniji komunalnim uslugama, zatim općom sigurnosnom situacijom. Suprotno tome, građani su najmanje zadovoljni podrškom ugroženim grupama (borcima, civilnim žrtvama rata, izbjeglicama, porodicama sa djecom, itd), te podrškom poduzetnicima i izvoznima.

NSCP-BiH 2016 pokazuje da građani smatraju da je nezaposlenost glavni problem sa kojim se zemlja suočava, i da ekonomija treba biti glavni razvojni prioritet u BiH. Uz ekonomske probleme, građani BiH vide i korupciju kao ozbiljan problem prisutan na svim nivoima, uključujući situaciju korupciju nižerangiranih i srednjerangiranih javnih zvaničnika; krupnu korupciju državnih službenika na visokom nivou i političkih ličnosti; te sistemsku korupciju koja je integrisana u ekonomski, socijalni i politički sistem. Jedno od troje građana BiH priznaje da je dalo mito barem jednom javnom službeniku (većinom ljekarima, bolničarkama i policajcima), a 10 posto mladih priznaje da su dali mito svojim profesorima.

Građani FBiH i RS-a različito vide budućnost BiH. U FBiH su skloniji jačanju vlasti na nivou države i općine/grada i ukidanju entiteta i kantona. Sa druge strane, građani RS-a radije bi da se BiH podijeli na tri nezavisne države, ili da uređenje države ostane nepromijenjeno. Razmatrajući stavove o reformama, građani BiH vjeruju da su socio-ekonomske reforme veći prioritet u odnosu na ustavne reforme, a podrška ustavnoj reformi znatno je veća u FBiH nego u RS-u.

Mediji i učešće građana u odlučivanju u zajednici

U 2016. godini, građani su navodili da je TV najdominantniji tip medija od kojeg dobijaju političke vijesti u BiH. NSCP-BiH 2016 pokazuje da su žene u BiH manje sklone praćenju vijesti u medijima u odnosu na muškarce. Preko polovice anketiranih zadovoljno je vjerodostojnošću i korisnošću TV-a. Općenito, Srbi pokazuju tendenciju da medije smatraju vjerodostojnijim i korisnijim nego druge etničke grupe, dok su Hrvati najmanje uvjereni u to da je televizija vjerodostojna i korisna. Kada se razmatra utjecaj političkih stranaka i građana na medije, percepcija anketiranih u NSCP-BiH 2016 je da političke stranke i institucije vlasti imaju prevelik utjecaj na medije, a da je utjecaj običnih građana zanemarljiv.

Samo 11% građana vjeruje da se organizacijama civilnog društva može vjerovati da čine pravu stvar za ljude u BiH, a preko 35% građana smatra da organizacije civilnog društva nemaju utjecaja na odluke vlasti. Uznemirujuće je da se skoro niko od anketiranih, bez obzira na entitet iz kojeg dolazi, rod i starost, nije mogao sjetiti organizacije civilnog društva koja je organizirala akciju protiv korupcije u njihovom gradu, te da većina ispitanih nije učestvovala ni u jednoj građanskoj aktivnosti.

Međuetničko povjerenje i interakcija

Izgradnja povjerenja između tri najveće etničke grupe utire put pomirenju u BiH. NSCP-BiH 2016 pokazuje da postoji razlika među entitetima i različitim etničkim grupama u pogledu spremnosti da grade povjerenje. U poređenju sa anketiranim građanima u FBiH, građani RS-a su manje skloni pridavanju važnosti izgradnji povjerenja. Nadalje, nivo spremnosti na izgradnju povjerenja niži je među Srbima nego među Bošnjacima i Hrvatima. Anketirani Srbi pokazali su najniži nivo povjerenja u one koji nisu pripadnici njihove grupe, dok povjerenje Bošnjaka i Hrvata prema drugim grupama varira.

Skoro jedna trećina svih građana BiH vjeruje da obrazovanje igra pozitivnu ulogu u izgradnji međuetničkog povjerenja, pri čemu je veći procenat takvih u FBiH nego u RS-u. Većina građana (63%) ima najmanje nekoliko članova porodice ili prijatelja iz druge etničke grupe, i u interakciji su sa drugim etničkim grupama kroz posao ili školu (68%).

Borba protiv nasilnog ekstremizma

NSCP-BiH 2016 pokazuje da skoro polovina ljudi u BiH smatra da vjerski ekstremizam predstavlja problem. U dva entiteta postoje statistički značajne razlike u percepcijama građana u vezi s tim koje se ekstremističke grupe percipiraju kao prijatnija u BiH i koji je nivo te prijatnije. Općenito, anketirani iz RS-a osjećaju se ugroženijim od strane raznih ekstremističkih grupa, u odnosu na građane FBiH.

Socijalna uključenost

Većina građana BiH (88 posto) vjeruje da žene trebaju imati ista prava i isti tretman kao muškarci. U slučaju manjka radnih mjesta, polovina građana BiH ispitanih u okviru NSCP-BiH 2016 smatra da muškarci trebaju imati veća prava da imaju ili dobiju posao, u odnosu na žene. Skoro 43% anketiranih iznosi stav da osobe sa mentalnim poteškoćama ne trebaju raditi, a mali procenat ispitanika smatra i da osobama sa intelektualnim poteškoćama ne treba dozvoliti da imaju partnere.

NSCP-BiH 2016 pokazuje da 88% građana vjeruje da istospolni parovi ne trebaju imati pravo sklapanja braka, dok 92% građana smatra da pomenuti parovi ne trebaju imati pravo na usvajanje djece.

Status mladih

Populacija mladih (18 do 30 godina) u BiH vidi političko učešće kao priliku da poboljša svoj život, ali tek mali procenat njih učestvovao je u nekom obliku političke aktivnosti od oktobra 2015. do oktobra 2016. i izjavio da ih zanima politika. NSCP-BiH 2016 pokazuje da je procenat mladih koji razmišljaju o odlasku iz zemlje opao u odnosu na 2015. godinu, ali da je i dalje visok (45%), te da je glavna motivacija

za odlazak iz zemlje to što ne mogu naći posao u BiH. Što se tiče sektora kojem se daje prednost kod zapošljavanja, više od polovine mladih u BiH izjavilo je da žele raditi u javnom sektoru, a među najpoželjnijim zanimanjima među mladima u BiH su naučnici, inženjeri i druga zanimanja koja zahtijevaju visoko obrazovanje.

I. UVOD

2016. godine, Misija Američke agencije za međunarodni razvoj u Bosni i Hercegovini (USAID/BiH) naručila je od kompanije IMPAQ International drugi talas Ankete percepcija građana u Bosni i Hercegovini (NSCP-BiH 2016). Ova anketa, zajedno sa talasom provedenim 2015. godine, pruža podatke za analizu trendova i općih stavova o vlasti, vladavini prava, korupciji, uključenosti građana u civilno društvo i organizacijama civilnog društva, medijima, socijalnoj uključenosti, stanju mladih i drugim temama. Godišnja anketa provedena na nacionalno reprezentativnom uzorku pružit će važne informacije kako bi pomogla USAID/BiH u strateškom planiranju i programiranju.

Ovaj izvještaj prikazuje glavne nalaze Ankete percepcija građana u BiH 2016 (NSCP-BiH 2016) i pruža detaljne informacije o dizajnu uzorka i procesu prikupljanja podataka. MEASURE-BiH, sa partnerom IPSOS, proveo je NSCP-BiH u oktobru i novembru 2016. godine. Kroz anketu su prikupljeni podaci nacionalnog uzorka neinstitucionaliziranih građana (18+)¹ kako bi se razmotrile trenutne percepcije, osjećanja i očekivanja javnosti u BiH. Anketa ima sljedeća četiri ključna cilja:

- Dobiti podatke o percepcijama građana koji bi USAID/BiH pomogli u strateškom planiranju i programiranju;
- Prikupiti podatke za 2016. godinu za indikatore na nivou projekata USAID/BiH;
- Prikupiti podatke za 2016. godinu o javnom mnijenju o pravosudnim pitanjima za Indeks efikasnosti pravosuđa Bosne i Hercegovine (JEI-BiH);
- Pružiti naučnicima i istraživačima na polju društvenih nauka naučno zasnovan i nepristrasan instrument za mjerenje koji nam ukazuje na to šta stanovništvo BiH misli i osjeća o mnogim važnim i za politike relevantnim temama.

Ostatak ovog izvještaja organiziran je u dva poglavlja (II i III). Poglavlje II opisuje metodologiju NSCP-BiH 2016, uključujući:

- Dizajn uzorka
- Sadržaj i dizajn anketnog upitnika
- Proces i postupke prikupljanja podataka

Poglavlje III prikazuje deskriptivnu statistiku i glavne nalaze NSCP-BiH 2016, koji se odnose na sljedeća glavna područja percepcija javnosti:

- Opći stavovi
- Vlasti
- Korupcija
- Mediji i učešće građana u odlučivanju u zajednici
- Međuetničko povjerenje i interakcija
- Borba protiv nasilnog ekstremizma
- Socijalna uključenost
- Status mladih

¹ Dvije grupe stanovništva su isključene iz ove studije: (1) osobe koje su u zatvoru prije suđenja ili nakon što su osuđene i (2) beskućnici.

II. OSNOVNI PODACI O ANKETI PERCEPCIJA GRAĐANA U BOSNI I HERCEGOVINI 2016

NSCP-BiH 2016 je provedena na nacionalno reprezentativnom uzorku neinstitucionaliziranih, odraslih građana (18+) BiH. Anketiranje je provedeno metodom kompjuterski potpomognutog intervjua licem-u-lice (CAPI). Koristeći specifične smjernice, anketari su dobili upute da koriste tehniku slučajnog kretanja sa datih adresa (SRSWoR). Anketari kreću od unaprijed određenih početnih tačaka (na kojim se ne obavlja anketiranje), te počinju brojanje i nasumični odabir domaćinstava u kojim se obavljaju intervjui sa članovima domaćinstva starijim od 18 godina (nasumično odabranim uz korištenje Kish tablice). Anketari su naglas čitali pitanja iz upitnika i ponuđene (šifrirane) odgovore, ili su odgovori prikazani ispitanicima na tzv. „pokaznim karticama“ ili su, u slučaju otvorenih pitanja, čitali samo pitanja. Sve u svemu, u okviru NSCP-BiH 2016, MEASURE-BiH je obavio intervjue sa 3.004 pojedinca.

II.1 DIZAJN UZORKA

Dizajn uzorka NSCP-BiH 2016 temelji se na Popisu stanovništva provedenom u BiH 2013. godine, Vitalnoj statistici za 2012. godinu i procjenama koje je uradila agencija IPSOS Adria na osnovu baze podataka Centralne izborne komisije i Agencije za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka BiH. Uzorak je strukturiran kako bi bio reprezentativan na nivou cijele države i dovoljno velik da omogući planirane analize. Teritorije biračkih mjesta, definirane općinama i tipom naselja (urbano/ruralno)², korištene su kao okvir za utvrđivanje uzorka. Primijenjeno je trofazno stratificirano slučajno uzorkovanje. U prvoj fazi, uzorak je bio stratificiran na 13 geografskih regija BiH, dok je tip naselja korišten za stratifikaciju u drugoj fazi. Pošto je bio potvrđen broj tačaka uzorka u svakom sloju, teritorije biračkih mjesta su izabrane unutar slojeva. Tabela I prikazuje distribuciju uzorka NSCP-BiH 2016 po regionu i tipu naselja.

Tabela I. Distribucija uzorka NSCP-BiH 2016

Regija	Ukupno		Tip naselja			
	Broj opservacija	Procenat (ponderirani)	Urbano		Ruralno	
			Broj opservacija	Procenat (ponderirani)	Broj opservacija	Procenat (ponderirani)
Unsko-sanski kanton	228	7%	116	7%	112	8%
Tuzlanski kanton	332	13%	181	13%	151	12%
Zeničko-dobojski kanton	301	10%	150	9%	151	11%
Srednjobosanski kanton	209	7%	90	6%	119	9%
Hercegovačko-neretvanski kanton	174	6%	86	6%	88	7%
Zapadnohercegovački kanton	60	3%	29	2%	31	3%
Kanton Sarajevo	377	12%	315	18%	62	4%
Kanton 10	56	2%	31	2%	25	2%
Republika Srpska, sjever	638	22%	328	21%	310	24%
Republika Srpska, istok	419	13%	213	12%	206	14%
Posavski kanton	61	1%	30	1%	31	1%
Bosansko-podrinjski kanton	61	1%	30	1%	31	1%
Brčko Distrikt	88	2%	59	3%	29	2%
UKUPNO	3,004	100%	1,658	100%	1,346	100%

² U svrhu uzorkovanja, podjela na urbano/ruralno temeljila se na nekoliko kriterija, uključujući broj stanovnika, postojanje škola, zdravstvenih institucija, poljoprivredne proizvodnje itd.

II.2 UPITNIK

Putem NSCP-BiH 2016 prikupljeni su podaci o velikom broju tema, uključujući opće stavove, percepcije o pitanjima koja se odnose na vlasti, međunarodne integracije, korupciju, međuetničko povjerenje i interakcije, nasilni ekstremizam, civilno učešće građana, medije, socijalnu uključenost, mlade i sociodemografske podatke. Anketa je podijeljena na 19 sekcija, uključujući 2 sekcije za mlade, a usmjerene su na ispitanike između 18 i 30 godina starosti. Kako bi se pojednostavilo predstavljanje glavnih nalaza, u ovom izvještaju, 19 sekcija upitnika kategorizirano je u sljedećih 8 poglavlja:

- (1) Opći stavovi: pravac razvoja, međunarodna zajednica i integracije;
- (2) Vlasti: ustavna reforma, zadovoljstvo javnim službama, lokalni izbori, odgovornost političkih partija, pravosuđe i vladavina zakona;
- (3) Korupcija: podmićivanje i borba protiv korupcije;
- (4) Mediji i učešće građana: pristup nepristrasnim informacijama, organizacije civilnog društva, svijest o antikoruptivnim aktivnostima organizacija civilnog društva, učešće u odlučivanju;
- (5) Međuetničko povjerenje i interakcija: povjerenje unutar grupe i prema drugim grupama, izgradnja povjerenja među etničkim grupama, interakcija sa drugim etničkim grupama kroz porodicu i rad/školu;
- (6) Borba protiv nasilnog ekstremizma: prisutnost nasilnog ekstremizma i sigurnosnih prijetnji;
- (7) Socijalna uključenost: rodna uključenost, uključenost osoba sa invaliditetom, LGBT zajednice;
- (8) Status mladih: politička aktivnost mladih, tendencija odlaska mladih iz zemlje.

Anketni upitnik korišten u ovom istraživanju nalazi se u aneksu izvještaja.

II.3 PRIKUPLJANJE PODATAKA I KONTROLA KVALITETA

Prije prikupljanja podataka, MEASURE-BiH i naš partner IPSOS precizirali su polazne tačke za svaku odabranu tačku uzorka. Anketari su dobili upute da primijene tehniku slučajnog kretanja, i to na sljedeći način:

- Kretanjem desno sa polazne tačke, u smjeru sve većeg broja kuća;
- Preskočiti dva ulaza (broja kuće) nakon polazne tačke, te pokušati uspostaviti kontakt i kompletirati intervju u svakom trećem domaćinstvu– trećem, šestom, devetom, itd.;
- U seoskim područjima preskakati samo jedno domaćinstvo;
- Okrenuti se nadesno na svakom raskršću i nastaviti sa primjenom tehnike slučajnog kretanja;
- Izabrati do dva stana za kontakt u stambenim zgradama do četiri sprata;
- Izabrati do tri stana u višim stambenim zgradama.

Nakon uspostave uspješnog kontakta u domaćinstvu, naši anketari su koristili Kish tablicu kako bi izabrali članove domaćinstva za intervju. Kish tablice su bile programirane i postavljene na tablet uređaje, i anketare usmjeravali da ispravno biraju članove domaćinstva (nasumično). Od anketara se tražilo da se pridržavaju sljedećih pravila intervjuiranja:

- Intervjuirati samo jednu osobu po domaćinstvu;
- Bilježiti samo one odgovore koje su dali odabrani ispitanici tokom intervjuja;
- Postaviti svako pitanje iz upitnika, bez preskakanja, osim ako logika upitnika uključuje obrazac preskakanja;
- Vratiti se u domaćinstvo barem još jednom u toku dana ukoliko su članovi domaćinstva bili odsutni prilikom prvog kontakta;
- Ako niko ne otvori vrata nakon drugog pokušaja kontakta sa domaćinstvom, tretirati takav kontakt kao odbijanje i izabrati drugo domaćinstvo i ispitanika;
- Otići do sljedećeg (zamjenskog) domaćinstva nakon odbijanja i nasumično izabrati drugog ispitanika;

- Zakazati ponovni kontakt i vratiti se u domaćinstvo ako je nasumično odabrani ispitanik privremeno odsutan iz domaćinstva.

Kontrola kvaliteta koju je proveo naš partner IPSOS obuhvatala je terensku kontrolu, telefonsku kontrolu i kontrolu logike/dosljednosti. Uz to, MEASURE-BiH je proveo provjere na licu mjesta tokom terenskog rada. Terenska kontrola je obavljena na 5% nasumično odabranih domaćinstava iz uzorka. Uloga kontrolora bila je da potvrdi:

- Da li su intervjui stvarno obavljeni u datim domaćinstvima;
- Da li su procedure izbora domaćinstva i ispitanika bile propisno primijenjene;
- Približno trajanje intervjua;
- Administrativno provođenje upitnika;
- Opće pridržavanje profesionalnih standarda od strane anketara.

Telefonske kontrole su provedene za sve obavljene intervjue. Kao i u slučaju terenske kontrole, svrha telefonske kontrole bila je da se potvrdi da li su ispitanici stvarno intervjuirani, te da se procijeni kvalitet intervjua i ponašanje anketara.

Nadalje, svi intervjui su provjereni u pogledu logičkih pogrešaka, odnosno grešaka u dosljednosti. Ova provjera je obavljena sa specijaliziranim softverom za CAPI i unošenje podataka – SM-S. Ovaj softver omogućava otkrivanje svih predefinisanih nedosljednosti. U slučajevima gdje su postojale indikacije da intervjui nije propisno obavljen, ispitanik je bio ponovo kontaktiran kako bi se razjasnile nedosljednosti, ili je zamijenjen drugim ispitanikom odabranim u skladu sa prethodno opisanim procedurama. Uz to, tokom terenskog rada, MEASURE-BiH je proveo provjere na licu mjesta na nasumično odabranim jedinicama uzorka. Te provjere na licu mjesta obavljene su na 10 jedinica uzoraka. Ukupno, tim iz MEASURE-BiH je prisustvovao 21 intervjuu. Glavni zaključci tih kontrola bili su da je prosječno trajanje intervjua dugo, 77 minuta, i da je stopa odgovora za NSCP-BiH 2016 prilično visoka.

Ovaj izvještaj prezentira glavne nalaze NSCP-BiH 2016. Rezultati opisani u ovom izvještaju nisu ponderirani; međutim, izuzeci od ovog pravila jasno su naznačeni u tabelama i dijagramima.

III. DESKRIPTIVNA STATISTIKA NA OSNOVU NACIONALNO REPREZENTATIVNOG UZORKA U BIH

III.1 DEMOGRAFSKE I SOCIOEKONOMSKE KARAKTERISTIKE

Prije predstavljanja procjena vezanih za percepcije građana BiH o različitim područjima, prikazujemo osnovnu statistiku demografskih i socioekonomskih informacija ovog nacionalno reprezentativnog uzorka. Kako to ilustrira Dijagram 1., uzorak distribucije po entitetima uporediv je sa parametrima stanovništva na osnovu Popisa stanovništva u BiH provedenog 2013. godine, čije je rezultate objavila državna Agencija za statistiku³. Od 3.004 ispitanika, 62% ih je iz FBiH, 35% iz RS-a, te 3% iz Brčko Distrikta.

Dijagram 1. Uzorak i distribucija stanovništva po entitetima u BiH

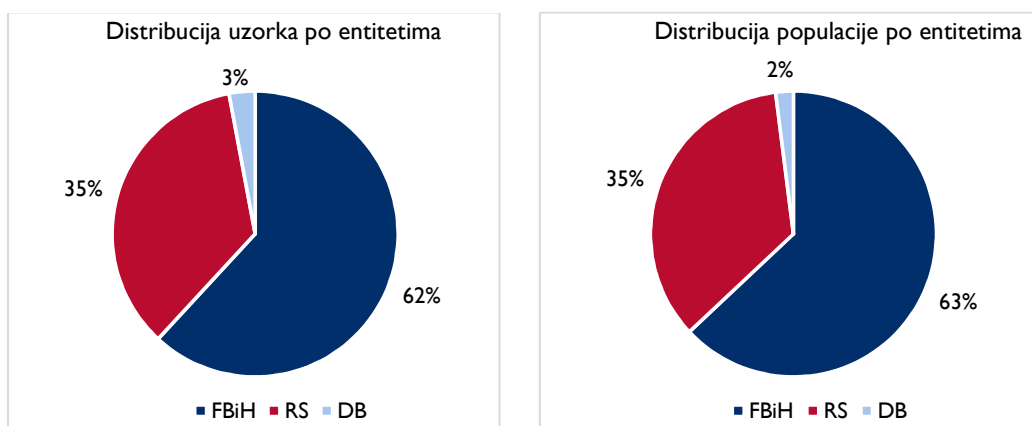

Tabela 2. opisuje uzorak distribucije prema osnovnim demografskim karakteristikama: spol, starost i obrazovanje. Rezultati pokazuju da žene čine oko 51% uzorka. Što se tiče starosti ispitanika, 12% ispitanika pripada najmlađoj starosnoj kategoriji (18-24), a 19% ispitanika su stariji (66+). Kada je riječ o stečenom obrazovanju, 27% ispitanika je završilo samo osnovnu školu ili manje od toga, a 14% je steklo više ili visoko obrazovanje.

Tabela 2. Demografske karakteristike u NSCP-BiH 2016

	Spol		Godine				Obrazovanje			
	Muški	Ženski	18-24	25-49	50-65	66+	Niže od osnovnog	Osnovno	Srednje	Više ili visoko
Broj opservacija	1,334	1,670	346	1,191	903	564	280	559	1,744	421
Procenat (ponderirani)	49%	51%	12%	40%	30%	19%	9%	18%	59%	14%

Dijagram 2. pokazuje da su nešto više od polovine ispitanika Bošnjaci (51%), 33% su Srbi i 11% Hrvati. Preostalih 4% ispitanika pripadaju ili etničkim manjinama ili se nisu željeli izjasniti u pogledu svoje etničke pripadnosti.

³<http://www.popis2013.ba/popis2013/doc/Popis2013prvolzdanje.pdf>

Dijagram 2. Distribucija uzorka prema etničkoj pripadnosti u NSCP-BiH 2016

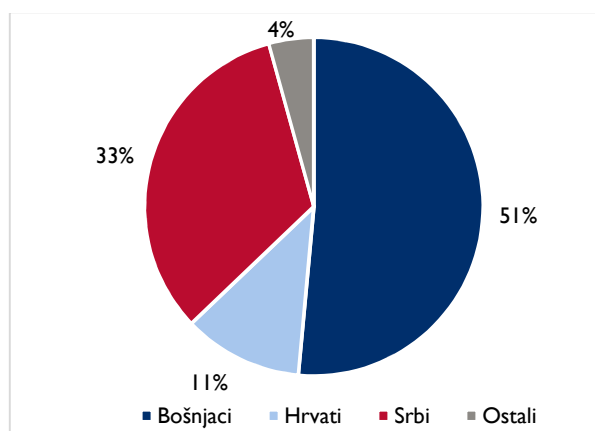

Tabela 3. predstavlja mjesečni neto prihod domaćinstva. Oko 24% ispitanika zarađuju do 500 KM, a manje od 1% zarađuje više od 3.000 KM. Međutim, više od pola ispitanika, tačnije 53%, nije navelo prihode svog domaćinstva.

Tabela 3. Mjesečni neto prihod u NSCP-BiH 2016

Mjesečni prihod domaćinstva	Broj opservacija	Procenat (ponderirani)
Niži od 300KM	316	10%
301 KM do 500 KM	434	14%
501 KM do 1.000 KM	436	15%
1.001 KM do 2.000 KM	184	6%
2.001 KM do 3.000 KM	22	1%
Viši od 3.000 KM	9	0%
Bez odgovora	1.603	53%
UKUPNO	3,004	100%

III.2 OPĆI STAVOVI I PERCEPCIJE GRAĐANA BIH

OPĆI STAVOVI

Istaživanjem u okviru NSCP-BiH 2016 prikupljene su informacije o stavovima građana o općim uslovima u zemlji, uključujući smjer u kojem se zemlja kreće, ekonomiju, životni standard i gledišta o međunarodnoj zajednici.

Opći stavovi o sadašnjim uslovima u BiH

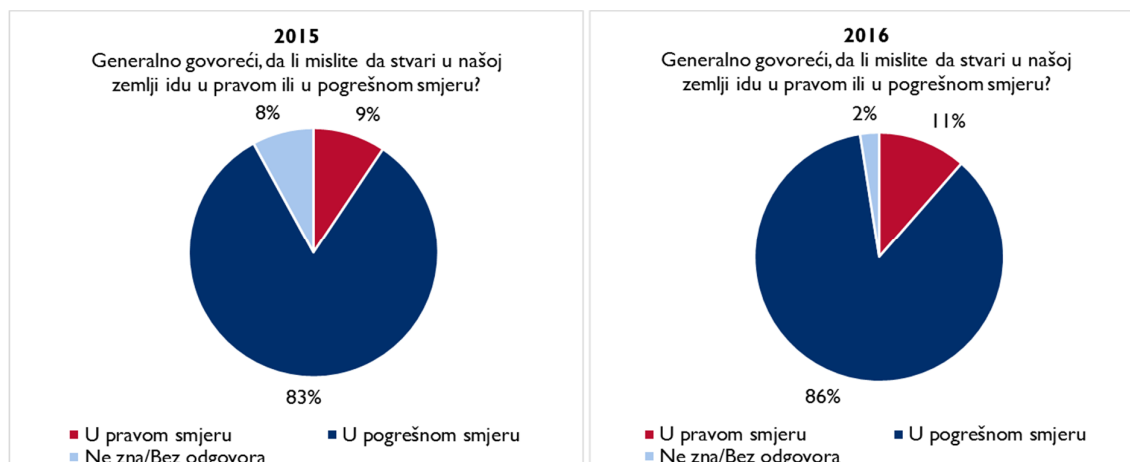
Velika većina građana BiH osjeća da se zemlja kreće u pogrešnom smjeru. 2016. godine, 86% građana iskazalo je ovo mišljenje u NSCP-BiH. Sličan rezultat je bio prikazan u anketi javnog mijenja koju je 2010. godine proveo Nacionalni demokratski institut (NDI)⁴, sa 87% ispitanika koji su rekli da vjeruju da zemlja ide u pogrešnom smjeru, što ukazuje na to da se percepcija javnosti nije značajno promijenila u posljednjih 6 godina. Slično, Balkanski barometer 2015⁵ pokazuje da je 75% građana iskazalo nezadovoljstvo načinom na koji se stvari kreću u ekonomiji BiH. Iako je osjećaj da se stvari kreću u pogrešnom smjeru u BiH široko rasprostranjen u oba entiteta, on je prisutniji među stanovnicima FBiH

⁴ https://www.ndi.org/files/NDI_Bosnia_Poll_Report_August_2010.pdf

⁵ http://www.rcc.int/seeds/files/RCC_BalkanBarometer_PublicOpinion_2015.pdf

(89%) nego stanovnicima RS-a (81%). Uz to, ta pesimistična gledišta izrazilo je 90% mladih BiH, u poređenju sa 85% odraslih. Prema tome, samo 1 od 10 građana vjeruje da se stvari u zemlji kreću u

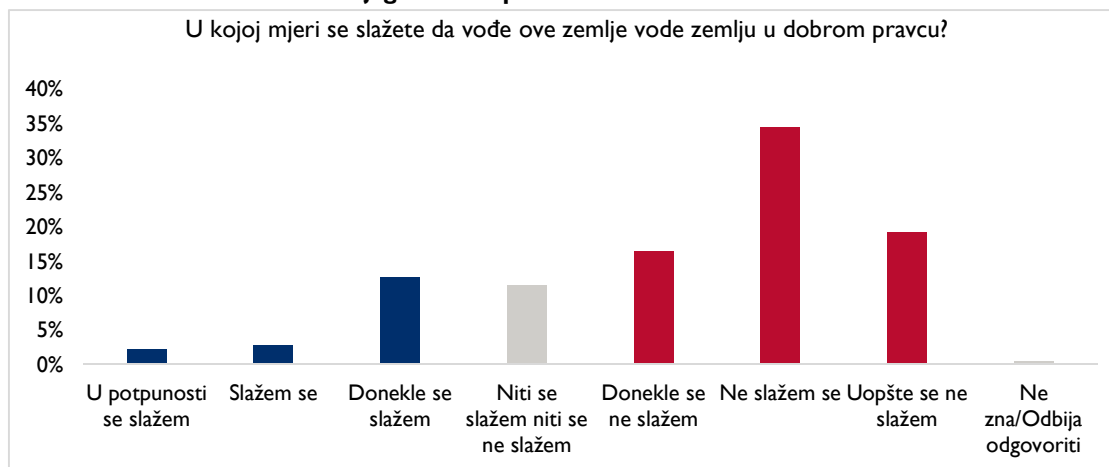
Dijagram 3. Opći stavovi o sadašnjem stanju u BiH

pravom smjeru, i na te optimistične izjave donekle se češće nailazilo u RS-u (15%) nego u FBiH (10%).

Građani su jednako pesimistični u pogledu nastojanja koja lideri čine kako bi transformisali BiH u razvijenu zemlju (vidjeti Dijagram 4.). Ukupno gledano, 70% građana BiH ne slaže se s tim da lideri BiH vode zemlju u pravom smjeru, dok samo 18% ispitanika vjeruje da se zemlja kreće u smjeru razvijene zemlje. U entitetima, procenat ispitanika koji se ne slažu s time da lideri BiH vode zemlju u pravom smjeru veći je među građanima FBiH, 73%, nego među građanima RS, 66%.

Dijagram 4. Opći stavovi o vodstvu BiH

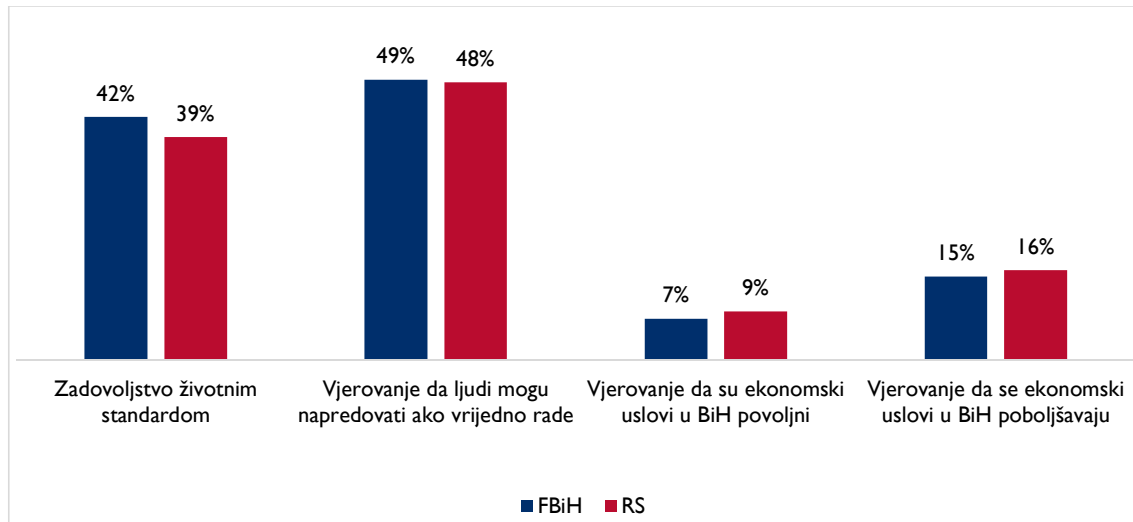

Prema izvještaju *Život u tranziciji* (Evropska banka za obnovu i razvoj, 2016.)⁶, samo 9% građana BiH vjeruje da su ekonomski uslovi bolji u 2016. godini nego što su bili četiri godine ranije, a taj procenat je znatno niži od prosjeka u zemljama jugoistočne Evrope (17%) i prosjeka zemalja u tranziciji (24%). U NSCP-BiH 2016, samo 15% ispitanika navelo je da se ekonomski uslovi u BiH popravljaju, a troje od četvoro građana BiH vjeruje da su sadašnji ekonomski uslovi nepovoljni (74%). U međuvremenu, 41% ispitanika NSCP-BiH 2016 je zadovoljno svojim životnim standardom, a malo manje od polovine (49%)

⁶ <http://www.ebrd.com/documents/oc/e/pdf-life-in-transition-iii.pdf>

vjeruje da ljudi mogu napredovati ako vrijedno rade. Općenito, percepcije o ekonomskoj situaciji u BiH slične su u oba entiteta, kako pokazuje Dijagram 5.

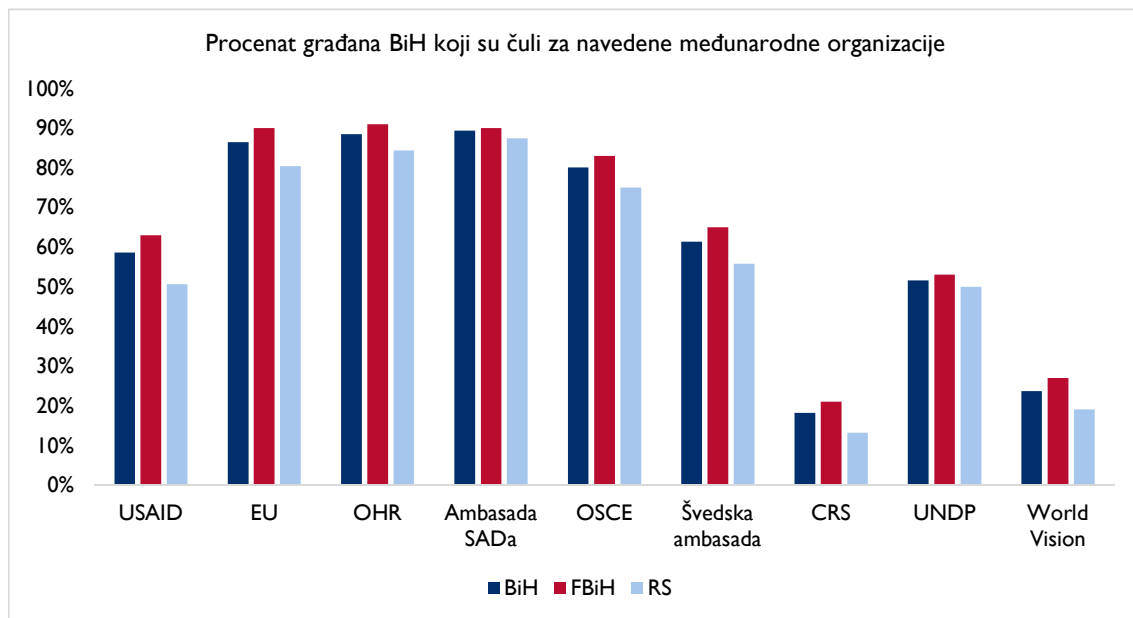
Dijagram 5. Opći stavovi o ekonomskoj situaciji u BiH

Percepcije o međunarodnoj zajednici

Međunarodna zajednica igra značajnu ulogu u post-konfliktnoj BiH, počevši od izgradnje mira i poslijeratne obnove, do jačanja ljudskih prava, demokratije i vladavine prava. Naši rezultati u NSCP-BiH 2016 ukazuju na to da je većina građana BiH čula za Ambasadu SAD-a (89%), OHR (89%), EU (87%) i OSCE (80%), a više od polovine građana (59%) čulo je za USAID. Općenito, stanovnici FBiH bolje su upoznati sa međunarodnim organizacijama u poređenju sa stanovnicima RS-a, kako pokazuje Dijagram 6.

Dijagram 6. Poznavanje međunarodne zajednice u BiH

2016. godine, nešto više od polovine građana BiH (52%) smatralo je da međunarodna zajednica treba biti aktivno angažirana u BiH, što je donekle niži procenat u poređenju sa procjenama iz NSCP-BiH

2015 (57%). Znatno je veći procenat stanovnika FBiH (70%) koji bi voljeli vidjeti aktivan angažman međunarodne zajednice u poređenju sa odgovarajućim procentom u RS-u (21%). Kada su upitani „koje zemlje i organizacije treba da imaju najveći utjecaj na budućnost BiH?“, jedno od četvoro građana BiH (25%) navelo je da nijedna zemlja ne bi trebala utjecati na budućnost BiH, dok 44% vjeruje da EU treba imati najveći utjecaj, što je slično procjenama koje smo dobili u NSCP-BiH 2015, kako pokazuje Dijagram 7. Ipak, percepcije o utjecaju međunarodne zajednice na budućnost BiH razlikuju se uveliko između FBiH i RS-a. Sa jedne strane, u poređenju sa stanovnicima RS-a, stanovnici FBiH su skloniji podržati utjecaje EU, SAD-a, Turske i Hrvatske; s druge strane, stanovnici RS-a skloniji su podržati utjecaj Rusije i Srbije, ali i navesti da nijedna zemlja ne treba da se miješa u budućnost BiH.

Dijagram 7. Utjecaj međunarodne zajednice u BiH

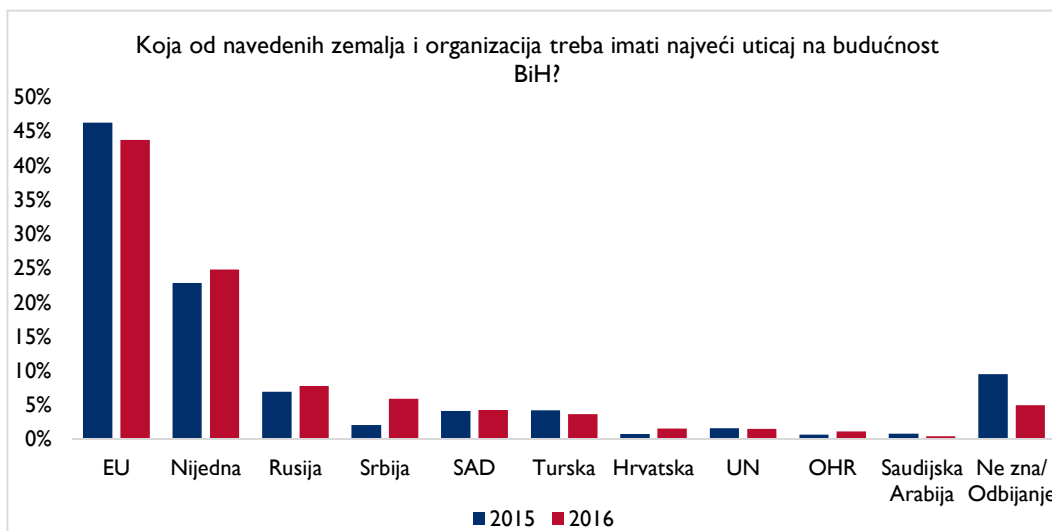

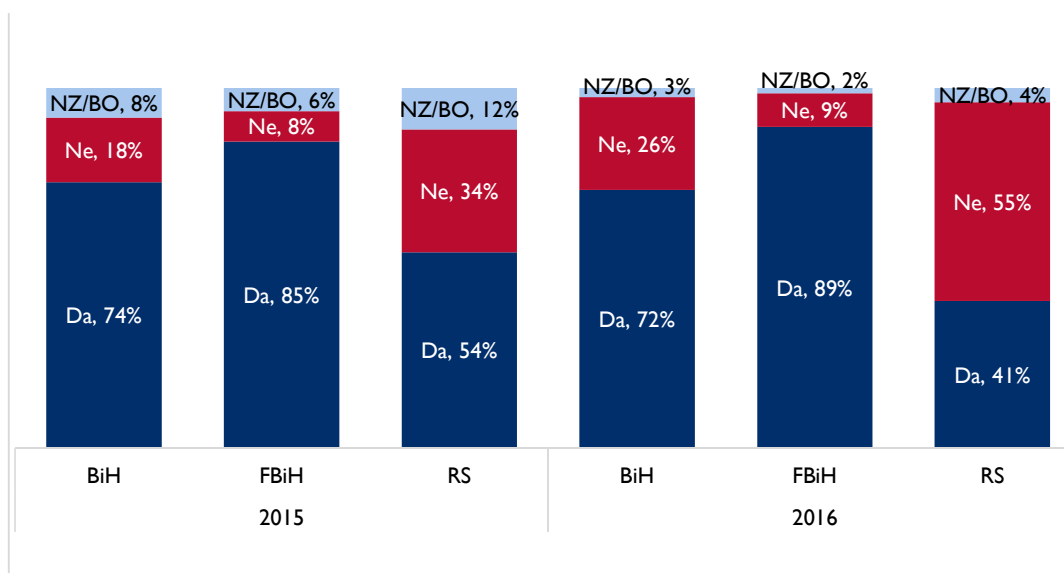
Tabela 4. predstavlja raspodjelu razvojnih prioriteta kojima bi se međunarodna zajednica trebala baviti u BiH, kako to percipiraju građani ove zemlje. Više od jedne trećine građana BiH (37%) izjavilo je da podrška ekonomskom i poslovnom razvoju treba da bude prvi prioritet međunarodne zajednice u BiH, 14% vjeruje da podrška lokalnoj poljoprivredi treba biti prvi prioritet, a 11% ispitanika smatra da borba protiv kriminala i korupcije treba biti prvi prioritet međunarodne zajednice u BiH. Kombinovanjem tri prioriteta koje je odabrao svaki ispitanik, tri glavna odabrana prioriteta se ne mijenjaju, ali se pojavljuju drugi važni prioriteti, uključujući podršku reformi penzionog i socijalnog sistema (19%), sprečavanje i procesuiranje nepotizma pri zapošljavanju u javne službe (17%), i podršku reformi sistema zdravstvene zaštite (15%). Poredeći kako su građani entiteta rangirali razvojne prioritete kojima bi se mogla pozabaviti međunarodna zajednica, NSCP-BiH 2016 ukazuje na to da su u FBiH i RS glavni prioriteti isti.

Većina građana BiH podržava integracije u EU i NATO, s tim da je podrška za EU integracije snažnija nego za NATO integracije. Naši nalazi pokazuju da približno troje od četvoro građana BiH (72%) podržava pristupanje EU, dok nešto više od polovine (59%) podržava integraciju u NATO. Sveukupno gledajući, nivo podrške integracijama u EU i NATO u 2016. godini je sličan onome iz 2015. Međutim, ustanovljeno je da je podrška i za EU i za NATO integracije jača u FBiH (89% za EU i 85% za NATO), nego u RS-u (41% za EU i 15% za NATO). Štaviše, gledajući na promjene u oba entiteta, rezultati NSCP-BiH 2016 pokazuju da je podrška pristupanju u EU opala u RS-u (41% u 2016., i 54% u 2015.), dok je podrška integraciji u NATO u FBiH veća nego što je bila 2015. godine (85% u 2016., i 76% u 2015.). Poredeći te rezultate sa Anketom javnog mišljenja koju je 2010. godine proveo NDI, procenat građana koji podržavaju integracije u EU i NATO znatno je niži u NSCP-BiH 2016; anketa koju je proveo NDI utvrdila je da je 88% ispitanika izrazilo podršku za pristupanje EU, a 70% je podržalo integraciju u NATO. I NSCP-BiH 2016 i anketa NDI-ja iz 2010. godine otkrivaju niži nivo podrške građana RS-a nego FBiH za EU i NATO integracije.

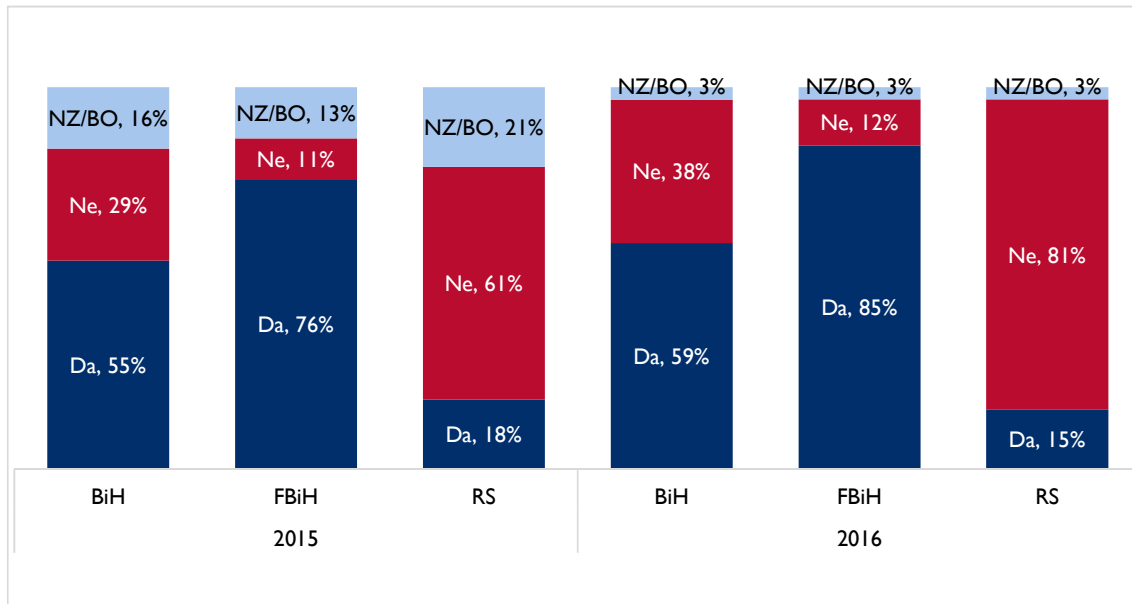
Tabela 4. Razvojni prioriteti međunarodne zajednice u BiH

Prioriteti međunarodne zajednice u BiH	Prvi prioritet	Kombinirani prvi, drugi i treći prioritet
Podrška ekonomskom i razvoju biznisa	37%	61%
Podrška poljoprivredi	14%	40%
Borba protiv organiziranog kriminala i korupcije	11%	35%
Prevenција i sprečavanje nepotizma kod zapošljavanja u javnim institucijama	5%	17%
Podrška reformi penzionog i socijalnog sistema	4%	19%
Nametanje rješenja i uklanjanje radikalnih političara	4%	12%
Podrška većoj kontroli vlasti nad javnim preduzećima	3%	10%
Podrška reformi sistema zdravstva	2%	15%
Podrška boljoj kontroli javnih rashoda	2%	9%
Podrška slabim institucijama vlasti	1%	6%
Demokratizacija političkih stranaka	1%	6%
Podrška većoj kontroli vlasti nad bankarskim sistemom	1%	4%
Podrška proizvodnji obnovljive energije	1%	8%
Procesuiranje kriminalnih radnji u privatizaciji	1%	7%
Podrška pomirenju i otkrivanju istine	1%	4%
Podrška reformi obrazovnog sistema	1%	7%
Podrška procesuiranju ratnih zločina	0.73%	4%
Podrška diskriminiranim grupama stanovništva	0.57%	2%
Podrška razvoju civilnog društva	0.47%	3%
Podrška razvoju medija	0.43%	2%
Nešto drugo	0.80%	1%
Ne zna/Odbija odgovoriti	8%	10%
UKUPNO	100.00%	

Dijagram 8. Podrška integraciji u EU

Dijagram 9. Podrška integraciji u NATO

VLASTI

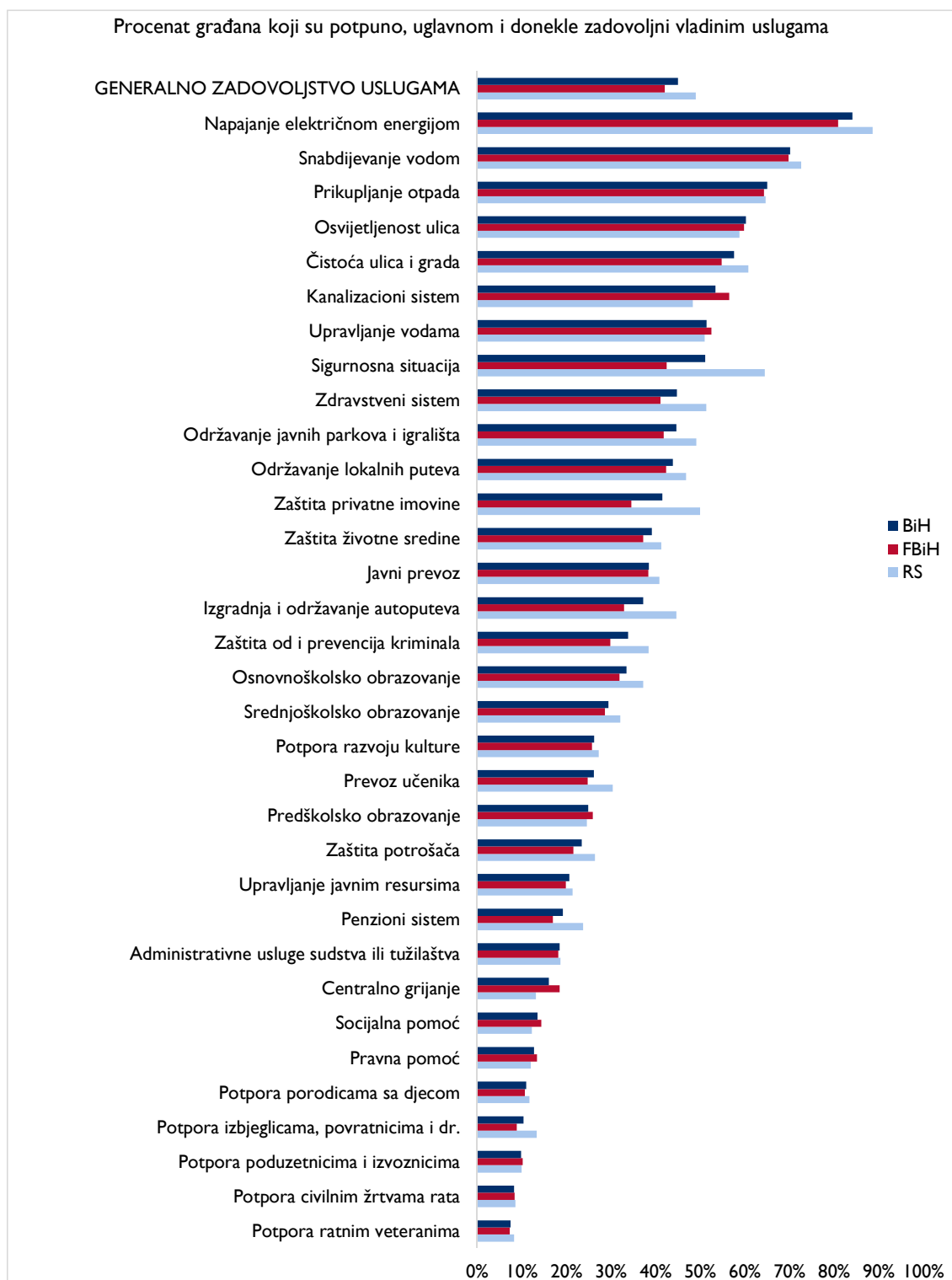
U okviru istraživanja NSCP-BiH 2016 prikupljene su informacije o percepcijama građana o pitanjima vlasti, uključujući vladu i javne službe, razvojne prioritete, političke partije, pravosuđe i budućnost zemlje.

Percepcije vlade i javnih službi

Prema rezultatima izvještaja *Život u tranziciji* (2016.), nivo zadovoljstva radom javnih službi u porastu je u zemljama u tranziciji od 2006. godine, ali još uvijek je niži nego u Zapadnoj Evropi. U BiH, kada su građani upitani da vrednuju svoj ukupni nivo zadovoljstva vladinim uslugama, manje od polovine (45%) izrazilo je određeni nivo zadovoljstva. Ukupni nivo zadovoljstva je nešto viši u RS-u nego u FBiH, sa 49% stanovnika RS i 42% stanovnika FBiH koji su zadovoljni javnim službama općenito. Dijagram 10. predstavlja detaljne rezultate zadovoljstva građana raznim vladinim službama.

Kako smo ustanovili u NSCP-BiH 2015, bh. građani komunalne usluge i dalje percipiraju kao one kojima su najzadovoljniji od svih javnih službi (84% za snabdijevanje električnom energijom, 70% za vodosnabdijevanje, 65% za prikupljanje otpada, 60% za uličnu rasvjetu, 58% za gradsku čistoću, 53% za kanalizaciju i sisteme upravljanja otpadom, te 51% za vodovod). Grijanje je izuzetak jer je samo 16% ispitanika izrazilo određeni nivo zadovoljstva. Nešto više od polovine građana BiH (51%) navelo je da su zadovoljni općom sigurnosnom situacijom. Nivo zadovoljstva drugim aspektima sigurnosti je nešto niži: 42% građana je zadovoljno zaštitom privatne imovine, a 34% ispitanika izrazilo je zadovoljstvo zaštitom od kriminala i njegovom prevencijom. Građani BiH su najmanje zadovoljni javnim službama koje pružaju potporu ugroženim grupama, kao što su borci (8%), civilne žrtve rata (8%), izbjeglice/povratnici/interno raseljena lica (10%), i porodice sa djecom (11%). Samo 10% ispitanika navelo je da su zadovoljni podrškom koja se pruža poduzetnicima i izvoznima. Nivo zadovoljstva obrazovnim institucijama još uvijek je nizak u 2016. godini, sa 25% građana BiH koji su zadovoljni predškolskim obrazovanjem, 22% je zadovoljno osnovnim školovanjem i 29% srednjoškolskim obrazovanjem. Stope zadovoljstva nešto su više u RS-u nego u FBiH, pogotovo kada se radi o općoj sigurnosti, zaštiti privatne imovine, izgradnji i održavanju puteva i sistemu zdravstvene zaštite.

Dijagram 10. Zadovoljstvo građana općim vladinim uslugama

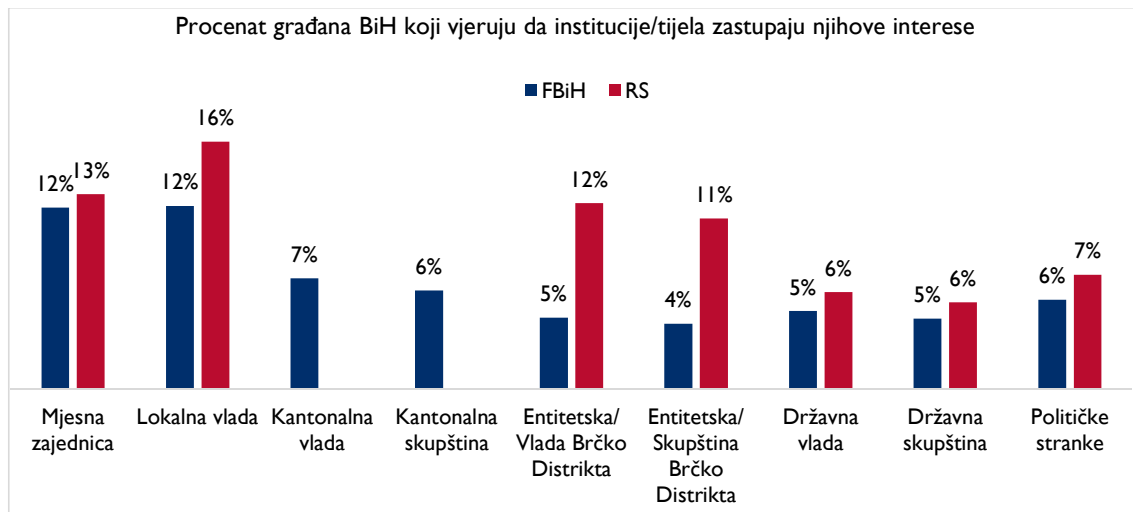

Kao što Dijagram 11.⁷ ilustrira, većina građana BiH osjeća da njihove interese ne zastupa nijedna vladina institucija niti tijelo na bilo kojem nivou. Na primjer, samo 13% ispitanika smatra da lokalne vlasti

⁷ Dijagram 11. predstavlja procenat građana koji su na skali od 1 do 5 dali ocjenu 4 ili 5, pri čemu ocjena 1 znači da institucije i tijela nikako ne zastupaju njihove interese, a 5 da ih veoma zastupaju.

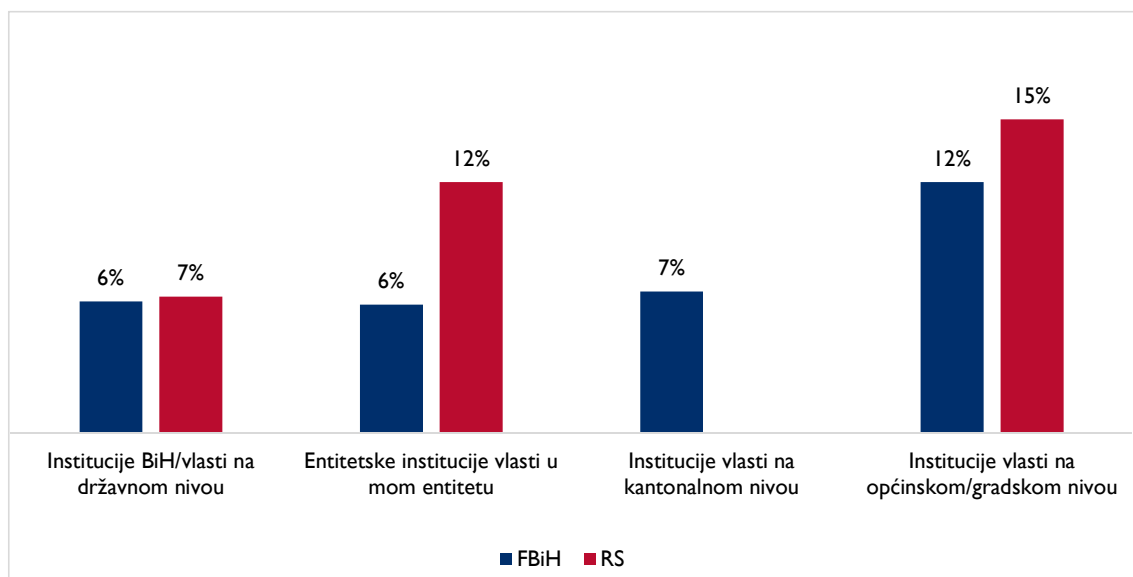
zastupaju njihove interese, što je najviši procenat među svim institucijama i tijelima vlasti, nakon čega slijede mjesne zajednice (12%). Manje od 10% građana BiH osjeća da političke stranke, kantonalne, entitetske i državne institucije zastupaju njihove interese. Poredeći rezultate po entitetima u BiH, stanovnici RS-a percipiraju da ih bolje predstavljaju lokalna i entitetska vlast i entitetski parlament u odnosu na stanovnike FBiH.

Dijagram 11. Percepcije građana o institucijama/tijelima vlasti

Generalno, građani BiH daju niske ocjene radu i uslugama koje pružaju institucije vlasti na svim nivoima. Oko 13% ispitanika je dalo ocjenu nižu od „4” za rad i usluge koje pružaju vlasti na općinskom/gradskom nivou, ocjenjujući na skali od „1” do „7” pri čemu je „7” „izvrsno“; odgovarajući procenti su čak niži za institucije na nivou kantona, entiteta i državnom nivou, kao što pokazuje Dijagram 12. Stanovnici RS-a su skloniji dati višu ocjenu radu i uslugama koje pružaju institucije na entitetskom nivou nego stanovnici FBiH. Kada je riječ o percepciji građana o broju zaposlenih u vladinim službama, nalazi su vrlo slični rezultatima iz 2015. godine; velika većina građana BiH smatra da je broj vladinih službenika previsok (89% u 2016., 86% 2015.), i stanovnici oba entiteta izražavaju slična gledišta o tom pitanju (89% i u FBiH i u RS-u).

Dijagram 12. Povoljna ocjena rada raznih nivoa vlasti

Prioriteti vlasti

Upitani o najvažnijim razvojnim izazovima sa kojima se suočava BiH, više od polovine ispitanika NSCP-BiH 2016 (58%) identificiralo je nezaposlenost kao glavni problem, što je mnogo viši procenat u odnosu na udio ispitanika koji su identificirali neka druga pitanja kao glavni izazov. Gledano po entitetima, stanovnici RS-a su znatno češće identificirali nezaposlenost kao glavni izazov (62%), nego stanovnici FBiH (55%). Kombiniranjem prvog i drugog glavnog izazova, nezaposlenost se i dalje ističe jer ga spominje 78% građana. Građani također spominju niske plate, penzije i životni standard kao drugi važan izazov koji treba rješavati (32%), nakon čega slijede korupcija (29%) i kriminal (18%). Balkan Barometer (2015) daje slične rezultate: 63% ispitanika identificiralo je nezaposlenost kao glavni problem u BiH, nakon čega slijede opća ekonomska situacija (55%) i kriminal (24%). Tabela 5. predstavlja izazove sa kojima se BiH suočava, kako ih identificiraju ispitanici u NSCP-BiH 2016.

Tabela 5. Najvažniji razvojni izazovi sa kojima se suočava BiH

Razvojni izazovi	Najveći izazov	Kombinirani prvi i drugi najveći izazov
Nezaposlenost	58%	78%
Niske plate/penzije/životni standard	12%	32%
Korupcija	9%	29%
Kriminal	6%	18%
Loše/nesposobne vlasti	4%	9%
Politička nestabilnost	3%	8%
Odljev mozгова/emigracija	2%	8%
Međuetničko nepovjerenje i politička neodgovornost	2%	4%
Politička prepiranja	2%	5%
Nepovoljan poslovni ambijent	1%	4%
Pravosuđe	0%	1%
Pitanja sigurnosti/terorizam	0%	1%
Spora integracija u EU	0%	1%
Pitanja granica	0%	1%
Stanje javnih finansija	0%	1%
Izbjeglice	0%	1%
Klimatske promjene	0%	0%
Problemi sa manjinama	0%	0%
UKUPNO	100.00%	

Naši nalazi sugeriraju da više od polovine građana BiH vjeruje da ekonomska pitanja trebaju biti prvi prioritet na koji se vlasti u BiH trebaju fokusirati, prvi u odnosu na 10 općih funkcija vlade prikazanih u Tabeli 6. Ovaj procenat je viši u RS-u (63%), nego u FBiH (55%). Nakon ekonomskih pitanja, 12% ispitanika je navelo zdravstvo, a 8% javni red/sigurnost, kao prvi prioritet kojeg trebaju rješavati bh. vlasti. Druga kolona u Tabeli 6. predstavlja prosječno rangiranje (od 1 do 10) za svaki razvojni prioritet.

Tabela 6. Razvojni prioriteti u BiH⁸

Razvojni prioriteti	Prvi prioritet	Prosječni rang
Ekonomski poslovi	59%	2.12
Zdravstvo	12%	3.81
Javni red i sigurnost	8%	4.98
Socijalna zaštita	5%	4.85
Obrazovanje	5%	5.14
Obrana	3%	7.14
Zaštita životne sredine	3%	6.21
Stambeni i zajednički poslovi	2%	6.52
Opće javne usluge	2%	6.29
Rekreacija, kultura, religija	1%	7.94
UKUPNO	100.00%	

Kada se radi o socijalnim pitanjima i pitanjima zapošljavanja, kao i uz to vezanim investicijskim prioritetima za vlasti BiH, 33% građana BiH vjeruje da industrijski razvoj treba biti prvi prioritet, 21% ispitanika navodi poljoprivredu, a 19% spominje razvoj malih i srednjih preduzeća. Pored toga, 21% građana BiH vjeruje da je socijalna infrastruktura među prva dva prioriteta u BiH kada se radi o investicijama, kako pokazuje Tabela 7. Ti rezultati su u skladu sa nalazima Balkan Barometra 2015, prema kojem je 35% anketiranih navelo industrijski razvoj kao prvi investicijski prioritet.

U entitetima, stanovnici FBiH identificirali su socijalnu infrastrukturu (npr. škole, bolnice) kao važan investicijski prioritet, češće (24%) nego stanovnici RS-a (15%). Sa druge strane, stanovnici RS-a su skloniji naglasiti važnost poljoprivrednih investicija (54% u RS-u naspram 37% u FBiH) i investicija industrijskog razvoja (57% u RS-u naspram 53% u FBiH).

Tabela 7. Investicijski prioriteti u BiH

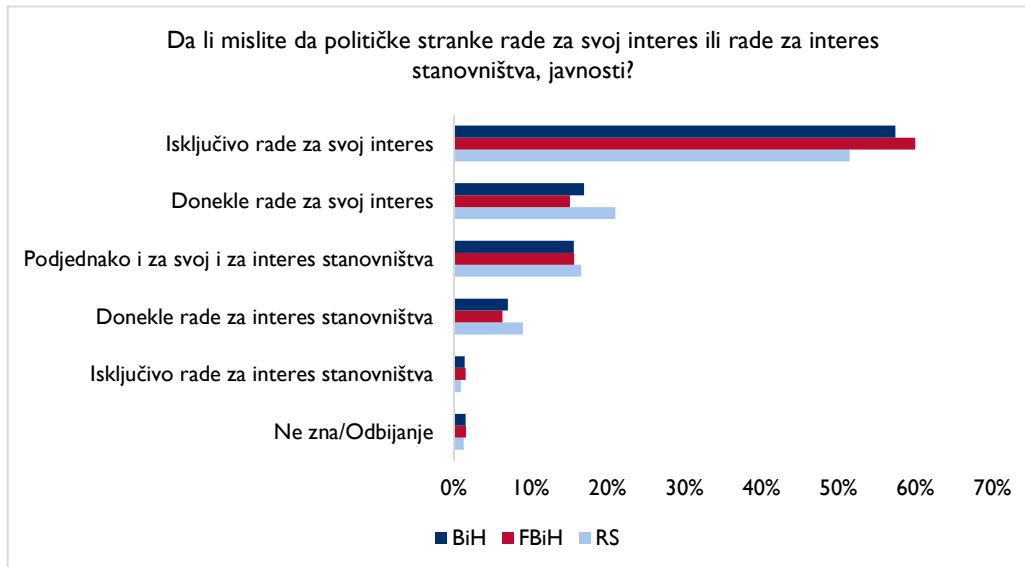
Investicijski prioriteti	Prvi prioritet	Kombinirano prvi i drugi prioritet
Industrijski razvoj	33%	54%
Poljoprivreda	21%	43%
Razvoj malih i srednjih preduzeća	19%	39%
Socijalna infrastruktura (npr. škole i bolnice)	9%	21%
Energetski sektor	7%	15%
Saobraćajna infrastruktura	5%	10%
Nauka i tehnologija	4%	11%
Turizam	2%	7%
UKUPNO	100.00%	

⁸ Ispitanici su rangirali razvojne prioritete od 1 do 10, pri čemu 1 predstavlja najviši, a 10 najniži prioritet.

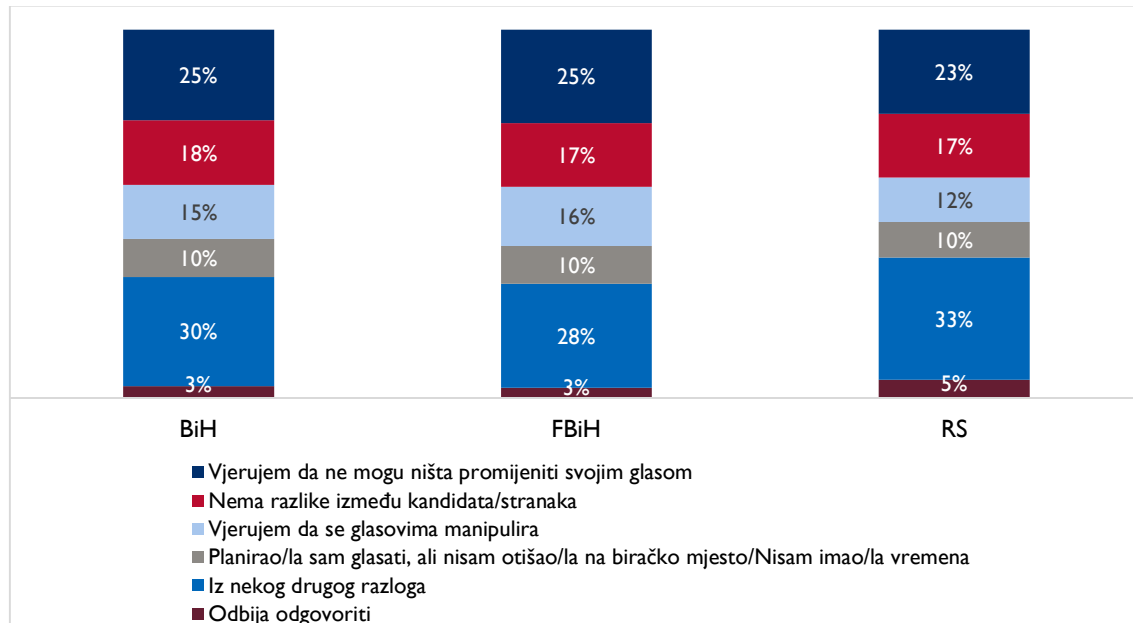
Percepcije o političkim strankama i političkom učešću

Karakteristike političkog učešća u BiH nisu se mijenjale godinama, sa istim nacionalnim strankama koje pobjeđuju na izborima i relativno niskoj izlaznosti glasača. Prema podacima Centralne izborne komisije, nešto više od polovine građana BiH (54%) glasalo je na lokalnim izborima 2016.⁹ Iako je većina učesnika u anketi NSCP-BiH 2016 navela da ne osjećaju da političke stranke zastupaju njihove interese, njih 78% tvrdi da su glasali 2016. godine.

Dijagram 14. Percepcije o motivaciji političkih stranaka u BiH

Dijagram 13. Razlozi da se ne glasna na lokalnim izborima 2016.

⁹

http://www.izbori.ba/Documents/Lok_izbori_2016/Odziv2/Odziv_biraca_na_birackim_mjestima_za_izbore_2016_do_190_0.pdf

Dijagram 13. predstavlja percepcije građana o motivacijama političkih partija, odnosno da li građani vjeruju da političke partije zastupaju samo vlastite interese ili interese građana. Troje od četvero građana BiH (74%) vjeruje da političke partije rade samo za vlastiti interes, dok 16% vjeruje da se oni u svom radu rukovode i političkim interesima i interesima građana. Samo 3% anketiranih vjeruje da političke stranke u BiH zastupaju interese građana. Ovi rezultati su u skladu sa analizom razloga zašto neki građani nisu glasali na posljednjim lokalnim izborima (vidjeti Dijagram 14.), gdje su kao glavni razlozi neglasanja navedeni vjerovanje da glasanje ne može ništa promijeniti (25%) i da su sve političke stranke i kandidati isti (18%). Centar za izborne studije identificirao je iste razloge zašto ljudi nisu glasali na izborima 2014. godine; 49% navelo je da ne mogu ništa promijeniti, a 26% da su sve političke partije i kandidati isti¹⁰.

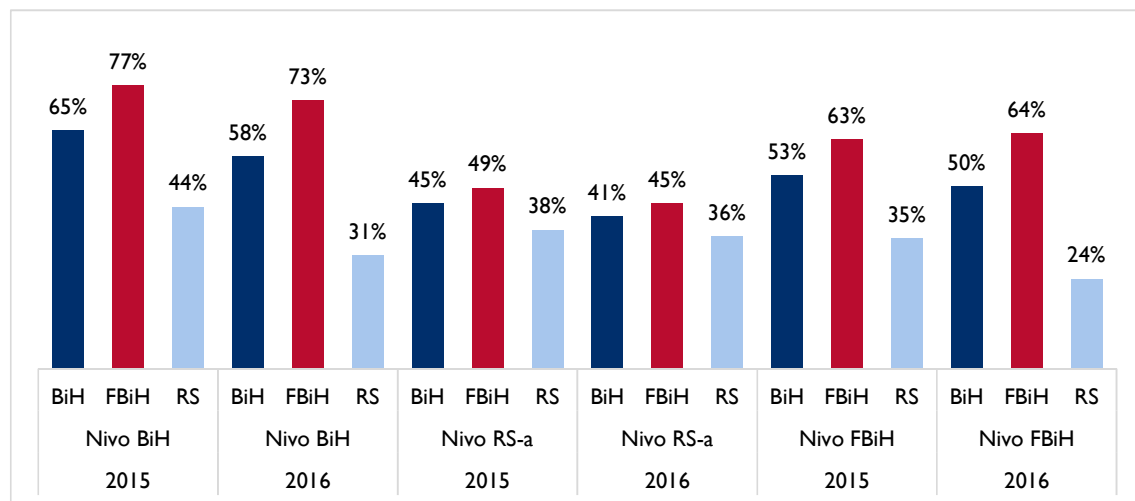
Budućnost BiH i reforme

Godinama je ustavna reforma bila važna tema u BiH, jednako kao i pitanje da li ta reforma treba da dođe prije ili nakon socioekonomskih reformi. Dosad su svi pokušaji da se postigne kompromisno rješenje o ustavnoj reformi bili neuspješni. Razlike u interesima i vizijama budućnosti BiH između Bošnjaka, Srba, Hrvata i političkih partija koje predstavljaju ove etničke grupe, čine proces ustavnih reformi izazovnim.

Približno dvoje od troje građana BiH (69%) vjeruju da su socioekonomske reforme veći prioritet u BiH od ustavnih reformi, sa većim procentom kod stanovnika RS-a (82%) koji daju prioritet socioekonomskoj reformi nad ustavnom reformom, nego što je to slučaj sa stanovnicima FBiH (62%). Kako pokazuje Dijagram 15., 58% građana BiH podržava ustavnu reformu na državnom nivou, 41% njih podržava reformu u RS-u, a 50% u FBiH. Navodeći specifične razloge za svoju podršku, građani koji podržavaju te reforme navode da žele da država bude funkcionalnija (44%), da se ubrza pristupanje EU (21%), te da se osigura jednakost svih građana (16%).

Općenito, podrška ustavnoj reformi je nešto niža u poređenju sa 2015. godinom, pogotovo kada se radi o ustavnoj reformi na državnom nivou. Nivo podrške je također znatno niži od procjena ustanovljenih od strane Međunarodne grupe za javna prava i politike (PILPG) iznesenih u izvještaju 2013. godine.¹¹ Prema tom izvještaju pod naslovom *Ustavna reforma u Bosni i Hercegovini: Angažman civilnog društva*, 88% građana BiH navelo je da podržavaju ustavnu reformu u BiH.

Dijagram 15. Podrška građana za ustavnu reformu na različitim nivoima

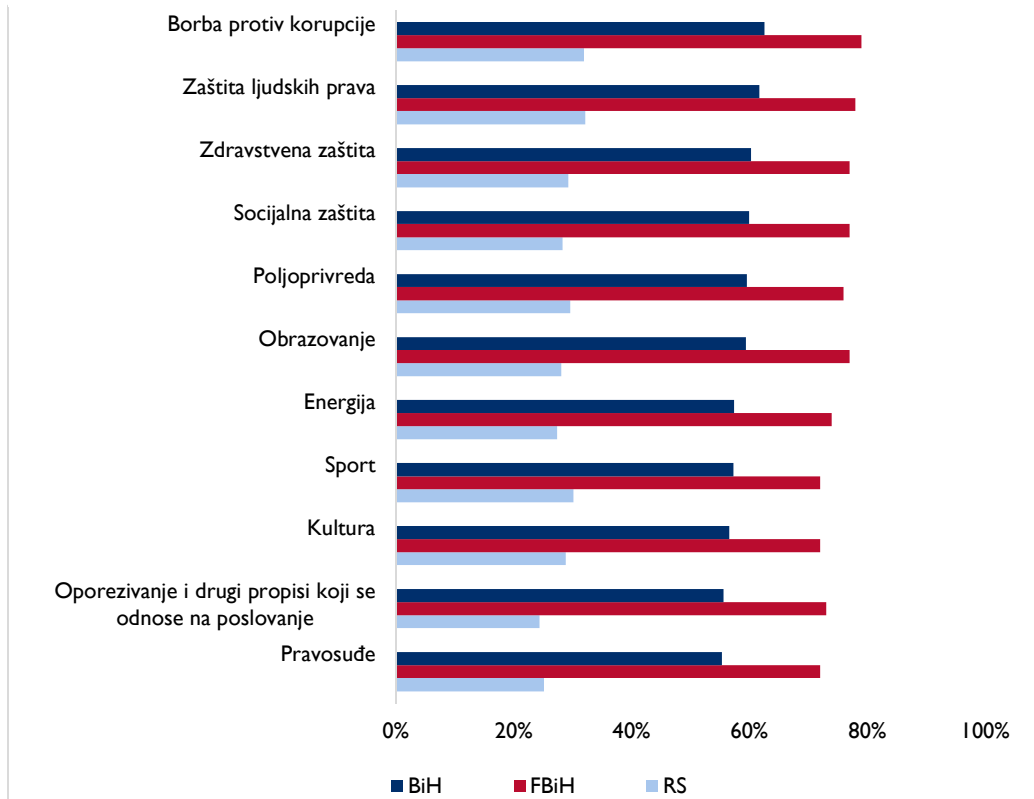

¹⁰ <http://cisbih.ba/wp-content/uploads/sites/9/2016/08/cis-press-i-prezentacija-sarajevo-final.pdf>

¹¹ <https://www.mreza-mira.net/wp-content/uploads/2013-Public-Opinion-Poll-Oct-31-Narrative-Report.pdf>

NSCP-BiH 2016 je nastojao ispitati mišljenja građana o tome da li sljedeći sektori trebaju biti u nadležnosti državnog nivoa vlasti: pravosuđe, borba protiv korupcije, poljoprivreda, oporezivanje/poslovanje, zdravstvo, socijalna zaštita, obrazovanje, zaštita ljudskih prava, kultura, sport i energija. Dijagram 16. predstavlja detaljne rezultate. Ukupno gledano, više od polovine bh. građana radije bi da svaki od ovih sektora bude u nadležnosti vlasti na državnom nivou, pri čemu najveći procenat ispitanika podržava gledište da sektori borbe protiv korupcije (63%), zaštite ljudskih prava (62%), i zdravstvene zaštite (60%) trebaju biti u nadležnosti državne vlasti. Međutim, razlike između FBiH i RS-a su značajne. Dok više od 70% stanovnika FBiH podržava da svaki od navedenih sektora bude u nadležnosti državnog nivoa vlasti, manje od trećine stanovnika RS-a isto podržava.

Dijagram 16. Sektori koji trebaju biti u nadležnosti vlasti na državnom nivou

Skoro polovina građana BiH (49%) slaže se sa tim da se Ministarstvo poljoprivrede treba formirati u okviru Vijeća ministara BiH kako bi se poboljšala koordinacija i učinkovitost poljoprivrednih politika na državnom nivou. Međutim, ovaj stav je znatno prisutniji u FBiH (61%) nego u RS-u (28%). Uz to, procenat građana koji podržavaju formiranje Ministarstva poljoprivrede na državnom nivou znatno je niži nego što je bio 2015. godine (49% 2016. u odnosu na 66% 2015), i u FBiH i u RS-u (vidjeti Dijagram 17.).

U NSCP-BiH 2016, građani BiH su pitani o njihovoj viziji budućnosti zemlje, pri čemu je ustanovljeno da stanovnici FBiH i RS-a imaju različite vizije. Rezultati u FBiH sugeriraju da bi stanovnici tog entiteta voljeli vidjeti ojačanu vlast na državnom nivou i nivou općine/grada, a da se ukinu entiteti i kantoni. Sa druge strane, stanovnici RS-a željeli bi vidjeti BiH podijeljenu na tri nezavisne države, ili da državno uređenje ostane nepromijenjeno. Stanovnici oba entiteta slažu se u tome da etnička pripadnost ne smije biti važna na planu zapošljavanja. Anketa javnog mnijenja koju je proveo Ured rezidentnog koordinатора UN-a (2015.) dala je slične rezultate; 60% stanovnika FBiH navelo je da entitete i kantone treba ukinuti, a više od polovine stanovnika RS-a (55%) navelo je da bi radije živjeli u RS-u kao nezavisnoj državi ili dijelu Srbije.

Dijagram 17. Formiranje Ministarstva poljoprivrede u Vijeću ministara BiH

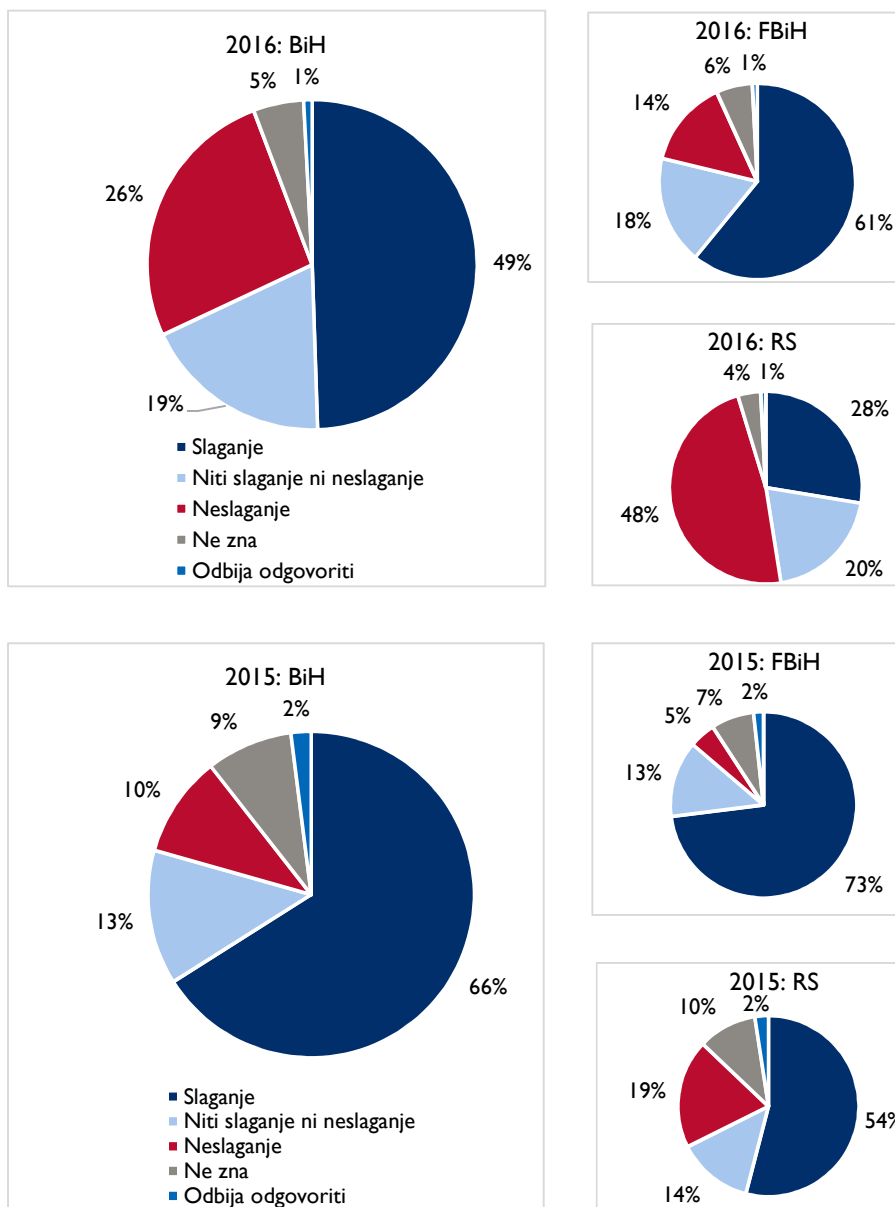

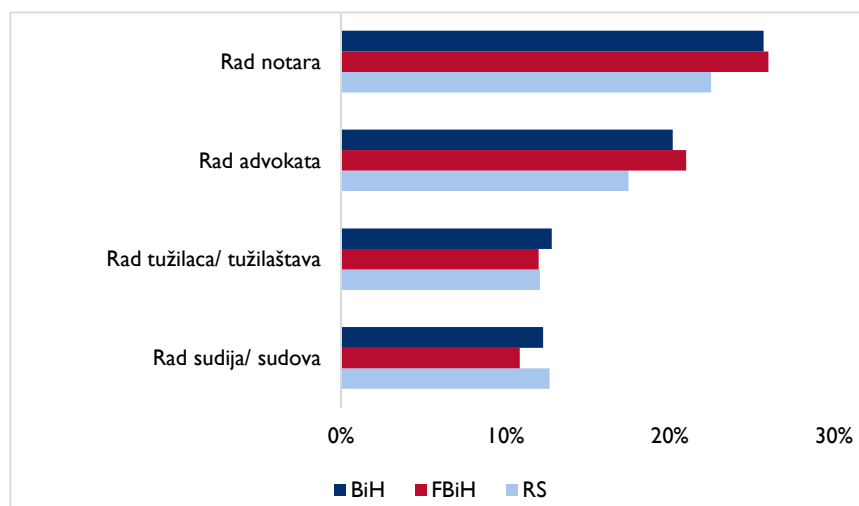
Tabela 8. Vizije građana BiH o budućnosti zemlje

	BiH	FBiH	RS
Vlasti na nivou BiH treba jačati, a entitete ukinuti	35%	50%	8%
Etnička pripadnost ne bi trebala da bude važna za dobijanje posla	31%	33%	26%
Vlasti na nivou općina/gradova treba jačati, a entitete ukinuti	23%	35%	4%
Vlasti na nivou općina/gradova treba jačati, a kantone ukinuti	22%	31%	7%
Trebalo bi da svako (uključujući manjine) može postati član Predsjedništva, bez obzira na etničku grupu kojoj pripada	20%	24%	11%
Na različitosti etničkih grupa trebalo bi gledati kao na faktor koji jača zemlju	18%	21%	14%
Trenutno državno uređenje ne treba mijenjati	14%	5%	28%
Entiteti i etničke grupe trebaju da se razidu svi na svoju stranu, dijeleći BiH na tri nezavisne države	12%	2%	31%
BiH bi trebala biti podijeljena na 5 ili 6 ekonomskih regija, koje bi imale visok stepen autonomije	6%	8%	2%
Kantonalne nadležnosti treba povećati, dajući im nadležnosti koje trenutno ima Federalna vlada	6%	8%	2%
Trebalo bi formirati treći, hrvatski entitet	4%	5%	3%

Pravosuđe

Opće stanje pravosuđa BiH odražava kompliciranu strukturu Ustava zemlje. Pravosudne vlasti u BiH postoje na općinskom, kantonalnom i državnom nivou, a čini ih ukupno 77 sudova i 19 tužilaštava u zemlji. Veliki dio NSCP-BiH 2016 (18 pitanja) posvetili smo pravosuđu. Percepcija većine građana BiH je da pravosudne vlasti ne rade dobro svoj posao, pri čemu je nivo zadovoljstva radom notara i advokata nešto viši u odnosu na tužioce i sudije. Kao što pokazuje Dijagram 17, otprilike četvrtina građana BiH (26%) izražava zadovoljstvo notarima, a jedno od petoro (20%) zadovoljno je radom advokata. S druge strane, samo 12% ispitanika izrazilo je zadovoljstvo sudijama/sudovima, a 13% tužiocima/tužilaštvima. Ti rezultati su slični onima koji su zabilježeni u NSCP-BiH 2015.

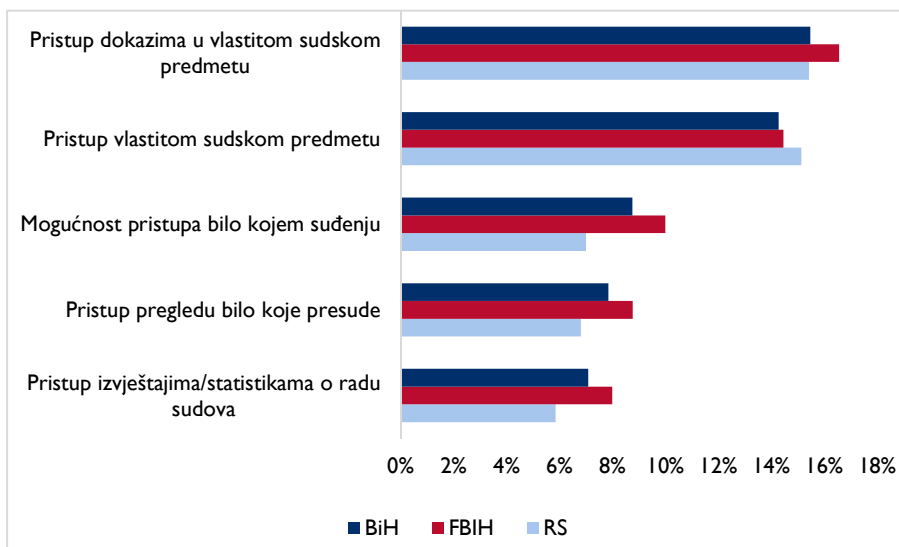
Dijagram 18. Zadovoljstvo pravosudnim sektorom u BiH

Dijagram 19. predstavlja percepcije građana o transparentnosti pravosuđa u BiH. Samo 7% ispitanika priznaje da je građanima omogućen pristup izvještajima i statistici o radu sudova, 8% je navelo da mogu pogledati presude, a 9% zna da im je omogućeno da učestvuju na sudskim ročištima. Samo 14% građana BiH svjesno je da imaju pristup dosjeima svojih predmeta, a samo 15% zna da nakon potvrđivanja

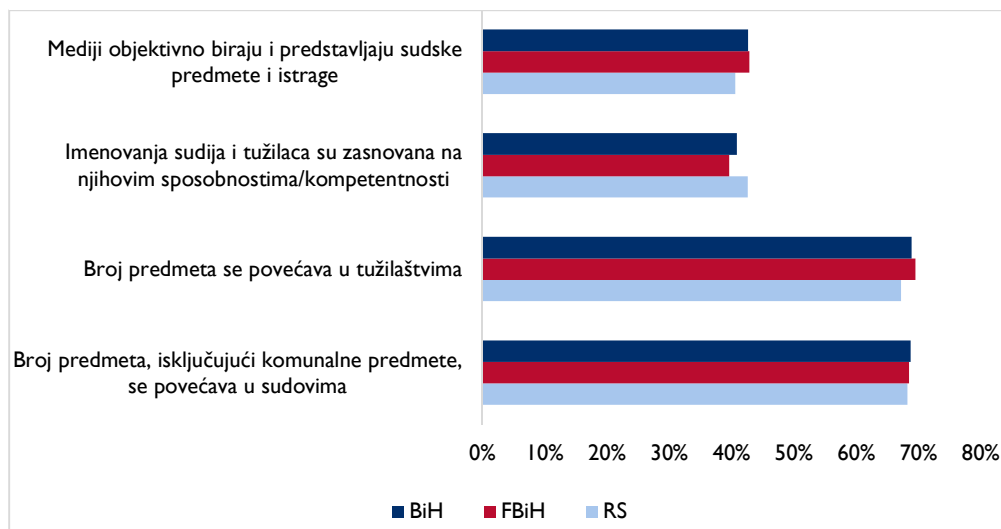
optužnice građani imaju pristup dokazima u predmetima u kojima su optuženi.¹² Gledano po entitetima, nešto niži procenat stanovnika RS-a vjeruje u transparentnost sudskih ročišta, presuda i sudske statistike nego što je to slučaj kod stanovnika FBiH.

Dijagram 19. Percepcija o transparentnosti pravosuđa u BiH

U Dijagramu 20. vidimo da većina građana BiH smatra da je broj neriješenih predmeta u porastu i u sudovima BiH (69%) i u tužilaštvima (69%). Pored toga, mišljenje 41% građana je da sudije i tužioci nisu imenovani na osnovu njihovih sposobnosti. Kada su upitani o medijima u BiH u odnosu na sudske predmete i istrage, 43% građana navelo je da mediji ne biraju niti prezentiraju te predmete na objektivna način.

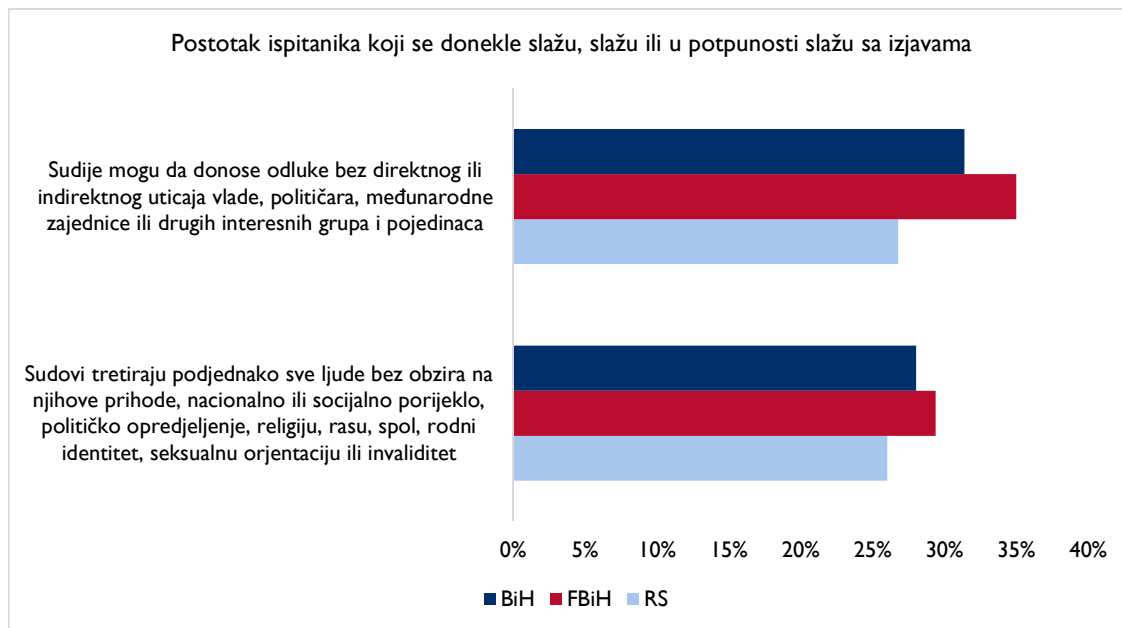
Dijagram 20. Pravovremenost u radu pravosuđa, načini imenovanja sudija i tužilaca i medijsko izvještavanje o sudskim predmetima

¹² Dijagram 19. i odgovarajuća narativna analiza transparentnosti pravosuđa odnose se na procenat ispitanika koji su naveli da oni uvijek ili često mogu pristupiti navedenim službama.

Oko 75% građana BiH percipira da su sudske takse i naknade visoke, a sličan procenat ispitanika vjeruje da su plate sudija/tužilaca (72%) i advokata/notara (75%) visoke. Veliki dio građana BiH sumnja u ulogu vladavine prava u BiH. Dijagram 21. pokazuje da 52% građana BiH ne vjeruje da sudovi pravično tretiraju ljude bez obzira na njihove prihode, nacionalno ili socijalno porijeklo, političku opredijeljenost, religiju, rasu, spol, rod, seksualnu orijentaciju ili invaliditet. Nadalje, samo 31% građana BiH vjeruje u nepristrasnost sudija, dok 40% sumnja da sudije donose odluke bez miješanja vlasti, političara, međunarodne zajednice ili drugih interesnih grupa ili pojedinaca. To nepovjerenje u vladavinu prava češće iskazuju stanovnici RS-a nego stanovnici FBiH. Naši nalazi se slažu sa rezultatima Balkan Barometra 2015, prema kojim se 62% građana BiH nikako ne slaže sa tim da se zakoni u BiH primjenjuju jednako na sve građane, dok 76% građana BiH nema povjerenja u sudove niti općenito u pravosuđe.

Dijagram 21. Percepcija o sudskoj nepristrasnosti

KORUPCIJA

Brojna ispitivanja javnog mnijenja provedena u BiH identificirala su korupciju kao jedan od glavnih problema bh. društva. Prema izvještaju ispitivanja javnog mnijenja objavljenom od strane Ureda rezidentnog koordinatora UN-a (2015.), 69% građana BiH navelo je da je korupcija među tri glavna problema u državi. Slično, 55% građana BiH koji su bili anketirani u sklopu Globalnog barometra korupcije (2016.)¹³ navelo je korupciju kao jedan od tri najveća izazova. Nizak broj poena u Indeksu percepcije korupcije (CPI) koji je objavio Transparency International¹⁴ 2016. godine (39 od 100 poena, pri čemu 100 poena označava zemlju 'veoma oslobođenu korupcije'), a CPI za BiH je opadao od 2012. do 2016, ukazuje na to da se situacija pogoršava, što je u skladu sa percepcijom javnosti da vlasti u BiH ne rješavaju učinkovito pitanje korupcije, što je izrazilo i 90% građana BiH anketiranih u Balkan Barometru 2015.

NSCP-BiH 2016 se bavi temom korupcije tako što mjeri percepciju i iskustvo građana sa korupcijom, uz poseban fokus na percepciju korupcije u pravosuđu. Upitani da li su ikada dali novac, dar, pružili

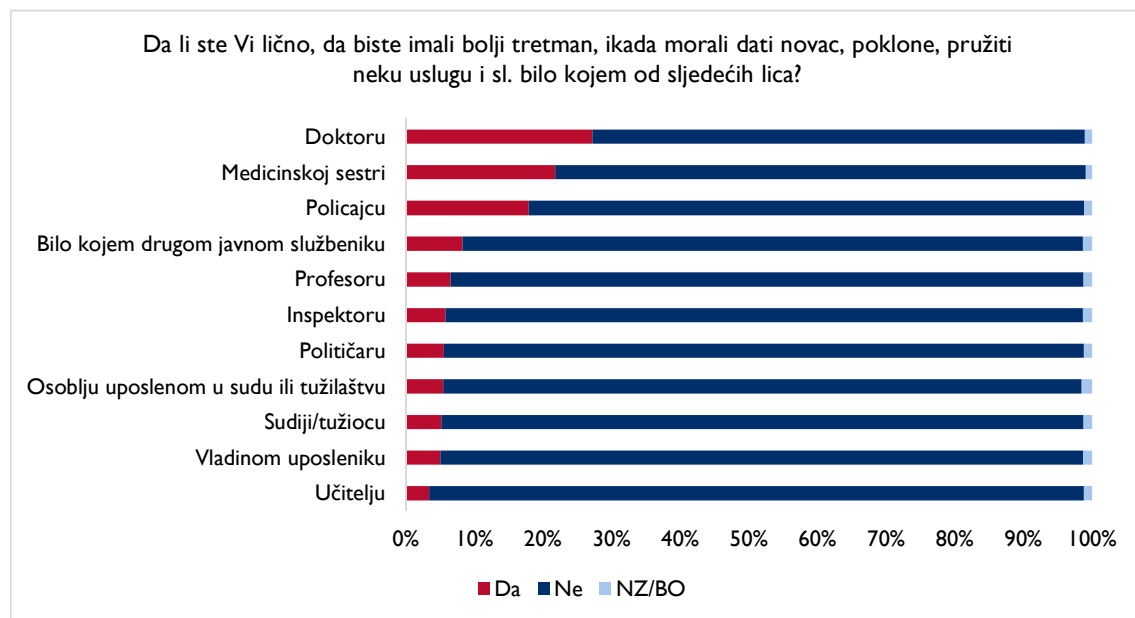
¹³ <http://www.transparency.org/whatwedo/publication/7493>

¹⁴ Indeks percepcije korupcije rangira zemlju/teritorije na osnovu percepcije o korupciji javnog sektora. To je kompozitni indeks, koji se temelji na podacima vezanim za korupciju iz stručnih i poslovnih anketa koje provodi cijeli niz različitih nezavisnih institucija. Dostupno na: https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2017/01/CPI2016_EasternEuropeCentralAsia_EN.pdf

uslugu ili bilo šta slično javnim zvaničnicima kako bi imali bolji tretman, 36% ispitanika navelo je da su dali mito barem jednom javnom službeniku, što je znatno više u odnosu na 21% u NSCP-BiH 2015, a također je više od onog što stoji u izvještaju Globalnog barometra korupcije 2016 (27%). Međutim, u istraživanju koje je proveo Ured Ujedinjenih nacija za droge i kriminal (United Nations Office on Drugs and Crime - UNODC) 2011. godine – *Korupcija u Bosni i Hercegovini: iskustva građana*¹⁵ ustanovljeno je da je, među onima koji su imali kontakt sa javnim zvaničnicima 12 mjeseci prije ankete, 21% građana dalo mito. Stoga ne iznenađuje veći procenat u NSCP-BiH 2016, budući da on ne mjeri prevalencu podmićivanja, već iskustvo podmićivanja tokom života građana.

Kao što smo ustanovili 2015. godine, mito se najčešće daje ljekarima (27%), bolničarima (22%) i policajcima (18%). Dijagram 22. predstavlja detaljne rezultate iskustava građana u pogledu davanja mita raznim javnim službenicima. Kada se posmatraju entiteti, u RS-u su malo češći slučajevi davanja mita bolničarima, učiteljima, sudijama, tužiocima i sudskim službenicima. Uz to, muškarci su davali mito sudijama, tužiocima, drugim zaposlenicima suda, policajcima i inspektorima češće nego žene.

Dijagram 22. Iskustvo građana sa davanjem mita

Veliki dio građana BiH vjeruje da je korupcija veoma prisutna na svim nivoima, od sitne korupcije javnih službenika nižeg i srednjeg nivoa u njihovim interakcijama sa običnim građanima (88%); preko krupne korupcije državnih službenika na visokom nivou i političkih ličnosti (94 %); te do sistemske korupcije koja je sastavni dio ekonomskog, socijalnog i političkog sistema (92%). I stanovnici FBiH i RS-a iznijeli su stav da je korupcija veoma prisutna na svim nivoima, kako pokazuje Dijagram 23.

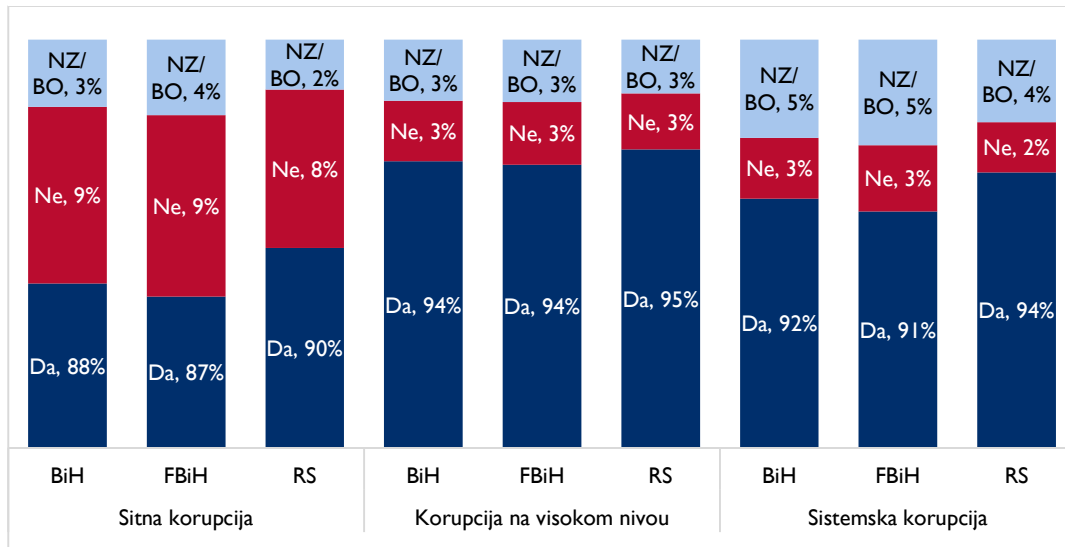
Dijagrami 24. i 25. predstavljaju detaljne rezultate o percepcijama vezanim za korupciju u javnom zapošljavanju i javnim nabavkama. Većina građana BiH vjeruje da je korupcija prisutna pri zapošljavanju u javnom sektoru (96%) i sektoru javnih nabavki (92%), pri čemu se stanovnici oba entiteta slažu u ovom pitanju. Jako osjećanje da su procedure zapošljavanja u javnim službama nepravične u skladu je sa nalazom da je 67% građana BiH lično čulo da je neko u njihovoj blizini zaposlen u javnoj upravi koristeći veze, kako stoji u izvještaju organizacije Transparency International *Percepcije javne uprave (2014)*¹⁶. U vezi sa korupcijom u javnim nabavkama, troje od četvoro ispitanika u anketi *Korupcija u Bosni i Hercegovini (2011)* navelo je da javni službenici često omogućavaju davanje ugovora kompanijama

¹⁵ https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/corruption/Bosnia_corruption_report_web.pdf

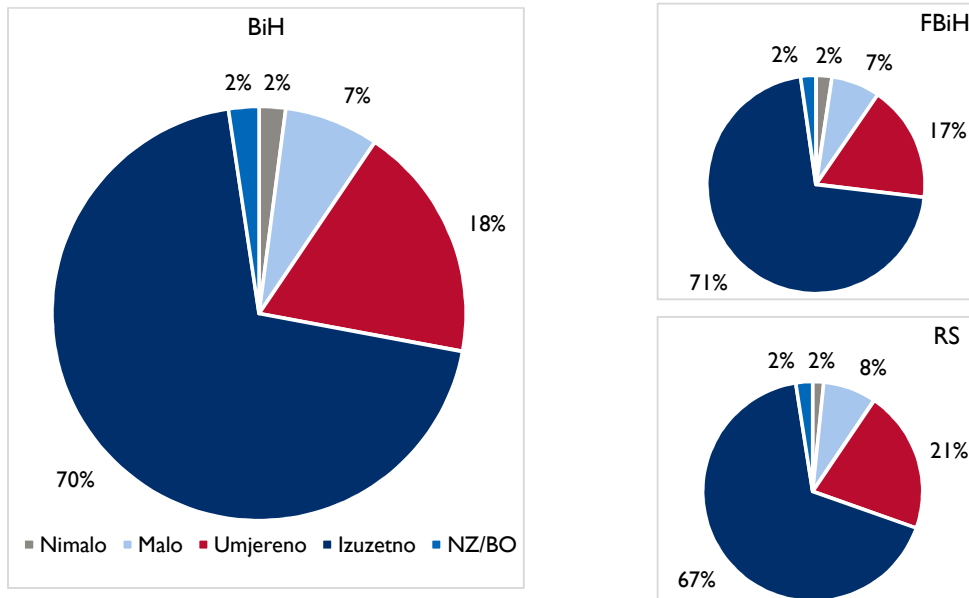
¹⁶ <https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2015/03/PERCEPTIONS-OF-PUBLIC-ADMINISTRATION-2014I.pdf>

sa kojima su lično povezani. Kada se radi o sankcijama za korupciju, samo 5% građana BiH vjeruje da se počinioci korupcije adekvatno kažnjavaju u BiH, dok 86% misli da kazne nisu dovoljno stroge. Istovremeno, 4% građana BiH vjeruje da su kazne za korupciju prestruge.

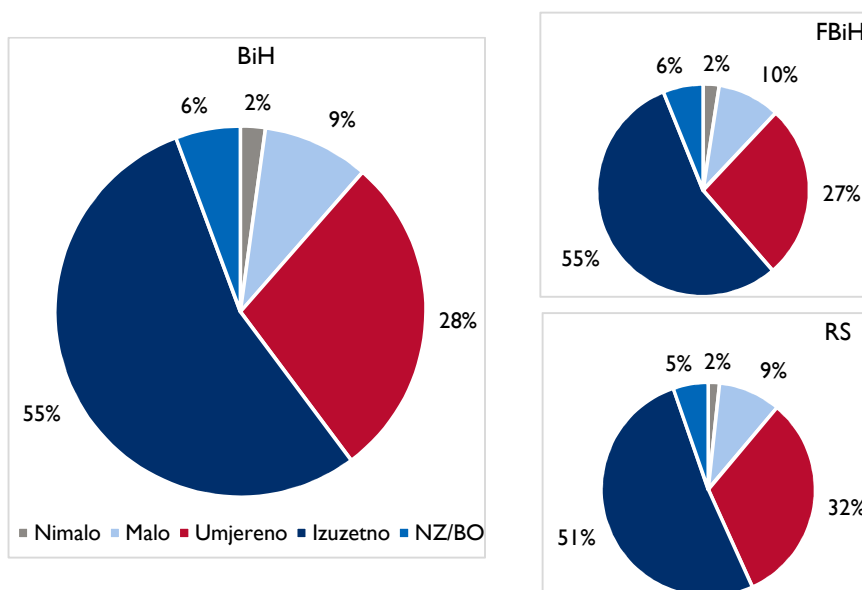
Dijagram 23. Percepcije o prisutnosti korupcije

Dijagram 24. Percepcije o prisutnosti korupcije pri zapošljavanju u javnom sektoru

Dijagram 25. Percepcije o prisutnosti korupcije u javnim nabavkama

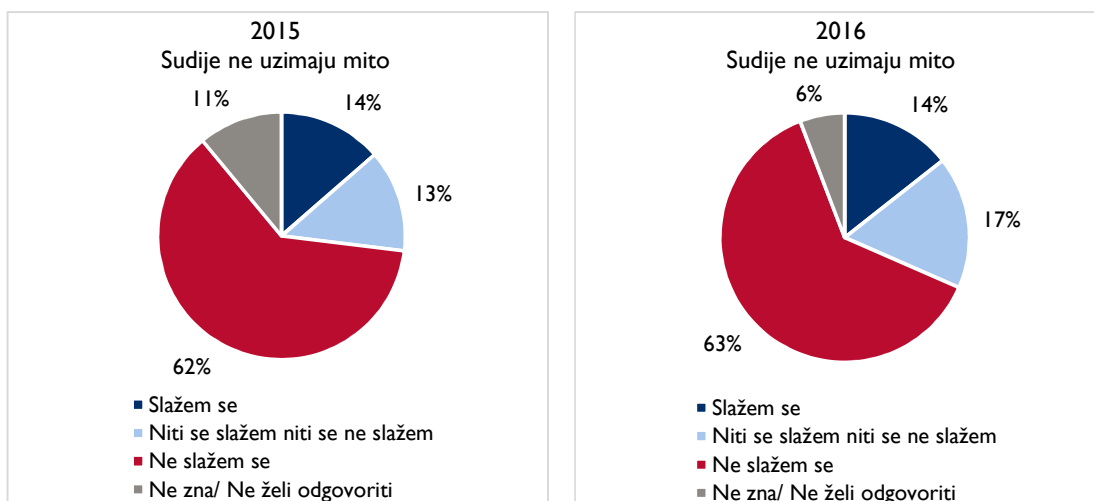
Pravosudni sektor se često povezuje sa korupcijom. Jedno od troje građana BiH (32%) vjeruje u nepristrasnost sudija, dok skoro polovina građana (48%) nije ubijeđena da se sudijama može vjerovati da rade nepristrasno i u skladu sa zakonom. Percepcija o nepristrasnosti tužilaca veoma je slična percepciji sudija: 30% građana BiH vjeruje da su tužioci nepristrasni, dok 49% navodi suprotno. Gledište da su pravosudne vlasti donekle nepristrasne češće se iskazuje u FBiH nego u RS-u. Mladi su skloniji vjerovati u nepristrasnost sudija u odnosu na starije. Tabela 9. pokazuje detaljne rezultate o percepcijama građana o nepristrasnosti sudija i tužilaca, uz poređenje rezultata za 2015. i 2016. godinu.

Tabela 9. Nepristrasnost sudija i tužilaca

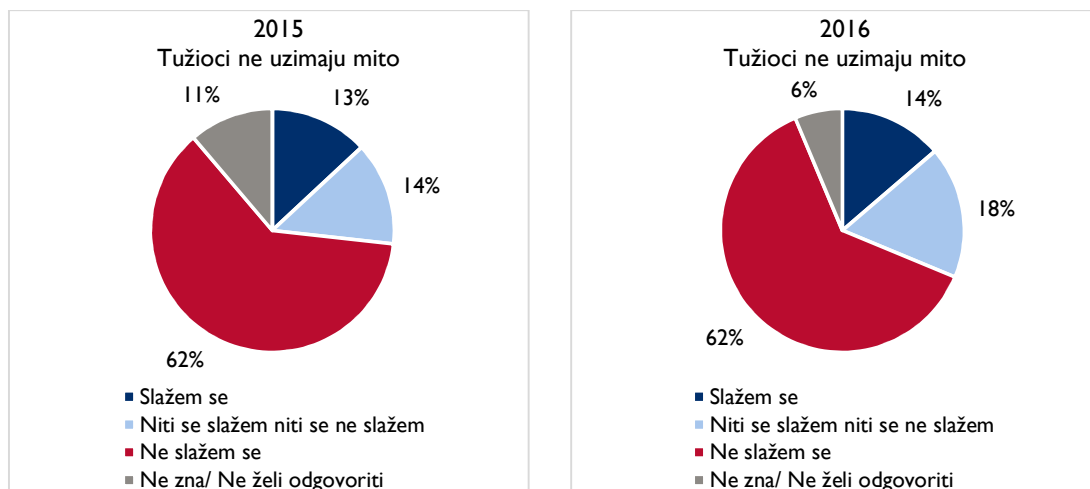
Sudijama/tužiocima se može vjerovati da vode postupke i presuđuju nepristrasno i u skladu sa zakonom									
		Sudije				Tužioci			
		Entitet		Godine		Entitet		Godine	
		FBiH	RS	Odrasli	Mladi	FBiH	RS	Odrasli	Mladi
2015	Slaganje	28%	19%	24%	27%	27%	18%	23%	27%
	Neslaganje	49%	62%	54%	53%	49%	62%	54%	53%
2016	Slaganje	36%	27%	31%	37%	33%	24%	29%	32%
	Neslaganje	46%	50%	49%	42%	48%	53%	51%	45%

Dijagrami 26. i 27. predstavljaju detaljne rezultate o percepcijama o davanju mita sudijama i tužiocima u BiH. Velika većina građana BiH (88%) vjeruje da sudije i tužioci uživaju izvjesne koristi na osnovu svoje profesionalne funkcije, te da informacije o njihovoj imovini trebaju biti dostupne javnosti (69%). Skoro dvoje od troje građana BiH vjeruje da sudije (63%) i tužioci (62%) uzimaju mito, što je u skladu sa našim nalazima iz 2015. godine. Percepcije građana u dva bh. entiteta slične su kada se radi o podmićivanju ovih javnih zvaničnika.

Dijagram 27. Percepcije o davanju mita sudijama

Dijagram 26. Percepcije o davanju mita tužiocima

MEDIJI I UČEŠĆE GRAĐANA

Percepcije o vjerodostojnosti i korisnosti bh. medija

Prema Regulatornoj agenciji za komunikacije BiH¹⁷, 193 elektronske medijske kuće djeluju u BiH, što uključuje 45 TV stanica (i javnih i komercijalnih TV stanica) i 148 radio stanica (javnih, komercijalnih i lokalnih radio stanica). U evidenciji štampanih medija Vijeća za štampu BiH¹⁸, tu je također 5 dnevnih novina, 184 drugih štampanih medija (nedjeljnici, dvonedjeljnici i periodični časopisi), i 6 novinskih agencija. 2016. godine, TV ostaje najdominantniji tip medija za građane za praćenje političkih vijesti u BiH, što pokazuje Dijagram 28. Naši nalazi su u skladu sa rezultatima ankete koja je provedena u okviru istraživanja Indeksa socijalne kohezije i pomirenja (SCORE), u kojoj je 57% građana navelo da gleda

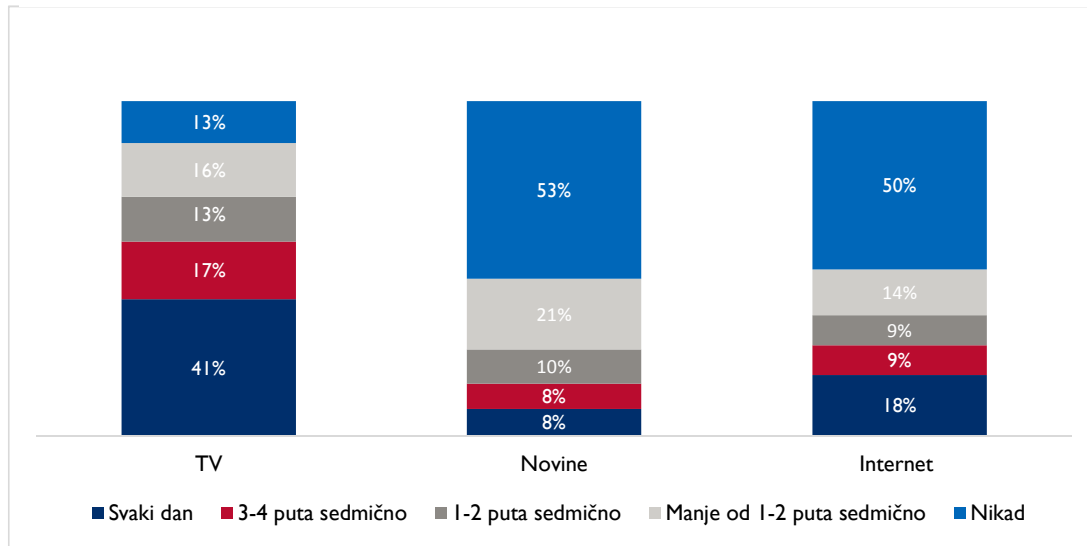
¹⁷ Godišnji izvještaj Regulatorne agencije za komunikaciju BiH za 2015. godinu, dostupno na:

<http://rak.ba/bos/index.php?uid=1272548129>

¹⁸ Vijeće za štampu BiH je medijsko samoregulatorno tijelo koje obuhvata štampane (i neke online medije koji prihvataju principe samoregulacije), dostupno na: http://vzs.ba/index.php?option=com_content&view=category&id=5&Itemid=8

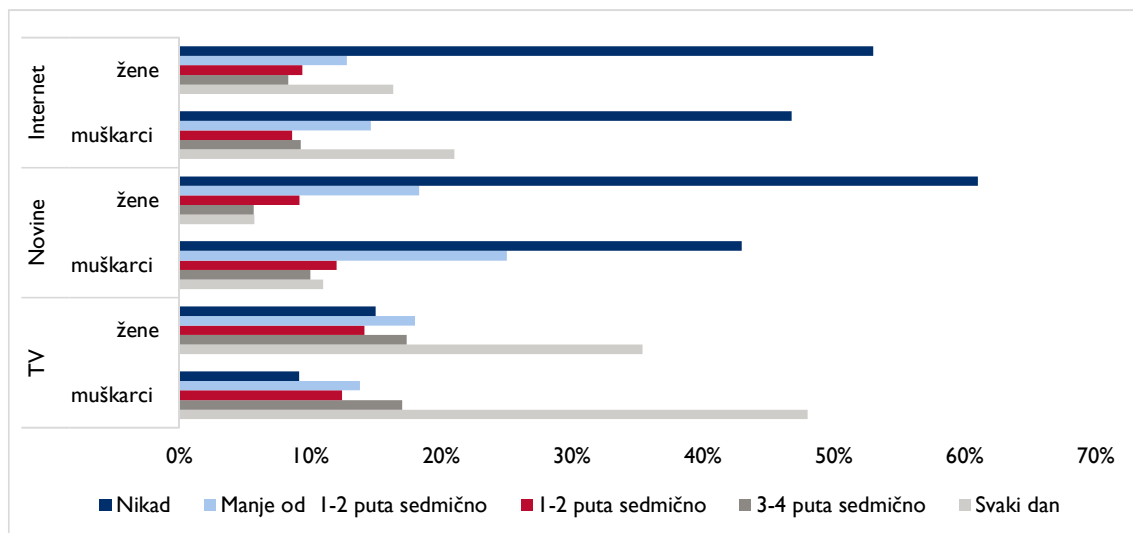
političke vijesti skoro svakodnevno, što je znatno više od onih koji čitaju o politici u novinama (11%) i na internetu (16%)¹⁹.

Dijagram 28. Korištenje medija prema tipu

NSCP-BiH 2016 pokazuje da žene u BiH koriste medije za praćenje političkih vijesti rjeđe nego što to čine muškarci (Dijagram 29.). Preciznije rečeno, 61% ženskih ispitanika navelo je da nikada ne koriste novine radi političkih vijesti, u poređenju sa 43% muškaraca. Taj rodni jaz je također prisutan u korištenju interneta, pri čemu 53% ženskih ispitanika nikada ne koristi internet kako bi pratili vijesti, naspram 47% muškaraca. Ovo istraživanje nije utvrdilo značajne razlike u glavnim medijskim izvorima političkih vijesti u dva entiteta. I u FBiH i u RS-u-u građani pretežno koriste TV kako bi pratili vijesti. Trećina građana u oba entiteta nikada ne koristi novine radi političkih vijesti. Slično, otprilike jedna trećina ispitanika u oba entiteta nikada ne koriste internet radi političkih vijesti.

Dijagram 29. Korištenje medija prema vrsti medija i spolu građana

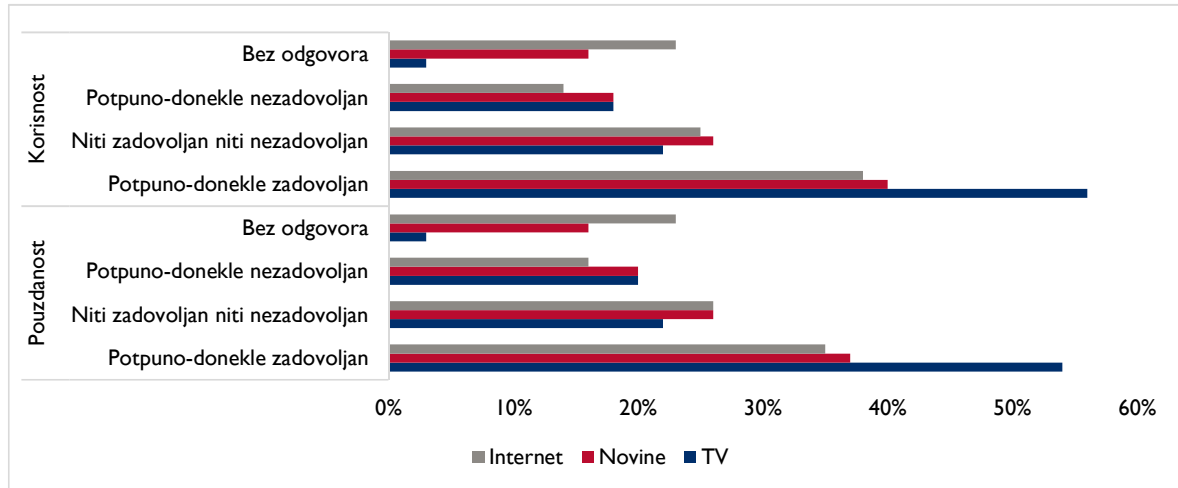

Ukupno zadovoljstvo vjerodostojnošću i korisnošću informacija koje se objavljuju putem raznih medijskih izvora u BiH općenito je nisko, pri čemu tek oko polovine građana izražava zadovoljstvo. Uz

¹⁹ Indeks socijalne kohezije i pomirenja (The Social Cohesion and Reconciliation Index – SCORE), dostupan na: <http://www.scoreforpeace.org/?country=15>

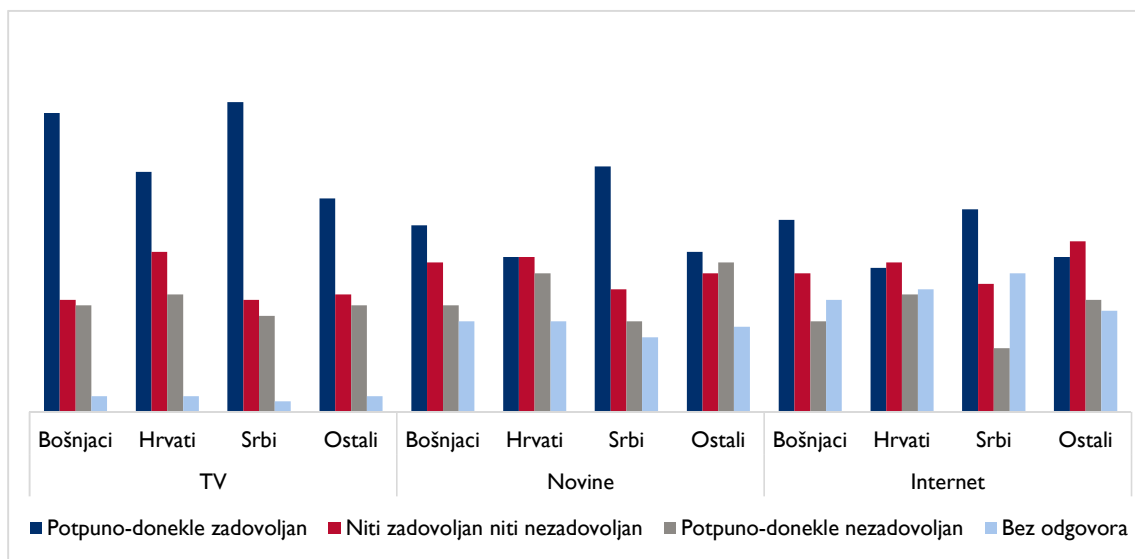
to što se koristi kao primarni izvor političkih informacija za građane, TV je i dominantan medijski izvor u pogledu percepcija građana o vjerodostojnosti i korisnosti, što prikazuje Dijagram 30. 54% ispitanika zadovoljno je vjerodostojnošću informacija na TV-u, 37% u novinama i 35% na internetu. Slično, 56% ispitanika zadovoljno je korisnošću informacija na TV-u, 40% u novinama i 38% na internetu.

Dijagram 30. Zadovoljstvo korisnošću i vjerodostojnošću medija

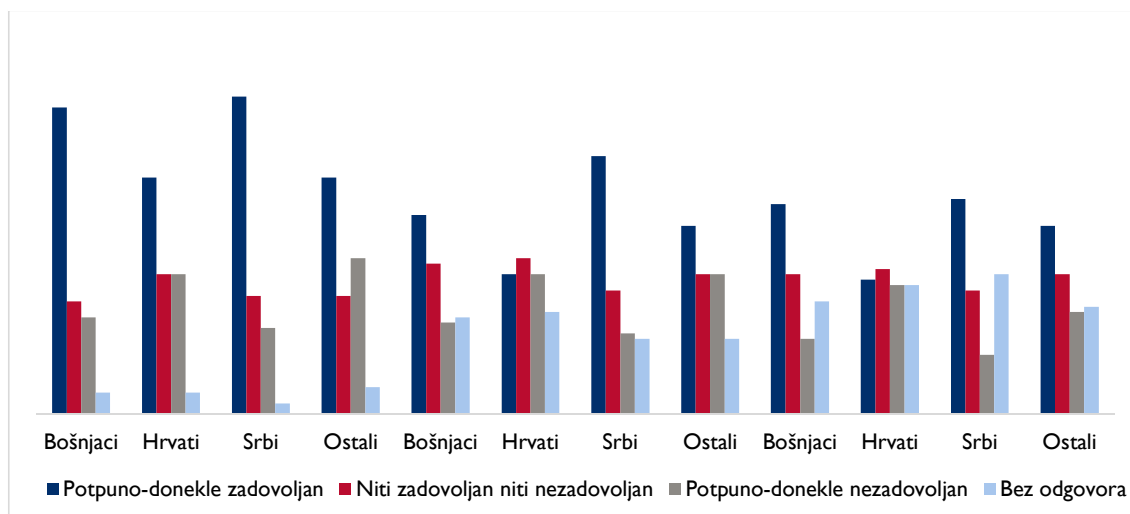

Dijagrami 31. i 32. predstavljaju rezultate u pogledu nivoa zadovoljstva vjerodostojnošću i korisnošću različitih tipova medija u dva entiteta. Srbi su skloniji medije smatrati vjerodostojnijim i korisnijim od drugih etničkih grupa. Među etničkim grupama, Hrvati smatraju da su mediji najmanje vjerodostojni i korisni.

Dijagram 31. Zadovoljstvo vjerodostojnošću medija prema etničkoj pripadnosti

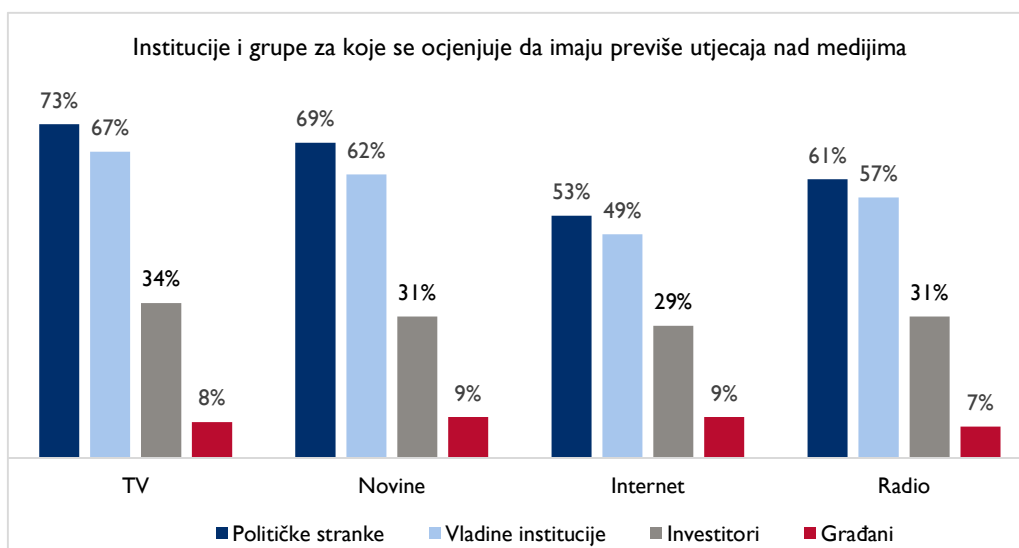

Dijagram 32. Zadovoljstvo korisnošću medija prema etničkoj pripadnosti

Preko polovine stanovništva osjeća da političke stranke i vlasti imaju previše utjecaja na medije, sa oko 64% ispitanika koji percipiraju da političke stranke imaju previše utjecaja na medije i 59% koji percipiraju da vlast ima previše utjecaja na medije. Štaviše, oko 31% građana BiH smatra da investitori imaju previše utjecaja na medije. Kako pokazuje Dijagram 33., građani BiH percipiraju da vlasti i političke stranke imaju najveći utjecaj na televizijske medije, iza čega slijede novine, radio i internet. Konkretno, 73% ispitanika vjeruje da je TV pod prevelikim utjecajem političkih stranaka i 62% građana BiH percipira da vlasti imaju prevelik utjecaj nad novinama. Oko dvije trećine građana, bez obzira na rod, etničku pripadnost ili entitet u kojem žive, vjeruje da građani imaju malo utjecaja na televiziju, novine i radio. Za internet, taj procenat je nešto niži, ali je ipak iznad 50%.

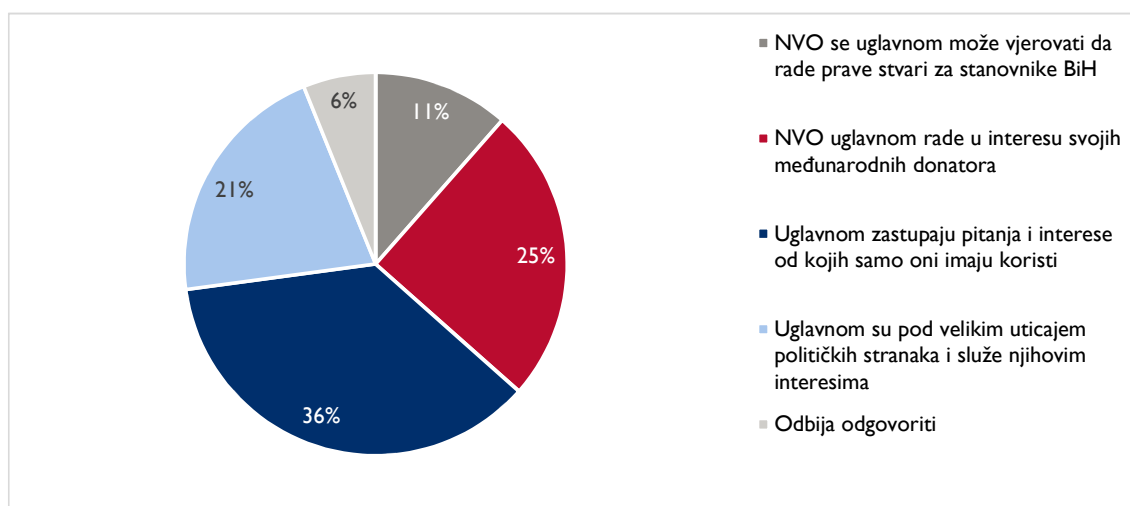
Dijagram 33. Utjecaj na medije

Percepcija o organizacijama civilnog društva

Prema prethodnom istraživanju, organizacije civilnog društva općenito uživaju visok nivo povjerenja građana u poređenju sa drugim institucijama u BiH.²⁰ Povjerenje u organizacije civilnog društva u BiH još uvijek se razvija, kako pokazuje Indeks održivosti organizacija civilnog društva, prema kojem „mnogi pojedinci ne vide vidljive rezultate rada organizacija civilnog društva i smatraju da te organizacije postoje samo kako bi njihovi uposlenici 'zaradili novac'.“ Nakon NSCP-BiH 2015, u 2016. godini nastavili smo prikupljati informacije mišljenja javnosti u BiH o organizacijama civilnog društva. Kako pokazuje Dijagram 34., najveći dio građana BiH (36%) smatra da organizacije civilnog društva prvenstveno rade u vlastitom interesu i bave se pitanjima koja one smatraju važnim, 25% građana BiH navodi da su organizacije civilnog društva pod velikim utjecajem svojih donatora i da rade u njihovom interesu, dok 21% izjavljuje da su one pod utjecajem političkih stranaka i da služe njihovim interesima. Samo 11% ispitanih navodi da se organizacijama civilnog društva može vjerovati da čine pravu stvar za narod, što se ne razlikuje značajno u odnosu na prošlu godinu (14%).

Dijagram 34. Stavovi o organizacijama civilnog društva (NVO)

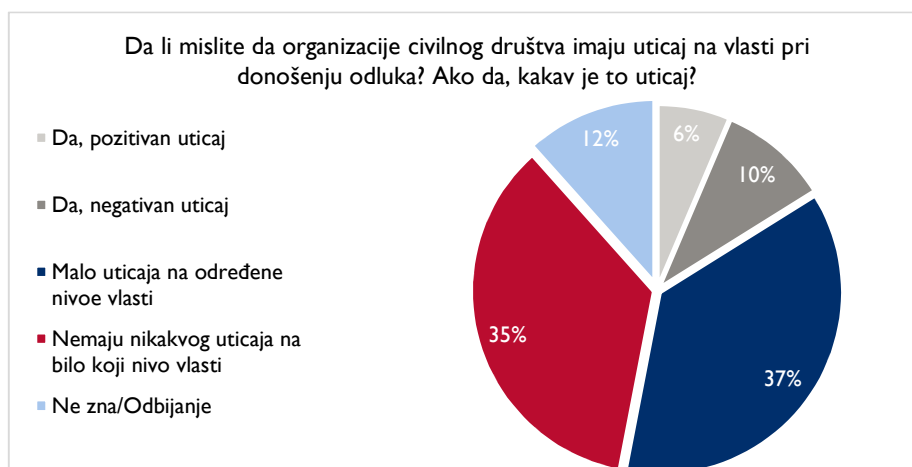

Unutar entiteta, u pogledu stavova o organizacijama civilnog društva, 38% ispitanika u FBiH vjeruje da organizacije civilnog društva rade za vlastite interese, naspram 34% u RS-u. Sa druge strane, 29% ispitanika iz RS-a vjeruje da organizacije civilnog društva rade uglavnom u interesu svojih međunarodnih donatora, u odnosu na 22% stanovnika FBiH.

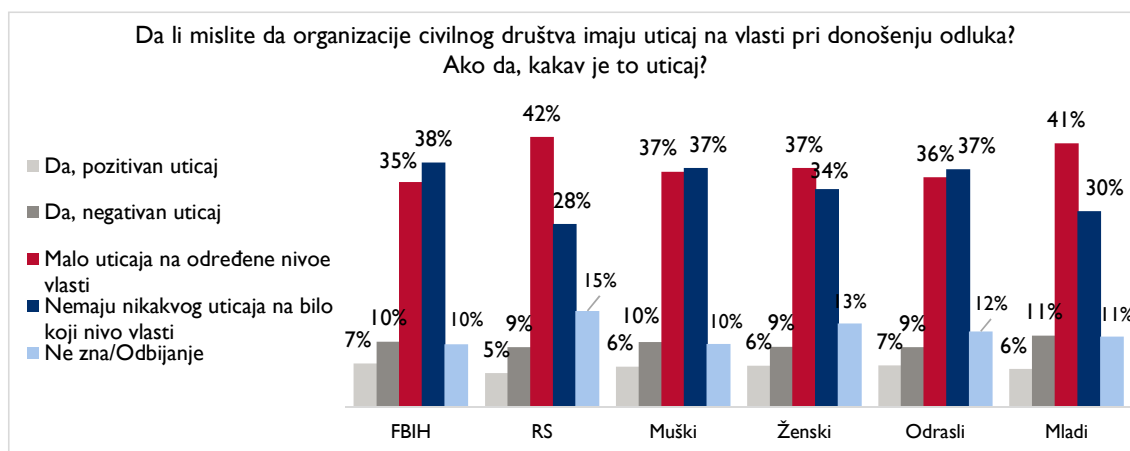
Kako prikazuje Dijagram 35., više od trećine bh. građana osjeća da organizacije civilnog društva nemaju utjecaja na odluke vlasti (35%), dok 16% vjeruje da organizacije civilnog društva imaju utjecaj (pozitivan ili negativan) na odluke vlasti. Kako ilustrira Dijagram 36., različite percepcije evidentne su u dva entiteta. Mnogo veći procenat građana iz FBiH vjeruje da organizacije civilnog društva nemaju utjecaja na odlučivanje (38%) u odnosu na građane RS-a (28%). Oko 42% građana RS-a vjeruje da organizacije civilnog društva imaju određeni nivo utjecaja na nekom nivou vlasti, u odnosu na 35% u FBiH.

²⁰ Anketa koju je uradila agencija Analitika 2013. godine pod nazivom "Fakti November 2013" Povjerenje u humanitarne i neprofitne organizacije utvrdila je sljedeće rezultate: 10,1% veoma veliko povjerenje, 40,5% veliko povjerenje, 37,4% ne vjeruje previše, 9,9% ne vjeruje, 2,1% bez odgovora, dostupna na: http://www.analitika.ba/sites/default/files/publikacije/fakti_povjerenje_gradjana_13nov2013.pdf

Dijagram 35. Utjecaj organizacija civilnog društva na vlast

Dijagram 36. Utjecaj organizacija civilnog društva na vlasti, prema entitetu, rodu i starosti

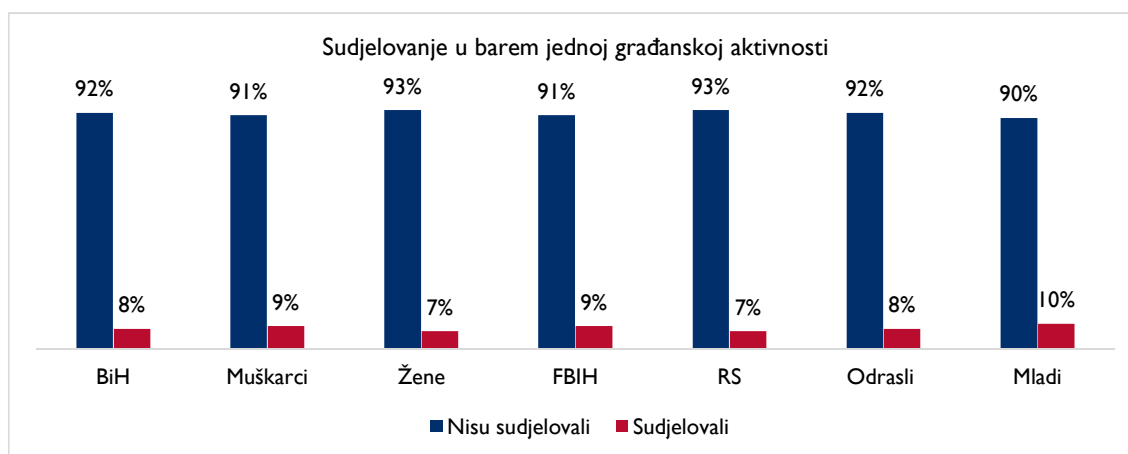
Učešće građana u odlučivanju u zajednici

Ustanovili smo da je svijest građana o djelovanju organizacija civilnog društva protiv korupcije niska, jer 94% ispitanika nije bilo u stanju sjetiti se nijedne organizacije civilnog društva koja je organizirala neku akciju protiv korupcije u njihovom gradu. Učešće građana u zajednici ili njihov angažman u bilo kojem procesu donošenja odluka je nizak na osnovu naših nalaza iz NSCP-BiH 2016. Kako Dijagram 37. pokazuje, oko 92% ispitanika nikada nije učestvovalo ni u jednoj od sljedećih građanskih aktivnosti u posljednjih 12 mjeseci:

- Učešće u javnoj raspravi na bilo kojem nivou vlasti;
- Upućivanje građanske inicijative bilo kojem tijelu vlasti;
- Davanje komentara vladi na nacrt politika;
- Učešće u radnoj grupi koja formuliira politike vlade;
- Djelovanje u ulozi člana savjetodavnog odbora ili vijeća;
- Djelovanje u ulozi političkog predstavnika u zajednici, općini ili na višem nivou.

Ovaj obeshrabrujući nalaz je u skladu sa drugim nedavnim studijama u BiH²¹. Rezultati su slični među stanovnicima oba entiteta, te među osobama različitog roda i starosti.

Dijagram 37. Učešće građana prema entitetima, rodu i dobi

MEĐUETNIČKO POVJERENJE I INTERAKCIJA

Nakon rata, učinjeni su znatni naponi međunarodne zajednice u BiH kako bi se izgradili dobri odnosi između tri najveće etničke grupe (Bošnjaci, Srbi i Hrvati). Kako su izgradnja povjerenja među etničkim grupama i jačanje međuetničke interakcije ključni pokretači pomirenja, ispitanicima smo postavili grupu pitanja koja nastoje ispitati percepcije građana o međuetničkom povjerenju, te o međuetničkim interakcijama kroz porodične ili radne odnose.

Ustanovili smo da većina građana (69%) osjeća da je izgradnja povjerenja među različitim etničkim grupama u BiH važna (krajnje, veoma ili umjereno). Ovaj nalaz ne iznenađuje obzirom na to da je nedavno UN-ovo istraživanje pokazalo da tek 20% bh. građana vjeruje da je pomirenje prilično postignuto ili postignuto²². Kao što to ilustrira Dijagram 38., postoje znatne varijacije između entiteta, etničkih grupa, nivoa obrazovanja i nivoa prihoda u pogledu značaja koji građani BiH pripisuju izgradnji međuetničkog povjerenja.

Udio stanovnika RS-a koji je mišljenja da je izgradnja povjerenja izuzetno važna (11%) znatno je niži od udjela stanovnika FBiH (26%). Jedan od 10 Srba osjeća da je izgradnja povjerenja izuzetno važna, dok 1 od 4 Bošnjaka i Hrvata osjećaju to isto. Iz Dijagrama 38. možemo također vidjeti da građani BiH sa višim prihodima i višim nivoom obrazovanja obično pripisuju veći značaj izgradnji međuetničkog povjerenja.

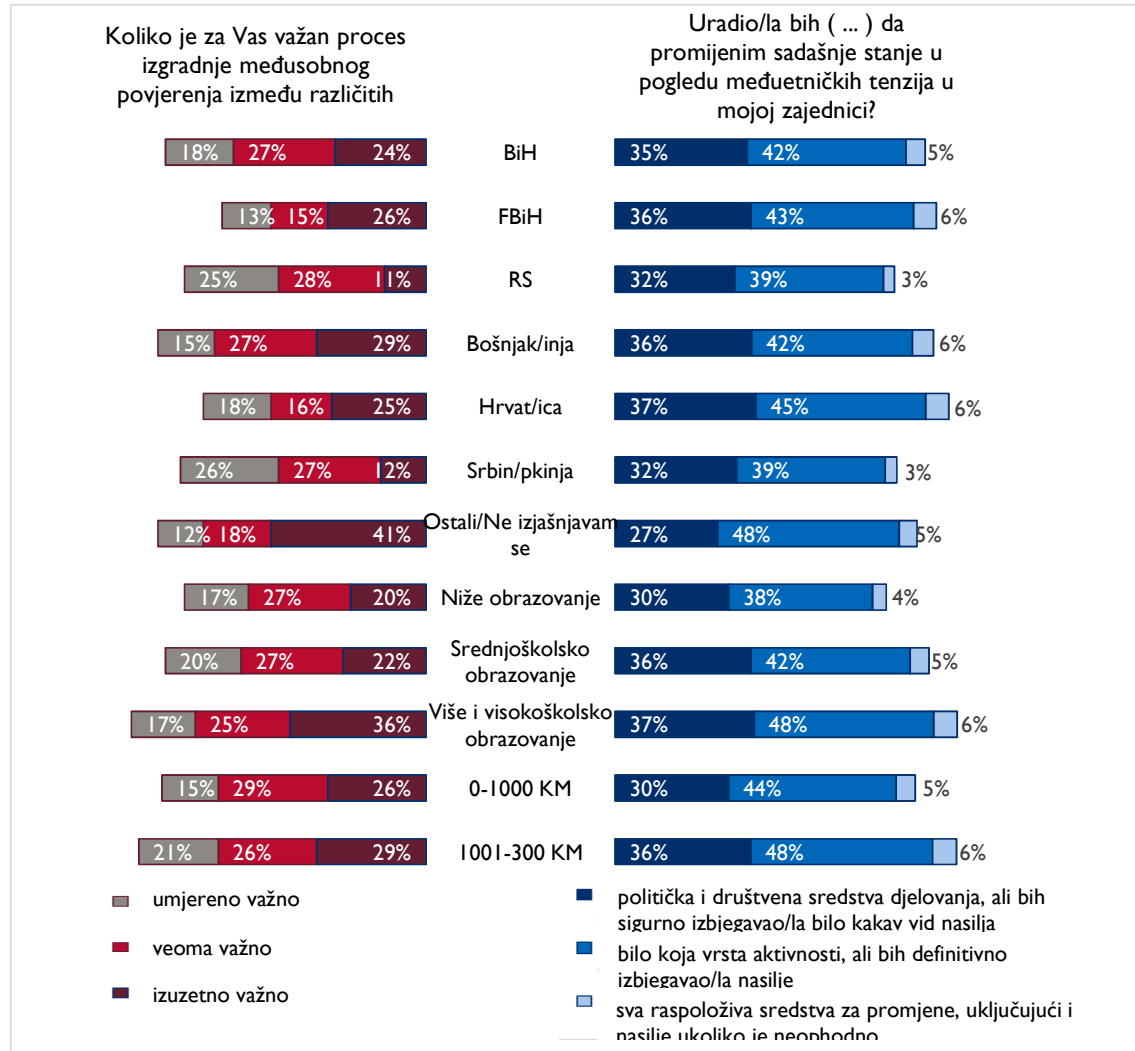
NSCP-BiH 2016 pokazuje da je većina bh. građana iskazala spremnost da smanji međuetničke tenzije, pri čemu je 77% ispitanika iznijelo stav da bi koristili društvena, politička ili bilo koja druga sredstva, osim nasilja, da promijene sadašnje stanje međuetničkih tenzija. Procenat građana koji su odgovorili da bi primijenili bilo koje sredstvo, uključujući i nasilje, da promijene međuetničke odnose općenito je nizak (5%). Ovaj nalaz u skladu je sa rezultatima ankete SCORE (2014.), koja je identificirala slične procenat građana koji bi primijenili nasilje. U FBiH je udio građana spremnih da primijene nasilje (6%) je dva puta veći nego u RS-u (3%).

²¹ <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/sarajevo/11436.pdf>

²² Istraživanje javnog mnijenja, Ured rezidentnog koordinатора UN-a u Bosni i Hercegovini 2015.

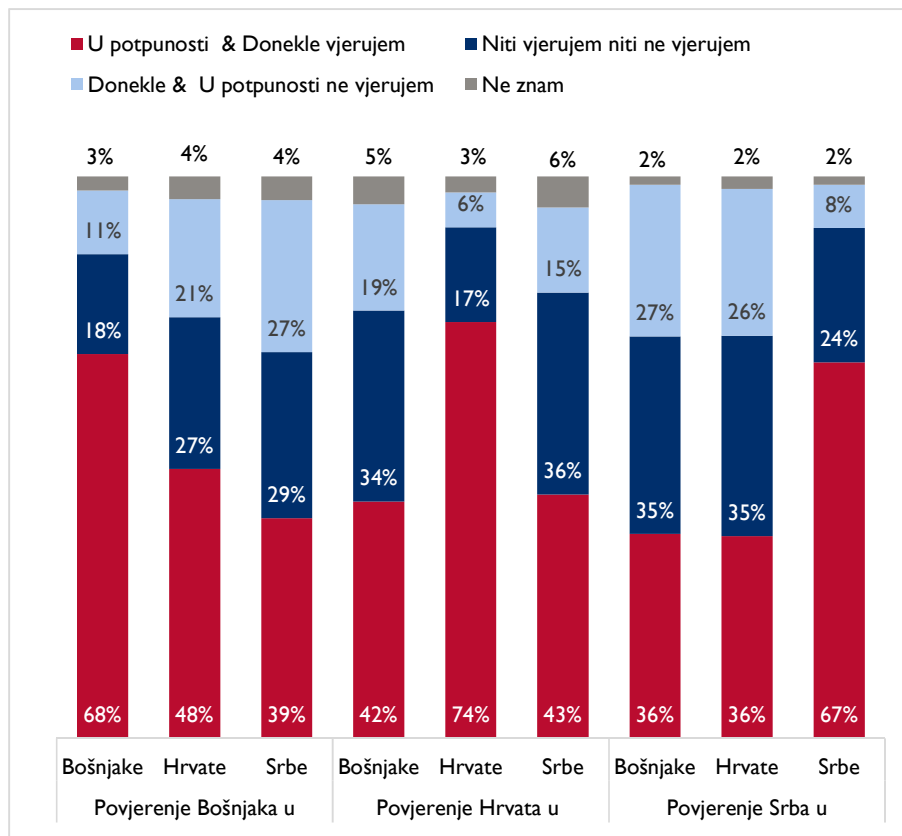
Razmatrajući pitanja povjerenja između i unutar etničkih grupa, prethodne studije su ustanovile da je nivo povjerenja u vlastitu etničku grupu općenito viši²³, što je konzistentno sa nalazima NSCP-BiH 2016, prikazano na Dijagramu 39. U svim etničkim grupama, oko 70% ispitanika izrazilo je povjerenje prema pripadnicima svoje grupe, dok je dio ispitanika koji vjeruje drugim etničkim grupama ispod 50% za svaku grupu. U prosjeku, Hrvati su pokazali najviši nivo povjerenja u vlastitu grupu (74%), dok su Srbi su izrazili najniži nivo unutargrupnog povjerenja (64%, a povjerenje naglo opada za pripadnike svih drugih etničkih grupa).

Dijagram 38. Značaj međuetničkog povjerenja i aktivnosti sa ciljem promjene međuetničkih odnosa

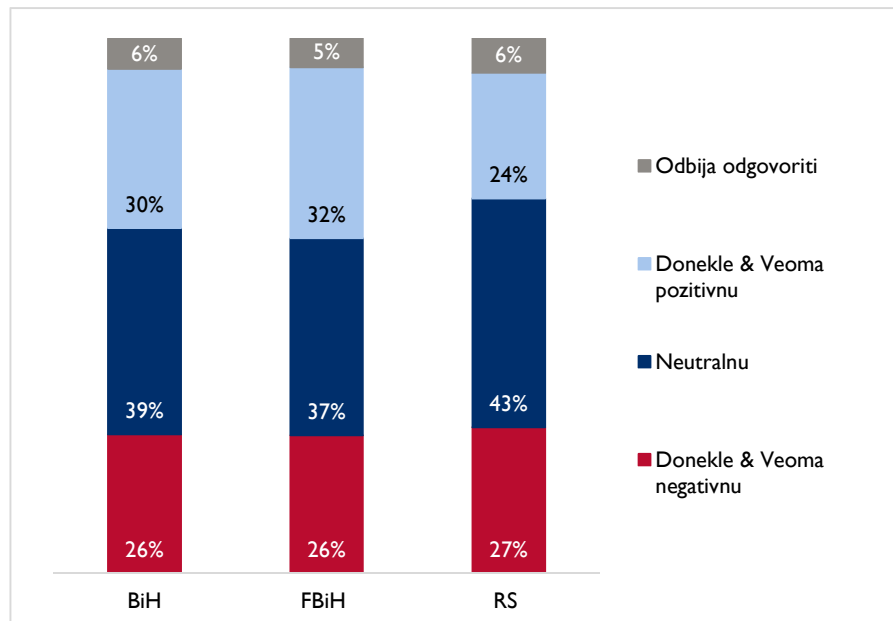

²³ Whitt (2010) "Institucije i etničko povjerenje: Dokaz iz Bosne".

Dijagram 39. Međuetničko i unutaretničko povjerenje

Dijagram 40. Percepcija uloge obrazovnog sistema na planu međuetničkog povjerenja

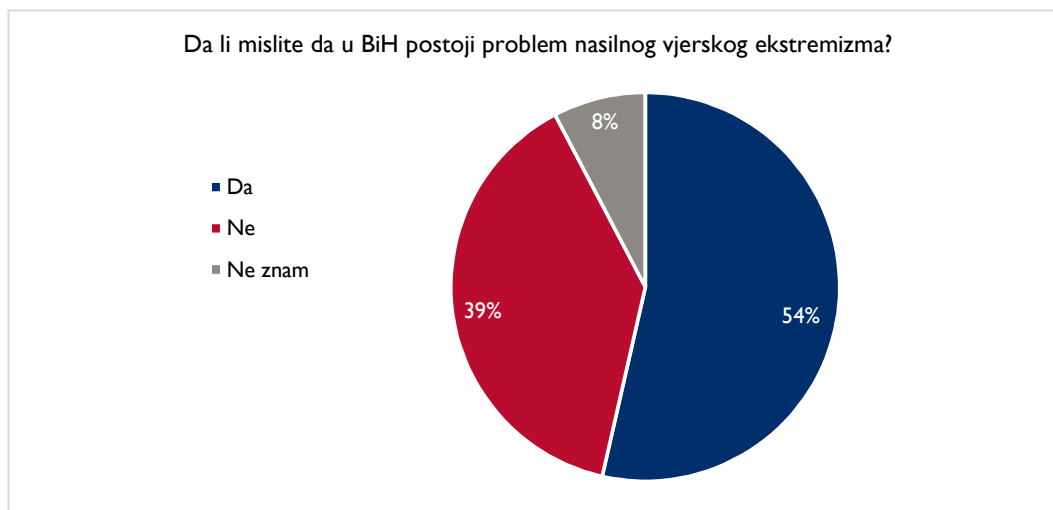
Upitani da li obrazovanje igra pozitivnu ili negativnu ulogu u izgradnji međuetničkog povjerenja, gotovo trećina ispitanika vjeruje da ono igra pozitivnu ulogu, a nešto više od četvrtine građana vjeruje da obrazovni sistem igra negativnu ulogu u izgradnji međuetničkog povjerenja, što pokazuje Dijagram 40. U FBiH, percepcija jednog od troje građana je da obrazovanje igra pozitivnu ulogu, dok samo jedno od četvoro građana RS-a iznosi isto mišljenje.

Da bismo prikupili informacije o nivou interakcije između različitih etničkih grupa, pitali smo ispitanike koliko imaju članova porodice ili prijatelja koji su iz druge etničke grupe, te koliko njihovih radnih kolega (ili drugih ljudi s kojima ulaze u interakciju na poslu ili u školi/univerzitetu) pripada drugim etničkim grupama. Većina građana BiH (63%) ima barem nekoliko članova porodice ili prijatelja iz drugih etničkih grupa, a 68% ispitanika je imalo interakcije sa drugim etničkim grupama kroz posao ili školu. Samo 9% ispitanika odgovorilo je „mnogo” na pitanje o međuetničkoj interakciji preko članova porodice ili prijatelja, a 13% je navelo odgovor „mnogo” kada su upitani o međuetničkoj interakciji na poslu ili školi. Također smo ustanovili da je niži procenat građana u RS-u nego u FBiH odgovorio sa „mnogo” ili „nekoliko” na oba pitanja, i niži procenat Srba (5%) u poređenju sa Hrvatima i Bošnjacima (9% za obje etničke grupe).

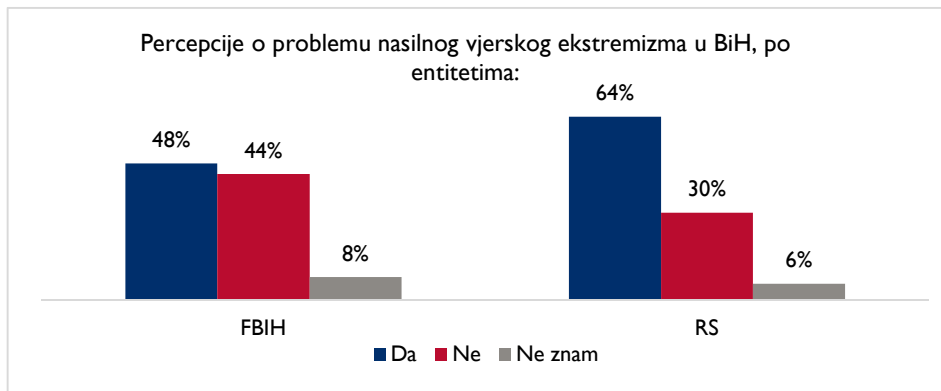
BORBA PROTIV NASILNOG EKSTREMIZMA

Istraživanje percepcija građana o nasilnom ekstremizmu i vjerskoj i nacionalističkoj radikalizaciji u BiH je bila novina u NSCP-BiH 2016. Dijagram 41. pokazuje da preko polovine ispitanika (54%) prepoznaje nasilni vjerski ekstremizam kao problem u BiH. Odgovori na pitanje da li je vjerski nasilni ekstremizam problem u BiH razlikuju se u dva entiteta. Oko 64% građana RS-a vjeruje da je to problem, u odnosu na 48% u FBiH. 30% ispitanika iz RS-a i 44% iz FBiH ne prepoznaje da je nasilni vjerski ekstremizam problem u BiH (Dijagram 42.).

Dijagram 41. Prisutnost nasilnog vjerskog ekstremizma

Dijagram 42. Prisutnost nasilnog vjerskog ekstremizma po entitetima

Kada su upitani koja ekstremistička grupa (vjerska ili nacionalistička, lokalna ili strana) predstavlja sigurnosnu prijetnju, više od polovine ispitanika percipira ekstremističke grupe iz inostranstva, lokalne vjerske ekstremiste, lokalne nacionalističke ekstremiste i teroriste - povratnike sa stranih ratišta kao umjerenu do jaku sigurnosnu prijetnju, dok oko 40% građana vidi tzv. usamljene vukove kao umjerenu do veliku sigurnosnu prijetnju.

SOCIJALNA UKLJUČENOST

Rodna jednakost je temelj ljudskih prava, i 1 od 17 ciljeva uspostavljenih u Agendi Ujedinjenih nacija za održivi razvoj, usvojenoj 2015. godine. Štaviše, prema članu 2. Zakona o rodnoj jednakosti u Bosni i Hercegovini²⁴, potpuna rodna jednakost se garantira u svim sferama društva, posebno u: ekonomiji, obrazovanju, zapošljavanju i radu, socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti i javnom životu i medijima. Međutim, NSCP-BiH 2016 pokazuje da diskriminacija na osnovu roda i seksualne orijentacije i dalje postoji u BiH, mada većina građana vjeruje da žene trebaju imati jednaka prava i jednak tretman kao i muškarci (88% u 2016. godini u odnosu na 96% u 2015. godini).

Tabela 10. prikazuje rodno zasnovane percepcije tržišta rada. Na primjer, ustanovili smo da polovina ispitanika vjeruje da muškarci trebaju imati više prava na posao nego žene kada posla nema, u poređenju sa 31% onih koji su tako mislili 2015. godine. U različitim starosnim grupama, 51% odraslih je ovog mišljenja, u poređenju sa 45% mladih.

Tabela 10. Rodni stereotipi na tržištu rada

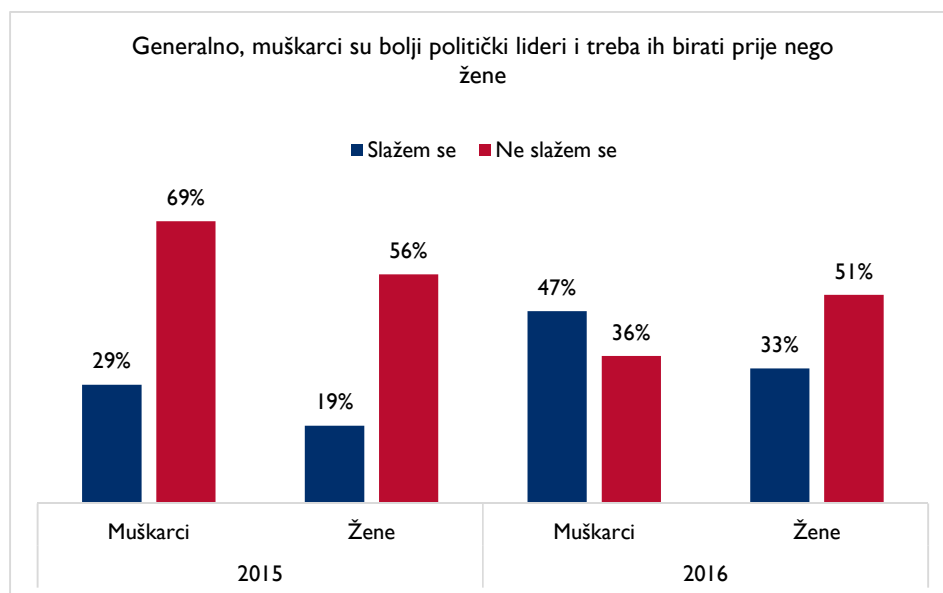
Rodni stereotipi	SLAŽEM SE			NE SLAŽEM SE		
	Ukupno	Spol		Ukupno	Spol	
		Muškarci	Žene		Muškarci	Žene
Ako je u braku samo jedan supružnik zaposlen, prirodnije je da to bude muškarac	70%	75%	66%	17%	13%	21%
Kada je nestašica radnih mjesta, muškarci bi trebali imati prednost pri zapošljavanju u odnosu na žene	50%	55%	45%	37%	30%	42%
Većina poslova u domaćinstvu po svojoj prirodi više odgovara ženama	74%	78%	70%	13%	10%	16%
Zadatak muškarca je da zarađuje novac, a zadatak žene je da brine o domu i porodici	59%	63%	56%	26%	22%	29%

²⁴ Službeni list BiH, br. 16/03, 102/09 i 32/10)

59% bh. građana (61% odraslih i 51% mladih) smatra da je odgovornost muškarca da zarađuje novac, a odgovornost žene da se brine o kući i porodici. Ti rezultati su u skladu sa nalazima ankete *Život u tranziciji* 2016, koji pokazuju da se više od 50% stanovništva BiH slaže ili veoma slaže sa tim da je „bolje za svakog ako muškarac zarađuje novac, a žena se brine o kući i djeci”.²⁵ Mi smo također ustanovili da veći procenat žena nego muškaraca vjeruje da kućni poslovi (kuhanje, pranje suđa, čišćenje) i odgajanje djece treba da se dijele među bračnim partnerima kada žena nije zaposlena (51% žena, u odnosu na 43% muškaraca) i kada je žena zaposlena (82% žena, u odnosu na 73% muškaraca).

U NSCP-BiH 2016, gotovo polovina muških ispitanika (47%) vjeruje da su muškarci bolji politički lideri od žena, i da muškarce treba birati prije nego žene. Malo više od polovine žena ispitanika (51%) ne slaže se sa ovim gledištem. 2015. godine, međutim, znatno niži procenat žena (19%) i muškaraca (29%) bio je mišljenja da su muškarci bolji politički lideri (Dijagram 43.). Ljudi sa nezavršenim srednjoškolskim ili nižim obrazovanjem skloniji su ovom mišljenju (40% i 45%, respektivno) u poređenju sa onima sa diplomom srednje škole (28%).

Dijagram 43. Rodna jednakost u politici

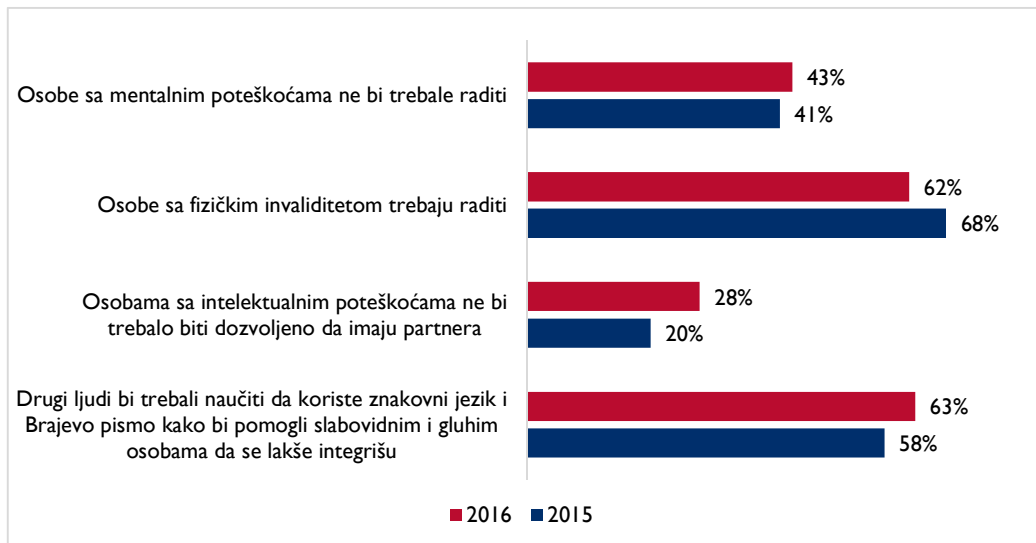

U okviru NSCP-BiH 2016 ispitani su opći stavovi stanovništva o socijalnoj uključenosti osoba sa invaliditetom. Prema Konvenciji o pravima osoba sa invaliditetom i Fakultativnom protokolu,²⁶ u osobe sa invaliditetom spadaju oni koji imaju dugotrajne fizičke, mentalne, intelektualne ili senzorne poteškoće koje, u interakciji sa raznim preprekama, mogu onemogućiti njihovo puno i učinkovito učešće u društvu na jednakoj osnovi sa drugima. Dijagram 44. predstavlja promjene javne percepcije o socijalnoj uključenosti osoba sa invaliditetom od 2015. do 2016. godine.

²⁵ Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD), 2016. *Život u tranziciji*. Preuzeto sa: <http://www.ebrd.com/what-we-do/economic-research-and-data/data/lits.html>

²⁶ Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom i Fakultativni protokol usvojeni su 13. decembra 2006. u Sjedištu Ujedinjenih nacija u New Yorku. BiH je ratificirala ovu Konvenciju u martu 2010. Ministarstvo kojem je dodijeljena odgovornost za provedbu Konvencije je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH.

Dijagram 44. Javna percepcija socijalne uključenosti osoba sa invaliditetom

43% građana BiH smatra da osobe sa mentalnim poteškoćama ne trebaju raditi, u poređenju sa 41% u 2015. godini. Gledano prema rodu ispitanika, 46% muških ispitanika i 40% žena je ovog mišljenja, u poređenju sa 39% muškaraca i 43% žena 2015. godine. Nadalje, veći udio muških ispitanika u poređenju sa ženskim vjeruje da osobe sa fizičkim invaliditetom treba da rade (64% muškaraca, u odnosu na 61% žena). Podijeljeni prema entitetu u kojem ispitanici žive, 65% građana RS-a slaže se da osobe sa invaliditetom trebaju raditi, u poređenju sa 60% stanovnika FBiH.

U okviru NSCP-BiH 2016 također su razmotrene percepcije građana o pravima osoba sa invaliditetom da imaju partnere. Ustanovili smo da 28% bh. građana smatra da osobama sa intelektualnim poteškoćama ne treba dozvoliti da imaju partnere. Kako pokazuje Dijagram 45., ovo mišljenje dijeli 31% stanovnika FBiH i 23% stanovnika RS-a. Također smo ustanovili da je veći udio žena u poređenju sa muškarcima koje smatraju da drugi u društvu trebaju naučiti znakovni jezik i Braillevu abecedu kako bi integrisali osobe koje imaju oštećenje sluha ili vida (65% žena, u odnosu na 60% muškaraca).

Kada se radi o socijalnoj uključenosti LGBT osoba, 88% bh. građana vjeruje da istospolni parovi ne trebaju imati pravo sklapanja braka, a 92% smatra da pomenuti parovi ne trebaju imati pravo na usvajanje djece. Kako Tabela 11. pokazuje, ove zabrinjavajuće tendencije prisutne su među svim segmentima stanovništva BiH, i nisu se znatno promijenile od 2015. godine. Oko 82% građana ne slažu se sa stavom da istospolni partneri trebaju imati pravo da naslijede imovinu jedni od drugih (80% u FBiH i 85% u RS-u). Štaviše, 21% građana BiH sa školskom spremom višom od srednje škole misle da istospolni partneri trebaju biti u stanju da naslijede imovinu jedni od drugih, u poređenju sa 11% osoba sa srednjim obrazovanjem i 6% onih ispod srednjoškolskog obrazovanja.

Dijagram 45. Percepcije o intelektualnim poteškoćama i partnerima

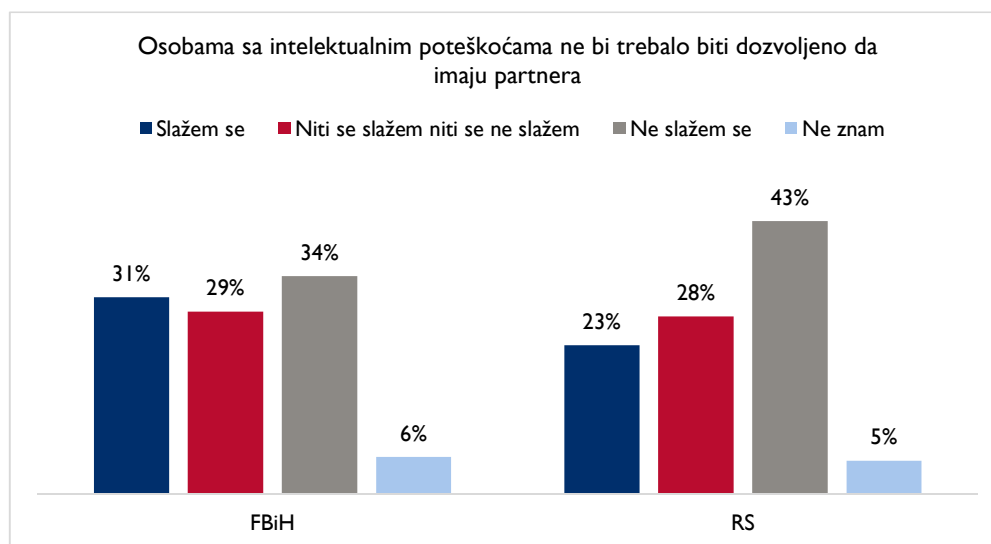

Tabela 11. Percepcije o socijalnoj uključenosti LGBT osoba

		Ukupno	Spol		Godine		Entitet	
			Muškarci	Žene	Mladi	Odrasli	FBiH	RS
Da li mislite da istospolni parovi trebaju ili ne trebaju imati pravo da se vjenčaju?	DA	7%	6%	7%	8%	6%	8%	5%
	NE	88%	90%	87%	86%	89%	85%	93%
Da li mislite da istospolni parovi trebaju ili ne trebaju imati pravo da usvajaju djecu?	DA	5%	5%	4%	6%	4%	5%	4%
	NE	92%	93%	92%	90%	93%	90%	95%

RAZVOJ MLADIH

Kao i u NSCP-BiH 2015, u ovom istraživanju definisali smo mlade kao osobe od 18 do 30 godina. Naša definicija u skladu je sa definicijom mladih sadržanom u članu 4. Zakona o mladima Federacije Bosne i Hercegovine²⁷ i članu 2. Zakona o organizaciji mladih Republike Srpske²⁸, koji definiraju mladu osobu kao osobu dobi od 15 do 30 godina. Među 3.004 ispitanika u NSCP-BiH 2016, njih 620 je bilo mlade od 30 godina. Dijagram 46. pokazuje entitet i nivo obrazovanja²⁹ našeg uzorka mladih.

U NSCP-BiH 2016, 71% mladih glasalo je na lokalnim izborima 2016. godine. Ova stopa je znatno viša od izlaznosti mladih birača od 54%,³⁰ koju je objavila Centralna izborna komisija (CIK) za lokalne izbore 2012. godine. Međutim, samo 33% mladih učestvovalo je u nekom drugom obliku političke aktivnosti od oktobra 2015. do oktobra 2016,³¹ a 30% ih je izjavilo da ih zanima politika. Nizak interes za politiku

²⁷ Službeni list FBiH, br. 35/10

²⁸ Službeni glasnik RS, br. 98/04 i 119/08

²⁹ Prema podjeli u odnosu na nivo obrazovanja, mladi ispitanici su podijeljeni u tri grupe, pri čemu prva uključuje one koji imaju niže obrazovanje od srednjeg, druga one sa diplomom srednje škole, i treća koja uključuje one sa diplomom iznad srednje škole.

³⁰ Centralna izborna komisija. 2012. *Izborni pokazatelji 2002 – 2012*. Preuzeto sa:

http://www.izbori.ba/Documents/Statistika_i_rezultati_izbora/Statistika_izbora/Izborni_pokazatelji2002-2012-eng.pdf

³¹ Sljedeće političke aktivnosti uzete su u obzir: kontaktiranje sa političarom; kontaktiranje sa zvaničnikom vlade ili lokalne vlasti; neplaćeni rad u političkoj partiji ili akcionoj grupi; dobrovoljni rad u organizacijama civilnog društva (uključujući

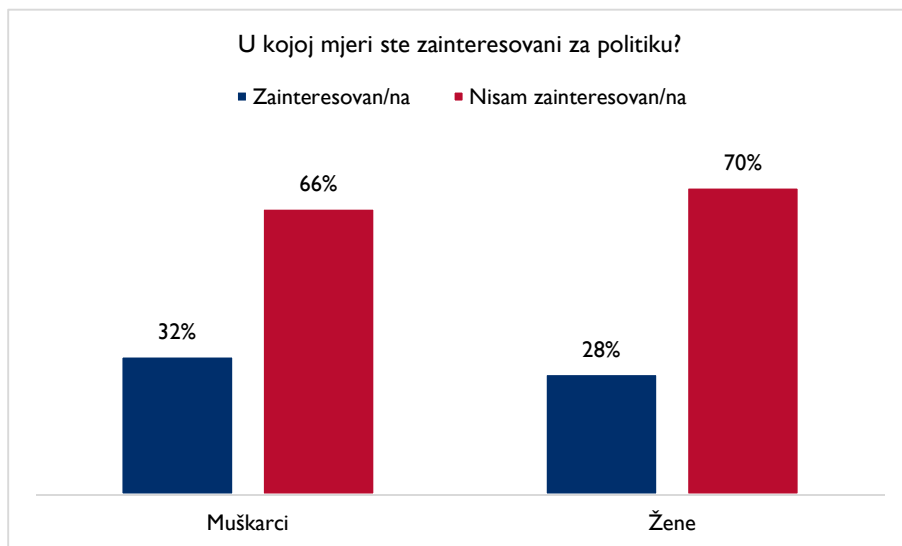
je posebno uobičajen među mladim ženama u BiH. 2015. godine, 58% mladih žena izjavilo je da nisu zainteresirane za politiku; u 2016. godini, ovaj procenat je porastao na 70%, kako pokazuje Dijagram 47.

Dijagram 46. Karakteristike uzorka mladih u NSCP-BiH 2016

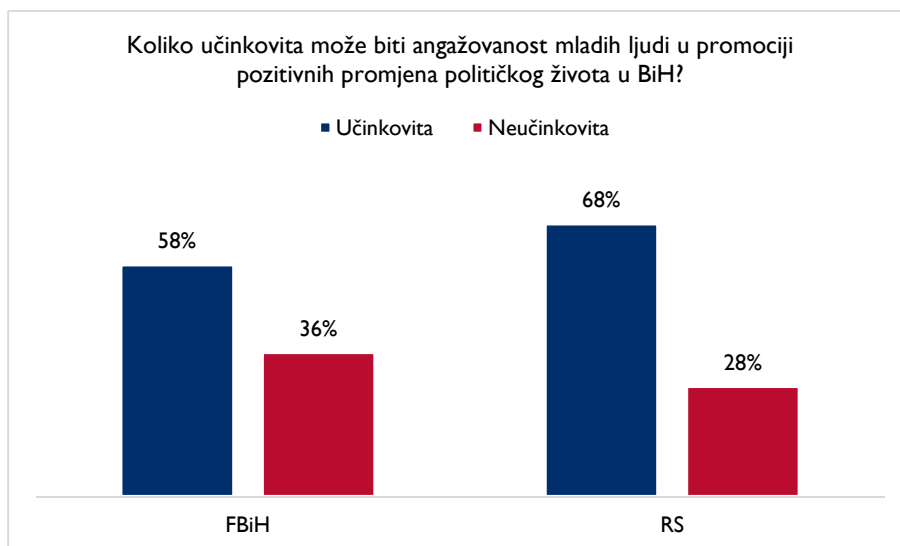
Ustanovili smo da 60% mladih u BiH misli da angažman mladih u promociji pozitivnih promjena u političkom životu BiH može biti učinkovit. Ovo mišljenje je uobičajenije među mladima u RS-u nego među mladima koji žive u FBiH (68% u RS-u, u odnosu na 58% u FBiH).

Dijagram 47. Interes mladih za politiku

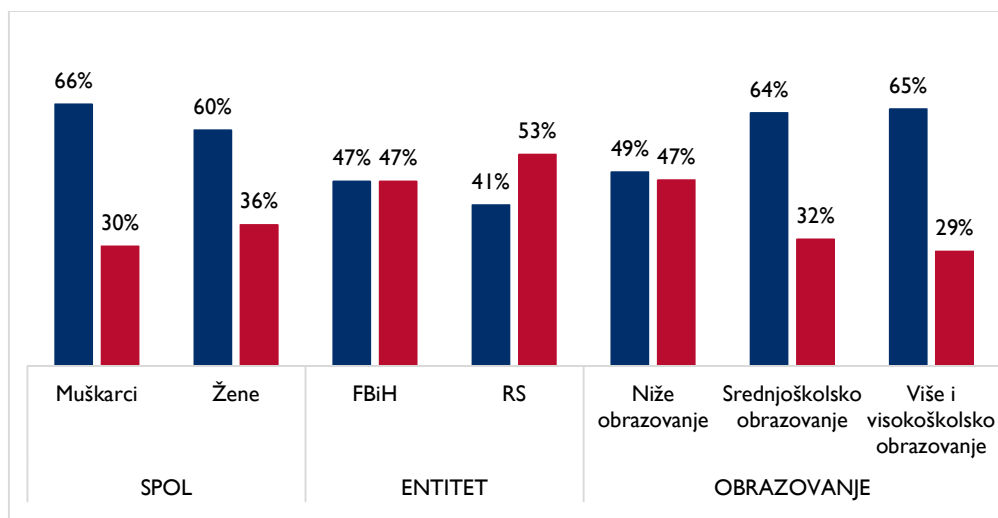
omladinsku banku); potpisivanje peticije; bojkot određenih proizvoda; članstvo u političkoj partiji/grupi; dobrovoljni rad na praćenju/posmatranju izbora; i objavljivanje poruke političkog sadržaja na društvene mreže.

Dijagram 48. Angažman u promoviranju pozitivnih promjena političkog života u BiH

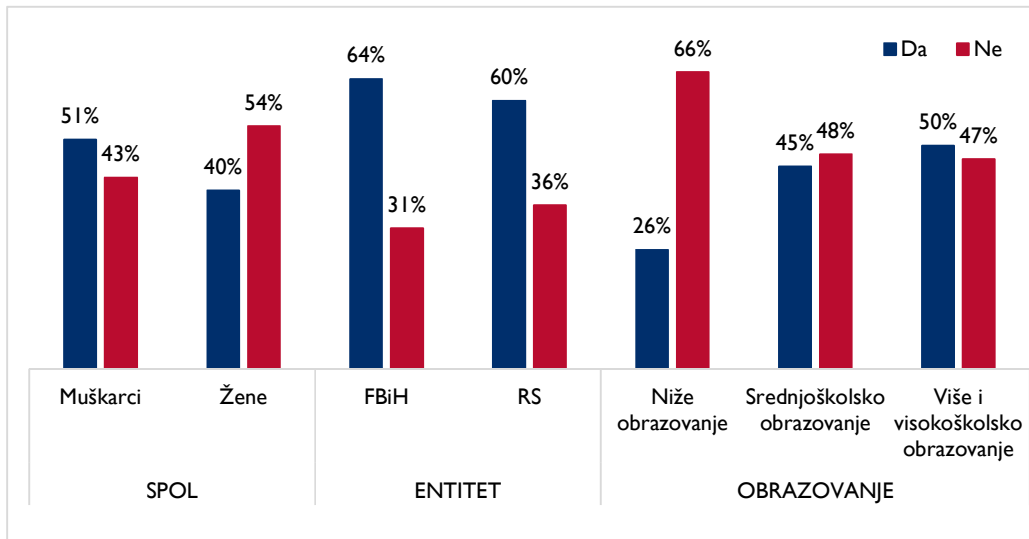
Iako je odljev mozgova - visok nivo emigracija pojedinaca sa tehničkim vještinama ili znanjem, kao posljedica sukoba, nepostojanja prilika, političke nestabilnosti ili rizika po zdravlje³² - pojava koja je obilježila BiH u posljednje dvije decenije, i mada samo 7% mladih misli da se stvari u zemlji kreću u pravom smjeru, procenat mladih koji razmišljaju o napuštanju zemlje opao je u 2016. (45%) u poređenju sa 2015. godinom (63%). Kako Dijagrami 49. i 50. pokazuju, među mladim muškarcima njih 51% razmišlja o napuštanju zemlje, dok većina mladih žena (54%) ne razmišlja o napuštanju zemlje.

Dijagram 49. Procenat mladih koji razmišljaju o napuštanju zemlje 2016.

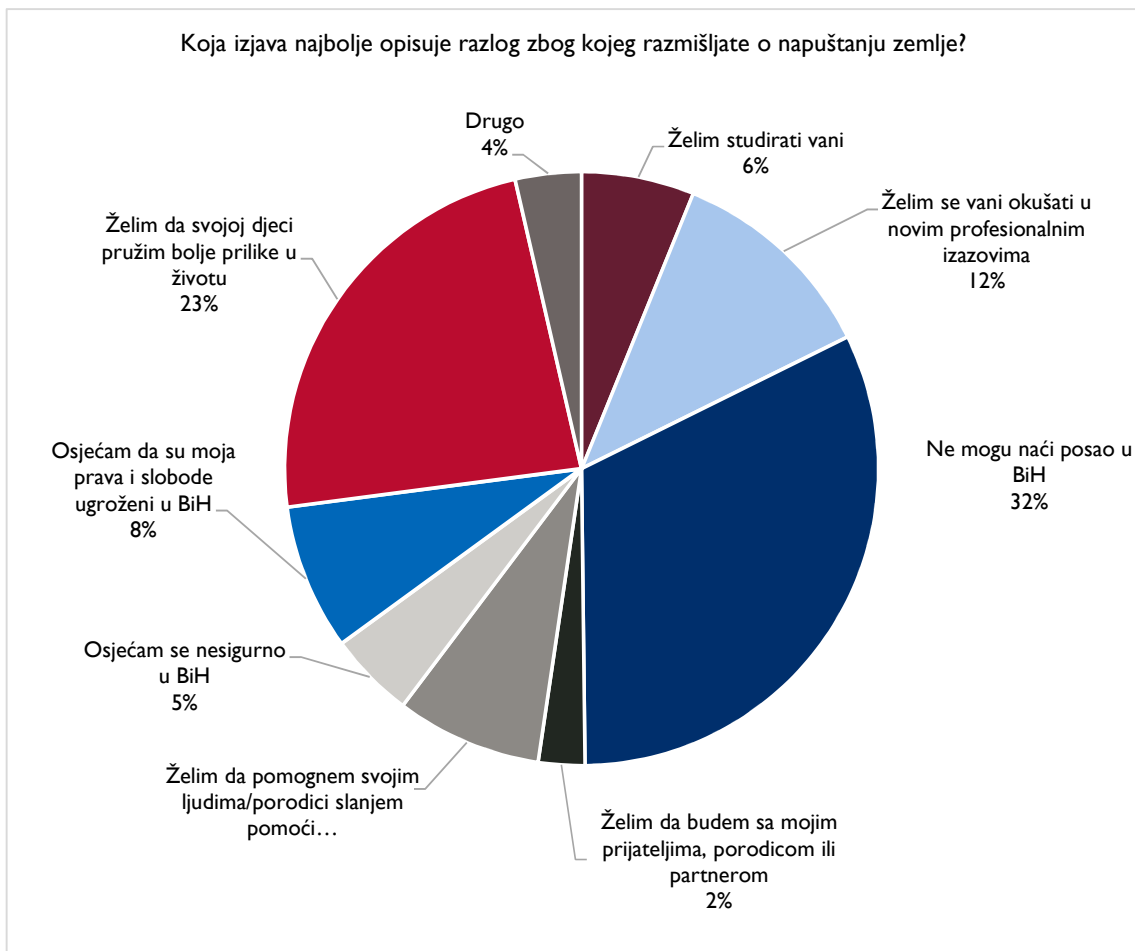

³² Iravani, Mohammad Reza. 2011. *Problem odljeva mozgova: Pregled*. Međunarodni žurnal o biznisu i društvenim naukama. Vol. 2. No. 15

Dijagram 50. Procenat mladih koji su razmišljali o napuštanju zemlje 2015.

Dijagram 51. Glavni razlozi zašto mladi razmišljaju o napuštanju zemlje

Sa visokom stopom nezaposlenosti mladih koja se je oko 54,5%³³, posebno u poređenju sa zemljama EU (16,1% u 2015)³⁴ ili sa prosjekom u zemljama OECD-a (13,4% u 2015)³⁵, nije iznenađenje da je nemogućnost pronalaska posla glavni razlog mladih koji žele napustiti zemlju (32%). Dijagram 51. prikazuje glavne razloge zašto mladi razmišljaju o napuštanju zemlje.

Kao što je to bio slučaj sa nalazima u NSCP-BiH 2015, najpoželjniji sektor u kojem mladi u BiH žele raditi je javni sektor (56%). Kako pokazuje Dijagram 52., veći procenat mladih žena nego mladih muškaraca bi želio raditi u javnom sektoru (60% žena, u odnosu na 51% muškaraca), dok se veći procenat mladih muškaraca nego mladih žena želi angažirati u privatnom sektoru (31% muškaraca, u odnosu na 18% žena).

Dijagram 52. Preferirani sektori zapošljavanja za mlade

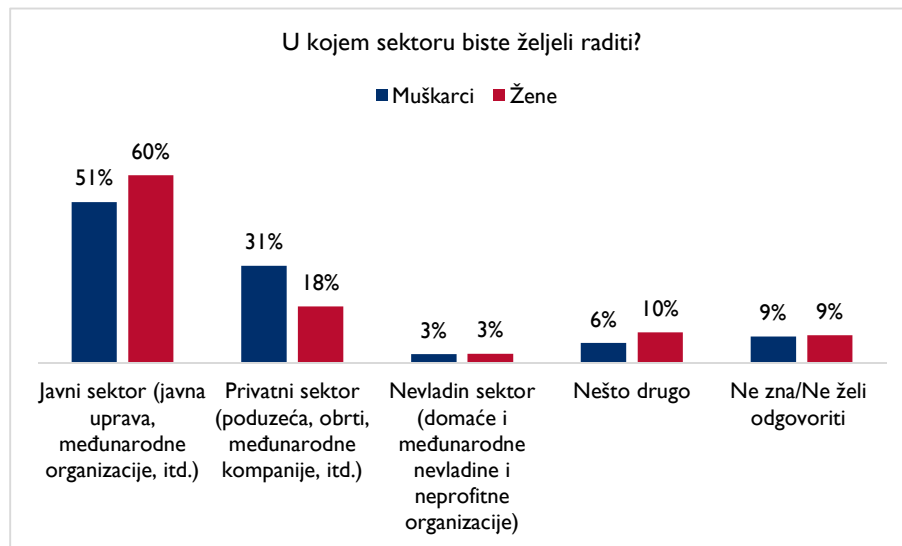

Tabela 12. predstavlja listu zanimanja, te stavove mladih o tome koliko su ta zanimanja privlačna. Na primjer, mlade žene smatraju administrativni rad (14% u poređenju sa 8%), te rad u uslužnim djelatnostima i trgovini (11% u poređenju sa 5%) poželjnijim zanimanjima nego mladi muškarci. Muškarci su zainteresiraniji za zanate i srodne poslove u proizvodnji (5% u poređenju sa 2%) ili za rad na postrojenjima i mašinama i na sastavljanju proizvoda (6% u poređenju sa 3%).

³³ Agencija za statistiku BiH. Anketa radne snage 2016. Dostupno na: http://www.bhas.ba/tematskibilteni/TB_ARSA%202016_BS_ENG.pdf (pristupljeno 21. decembra 2016)

³⁴ Statistički ured evropskih zajednica. 2016. Nezaposlenost mladih gledano po spolu, starosti i nivou stečenog obrazovanja. Luxembourg: Eurostat. Preuzeto sa: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/youth/data/database>

³⁵ Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD), 2016. *OECD Perspektive zapošljavanja 2016*. Preuzeto sa: http://www.oecd-ilibrary.org/employment/oecd-employment-outlook-2016_empl_outlook-2016-en

Tabela 12. Poželjna zanimanja mladih u BiH

	Ukupno	SPOL		ENTITET		OBRAZOVANJE		
		Muškarci	Žene	FBiH	RS	Niže obrazovanje	Srednjoškolsko obrazovanje	Više visokoškolsko obrazovanje
Zakonodavac/vka, dužnosnik/ca i direktor/ica	7%	7%	7%	9%	5%	2%	7%	12%
Znanstvenik/ca, inženjer/ka i stručnjak/inja	14%	11%	17%	17%	8%	13%	9%	30%
Tehničar/rka i stručni saradnik/ca	8%	9%	8%	9%	8%	11%	8%	8%
Administrativni službenik/ca	11%	8%	14%	12%	11%	9%	10%	16%
Uslužna i trgovačka zanimanja	9%	5%	11%	7%	12%	6%	11%	2%
Poljoprivrednik/ca, šumar/ka, ribar/ka, lovac/kinja	4%	3%	4%	4%	4%	6%	3%	4%
Zanimanje u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji	3%	5%	2%	3%	5%	4%	4%	1%
Rukovatelj/ica postrojenjima i strojevima, industrijski proizvođač/ica i sastavljač/ica proizvoda	4%	6%	3%	5%	4%	9%	4%	3%
Jednostavna zanimanja	13%	16%	10%	13%	11%	11%	16%	2%
Vojna zanimanja	3%	5%	1%	3%	2%	2%	3%	2%
Nešto drugo	13%	13%	13%	14%	12%	4%	13%	17%
Ne zna/Ne želi odgovoriti	10%	10%	11%	7%	19%	23%	10%	5%

ANEKS: ANKETA PERCEPCIJA GRAĐANA U BOSNI HERCEGOVINI - UPITNIK (2016.)

Dobar dan/Dobro večer. Zovem se i dolazim ispred nezavisne istraživačke kompanije Ipsos. Trenutno sprovodimo istraživanje sa ciljem da utvrdimo mišljenja i stavove građana BiH o različitim društvenim pitanjima.

Ubaciti Kish tablicu 18+

[Pročitati ispitaniku!]

Vaše mišljenje je jako važno, jer ste vi jedan od 3000 građana Bosne i Hercegovine, koji su odabrani za učešće u ovoj anketi. Zato Vas molimo za učešće i strpljenje. Pa krenimo redom.

Budući da u ovakvim anketiranjima većina ljudi obično učestvuje prvi put, dozvolite mi da vam kažem nešto više o tome kako se ovo anketiranje obavlja.

Ja ću vam čitati pitanja iz upitnika tačno onako kako su napisana, tako da svako ko bude anketiran u ovom istraživanju odgovara na ista pitanja. Vi ćete odgovarati na postavljena pitanja tako što ćete birati jedan od predloženih odgovora koje ću vam također pročitati.

Ako vam neko pitanje koje vam pročitam nije jasno, ili ga ne razumijete najbolje, slobodno recite – ja ću vam ga pročitati ponovo. Tokom odgovaranja na pitanja ja vam ne smijem pomagati, jer nas zanima Vaše mišljenje. Prema tome, molimo Vas da u svojim odgovorima budete što iskreniji.

U slučajevima kad ne znate ili iz određenog razloga ne možete ili ne želite odgovoriti, slobodno recite. Bolje je da to kažete, nego da odgovorite onako kako stvarno ne mislite.

Ukoliko tokom intervjua niste sigurni ili vam nije jasno pitanje molim Vas da tražite od mene da ponovim pitanje.

Garantujem vam da će svi Vaši odgovori biti povjerljivi. Jako je važno da Vaši odgovori na pitanja budu kompletni i iskreni. Slobodno razmislite o svakom pitanju. Pitajte me bilo šta što vam nije jasno. Prije nego što počnemo volio/la bih da se dogovorimo da ćete na pitanja koja vam budem postavljao/la odgovarati iskreno, onako kako mislite i osjećate, odnosno da ćete mi svaki put kada mislite da ne možete odgovoriti iskreno na neko pitanje to i reći. Uvijek možemo preći na sljedeće pitanje. Dakle, da li mi to obećavate?

UVOD

PIA. 1. Generalno govoreći da li mislite da stvari u našoj zemlji idu u pravom ili u pogrešnom smjeru? **ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. U pravom smjeru	1
2. U pogrešnom smjeru	2
3. (Ne čitati!) Ne zna/Bez odgovora	3
4. (Ne čitati!) Odbija odgovoriti	4

PIB. U kojoj mjeri se slažete da vode ove zemlje vode zemlju u dobrom pravcu? **ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. U potpunosti se slažem	1
2. Slažem se	2
3. Donekle se slažem	3
4. Niti se slažem niti se ne slažem	4
5. Donekle se ne slažem	5
6. Ne slažem se	6
7. U potpunosti se ne slažem	7
8. (Ne čitati!) Ne zna/ Odbija odgovoriti	8

PIC. Imate li povjerenja u javne, odnosno državne službe u ovoj zemlji? **ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Da	1
2. Ne	2
3. (Ne čitati!) Ne zna	3
4. (Ne čitati!) Odbija odgovoriti	4

PID. U kojoj mjeri ste zadovoljni svojim životnim standardom, stvarima koje možete kupiti i uraditi? **ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Potpuno zadovoljan/na	1
2. Uglavnom zadovoljan/na	2
3. Donekle zadovoljan/na	3
4. Niti zadovoljan/na niti nezadovoljan/na	4
5. Donekle nezadovoljan/na	5
6. Uglavnom nezadovoljan/na	6
7. Potpuno nezadovoljan/na	7
8. (Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti	8

PIE. Mogu li ljudi u ovoj zemlji napredovati ako vrijedno rade? **ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Da	1
2. Ne	2
3. (Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti	3

PIF. Na skali od 1 do 7, gdje 1 znači "izuzetno loše", a 7 znači "izvrsno" kako biste danas ocijenili ekonomske uslove u ovoj zemlji? **ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1	2	3	4	5	6	7
Izuzetno loše						Izvrsno

PIG1. Da li mislite da se ekonomski uslovi u ovoj zemlji trenutno poboljšavaju ili pogoršavaju? **ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Poboljšavaju	1
2. Pogoršavaju	2
3. (Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti	3

PIG2. (PRESKOČITI ZA ISPITANIKE/CE U MOSTARU!) Jeste li glasali na lokalnim izborima 2016. godine za načelnike/ce općina i gradonačelnike/ce, te općinska/gradska vijeća ili skupštine? **ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Da	→ Idi na PIH	1
2. Ne	→ Idi na PII	2
3. (Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti	→ Idi na PIJ	3

PIH. Za koju stranku ste glasali na lokalnim izborima 2016. godine? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. DNS	1
2. Demokratska fronta	2
3. Građanski savez	3
4. HDZ BiH	4
5. HDZ-1990	5
6. HSP BiH	6
7. HSS-NHI	7
8. Naša stranka	8
9. NDP	9
10. PDP	10
11. SBB BiH	11
12. SDA	12
12. SDP	13
14. SDS	14
15. SNSD	15
16. Stranka za Bosnu i Hercegovinu	16
17. Neka druga	17
18. (Ne čitati) Odbija odgovoriti	18

PII. Zašto niste glasali na lokalnim izborima 2016. godine? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Nema razlike između kandidata/stranaka	1
2. Vjerujem da ne mogu ništa promijeniti svojim glasom	2
3. Vjerujem da se glasovima manipulira	3
4. Planirao/la sam glasati, ali nisam otišao/la na biračko mjesto/Nisam imao/la vremena	4
5. Iz nekog drugog razloga	5
6. (Ne čitati) Odbija odgovoriti	6

PIJ. Na skali od 1 do 5, gdje 1 znači "nikako", a 5 znači "veoma", do koje mjere vjerujete da Vaše interese zastupaju sljedeća tijela/institucije? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

	Nikako	2	3	4	Veoma
Pij_1. Mjesna zajednica u kojoj živite	1	2	3	4	5
Pij_2. Lokalna (općinska) vlast gdje živite	1	2	3	4	5
Pij_3. Kantonalna vlada (samo za FBiH)	1	2	3	4	5
Pij_4. Kantonalna skupština (samo za FBiH)	1	2	3	4	5
Pij_5. Entitetska vlada ili vlada Brčko Distrikta	1	2	3	4	5
Pij_6. Entitetska skupština ili skupština Brčko Distrikta	1	2	3	4	5
Pij_7. Državna vlada, odnosno Vijeće ministara BiH	1	2	3	4	5
Pij_8. Državna skupština, odnosno skupština BiH	1	2	3	4	5
Pij_9. Političke stranke	1	2	3	4	5

VLADINE/JAVNE USLUGE

P2. Sada Vas želim pitati o zadovoljstvu uslugama koje pruža javni sektor. Koliko ste bili zadovoljni svakom od navedenih usluga u PROTEKLIM 12 MJESECI? PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!

	Potpuno zadovoljan/na	Uglavnom zadovoljan/na	Donekle zadovoljan/na	Niti zadovoljan/na niti nezadovoljan/na	Donekle nezadovoljan/na	Uglavnom nezadovoljan/na	Potpuno nezadovoljan/na	Nisam koristio/la navedenu uslugu u periodu od 12 mjeseci	Ova usluga mi nije dostupna
P2a. Napajanjem električnom energijom	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2b. Snabdijevanjem vodom	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2c. Kanalizacionim sistemom	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2d. Upravljanjem vodama	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2e. Prikupljanjem otpada	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2f. Čistoćom ulica i grada	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2g. Osvijetljenošću ulica	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2h. Centralnim grijanjem	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2i. Predškolskim obrazovanjem	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2j. Prevozom učenika	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2k. Javnim prevozom	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2l. Održavanjem lokalnih puteva	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2m. Održavanjem javnih parkova i igrališta	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2n. Osnovnoškolskim obrazovanjem	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2o. Srednjoškolskim obrazovanjem	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2p. Zdravstvenim sistemom	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2q. Socijalnom pomoći	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2r. Penzionim sistemom	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2s. Pravnom pomoći	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2t. Potporom porodicama sa djecom	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2u. Potporom ratnim veteranima	1	2	3	4	5	6	7	8	9

P2v. Potporom civilnim žrtvama rata	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2w. Potporom izbjeglicama, povratnicima i drugim interno raseljenim osobama	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2x. Potporom poduzetnicima i izvoznici	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2y. Sigurnosnom situacijom	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2z. Izgradnjom i održavanjem autoputeva	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2aa. Zaštitom od i prevencijom kriminala	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2bb. Zaštitom privatne imovine	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2cc. Zaštitom životne sredine	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2dd. Administrativnim uslugama sudstva ili tužilaštva	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2ee. Upravljanjem javnim resursima	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2ff. Zaštitom potrošača	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2gg. Podupiranjem razvoja kulture	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2hh. Pristupom službama zaštite od rodnog i porodičnog nasilja: SOCIJALNI RADNICI/RADNICE	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2ii. Pristupom službama zaštite od rodnog i porodičnog nasilja: POMOĆ ZDRAVSTVENIH RADNIKA/RADNICA	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2jj. Pristupom službama zaštite od rodnog i porodičnog nasilja: POLICIJA	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2kk. Pristupom službama zaštite od rodnog i porodičnog nasilja: „SIGURNE KUĆE“	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2ll. Dostupnošću informacija o načinima zaštite od nasilja u porodici	1	2	3	4	5	6	7	8	9
P2mm. Dostupnošću informacija o pravima žena iz radnog odnosa	1	2	3	4	5	6	7	8	9

P3. Koji je Vaš ukupni nivo zadovoljstva javnim uslugama? **ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Potpuno zadovoljan/na **1**
2. Uglavnom zadovoljan/na **2**
3. Donekle zadovoljan/na **3**
4. Niti zadovoljan/na niti nezadovoljan/na **4**
5. Donekle nezadovoljan/na **5**
6. Uglavnom nezadovoljan/na **6**
7. Potpuno nezadovoljan/na **7**
8. (Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti **8**

P4. Na skali od 1 do 7, gdje 1 znači "izuzetno loše", a 7 znači "izvršno", kako biste ocijenili usluge koje Vam pružaju vlasti na svim nivoima u BiH? **ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

INSTITUCIJE	izuzetno loše	2	3	4	5	6	izvršno
P4a. Institucije BiH/vlasti na državnom nivou	1	2	3	4	5	6	7
P4b. Entitetske institucije vlasti u mom entitetu	1	2	3	4	5	6	7
P4c. Institucije vlasti na kantonalnom nivou	1	2	3	4	5	6	7

(samo za ispitanike/ce FBIH)							
P4d. Institucije vlasti na općinskom/gradskom nivou	1	2	3	4	5	6	7

P5. Molimo Vas rangirajte deset opštih vladinih funkcija od 1 do 10, u skladu sa Vašim mišljenjem o njihovoj važnosti, gdje 1 treba da predstavlja najveći prioritet na koji bi se vlasti u BiH trebale fokusirati, a 10 najmanji prioritet. **RANGIRATI ODGOVORE OD 1 DO 10.**

	Rangiranje
P5_1. Obrana (uključujući i civilnu zaštitu)	
P5_2. Javni red i sigurnost (pravosuđe; policija; vatrogasne usluge)	
P5_3. Ekonomski poslovi (opće unapređenje poslovnog ambijenta u cilju povećanja investicija i zaposlenosti; poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo; energija i gorivo; rudarstvo, proizvodnja i građevinarstvo; transport, infrastruktura i komunikacije; te ostale industrije i ostali ekonomski poslovi)	
dP5_4 Zaštita životne sredine (upravljanje vodama; upravljanje otpadnim vodama; zagađenje zraka; zaštita biološke raznolikosti)	
P5_5. Stambeni i zajednički poslovi (uključujući i urbanističko planiranje, snabdijevanje vodom, uličnu rasvjetu)	
P5_6. Zdravstvo	
P5_7. Rekreacija, kultura, religija (rekreacija i sport; kultura; usluge emitovanja i publikovanja; religija)	
P5_8. Obrazovanje	
P5_9. Socijalna zaštita (invaliditet i bolest, starost, preživjeli i ratni veterani, nezaposleni, socijalno stanovanje)	
P5_10. Opće javne usluge (uključujući opću administraciju, operativne poslove, kao i rad izvršnih i zakonodavnih organa vlasti, finansijske i fiskalne institucije, te međunarodni odnosi)	

P6. Koja su po Vašem mišljenju dva najvažnija problema sa kojima se suočava ova zemlja? **ZABILJEŽITE DVA ODGOVORA I RANGIRAJTE IH!**

a. Nezaposlenost	
b. Nepovoljan poslovni ambijent	
c. Niske plate/penzije/životni standard	
d. Kriminal	
e. Korupcija	
f. Odljev mozгова/emigracija	
g. Politička prepiranja	
h. Politička nestabilnost	
i. Pravosuđe	
j. Izbjeglice	
k. Pitanja granica	
l. Stanje javnih finansija	
m. Klimatske promjene	
n. Pitanja sigurnosti/terorizam	
o. Problemi s manjinama	
p. Loše/nesposobne vlasti	
q. Spora integracija u EU	
r. Meduetničko nepovjerenje i politička neodgovornost	

P7. U oblasti socijalnih pitanja i zaposlenosti, u koji od navedenih sektora bi vlasti u BiH trebale prioritetno investirati sredstva? **ZABILJEŽITI DVA ODGOVORA I RANGIRATI IH!**

a. Energetski sektor	
b. Saobraćajna infrastruktura	
c. Socijalna infrastruktura (kao što su škole i bolnice)	
d. Turizam	
e. Poljoprivreda	
f. Nauka i tehnologija	
g. Industrijski razvoj	
h. Razvoj malih i srednjih poduzeća	

P8. Da li mislite da je broj uposlenih u vladinim institucijama: **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Prevelik
USAID.GOV

1
MEASURE-BIH

2. Tačno onoliko koliki treba biti **2**
3. Premali **3**
4. **(Ne čitati!)** Ne zna **4**
5. **(Ne čitati!)** Odbija odgovoriti **5**

KORUPCIJA

P9. Do koje mjere mislite da sljedeće vrste korupcije postoje u BiH? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

ODGOVORI	Nimalo	Malo	Umjereno	Izuzetno	(Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti
P9a. Sitna (šalterska, administrativna) korupcija, koja se definiše kao korupcija službenika na niskom i srednjem nivou javne službe u njihovim interakcijama sa običnim građankama i građanima	1	2	3	4	5
P9b. Korupcija na visokom nivou, koja se definiše kao korupcija rukovodećih državnih službenika i osoba sa političkom moći.	1	2	3	4	5
P9c. Sistemska korupcija, koja se definiše kao korupcija integrirana kao esencijalni aspekt u ekonomski, društveni i politički sistem, gdje većina ljudi nema alternativu nego da se nosi sa korumpiranim zvaničnicima	1	2	3	4	5

P10. Koliko prema Vašem mišljenju u BiH prevladava korupcija u...? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

ODGOVORI	Nimalo	Malo	Umjereno	Izuzetno	(Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti
P10a. Zapošljavanju u javnom sektoru	1	2	3	4	5
P10b. Javnim nabavkama, koje se definišu kao kupovina dobara i usluga od strane institucija vlasti i javnog sektora.	1	2	3	4	5

P11. Da li vjerujete da su počinioci korupcije adekvatno kažnjeni u BiH? **ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Da **1**
2. Ne, kazna nije dovoljno stroga **2**
3. Ne, kazna je prestroga **3**
4. **(Ne čitati!)** Ne zna **4**
5. **(Ne čitati!)** Odbija odgovoriti **5**

P12. Da li ste Vi lično, da biste imali bolji tretman, ikada morali dati novac, poklone, pružiti neku uslugu i sl. bilo kojem od sljedećih lica? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

	Da	Ne	(Ne čitati!) Ne zna
P12_1. Doktoru	1	2	3
P12_2. Medicinskoj sestri	1	2	3
P12_3. Profesoru	1	2	3
P12_4. Učitelju	1	2	3
P12_5. Sudiji/tužiocu	1	2	3
P12_6. Osoblju uposlenom u sudu ili tužilaštvu	1	2	3
P12_7. Policajcu	1	2	3
P12_8. Političaru	1	2	3
P12_9. Inspektoru	1	2	3
P12_10. Vladinom uposleniku	1	2	3
P12_11. Bilo kojem drugom javnom službeniku	1	2	3

P13. Do kojeg nivoa smatrate da je pravosudni sistem ove zemlje pod uticajem korupcije? Molimo Vas da odgovorite koristeći skalu od 1 do 7 gdje 1 označava „Nimalo korumpiran“, a 7 označava „Izuzetno korumpiran“.

1	2	3	4	5	6	7
Nimalo korumpiran			Izuzetno korumpiran			

P14. U kojoj mjeri se slažete sa navedenim tvrdnjama. **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

	U potpunosti se slažem	Slažem se	Donekle se slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se ne slažem	Ne slažem se	U potpunosti se ne slažem	(Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti
P14a. Sudijama se može vjerovati da vode postupke i presuđuju nepristrasno i u skladu sa zakonom	1	2	3	4	5	6	7	8
P14b. Tužiocima se može vjerovati da obavljaju svoje dužnosti nepristrasno i u skladu sa zakonom	1	2	3	4	5	6	7	8
P14c. Sudije ne uzimaju mito	1	2	3	4	5	6	7	8
P14d. Tužiocima ne uzimaju mito	1	2	3	4	5	6	7	8
P14e. Pravosuđe je učinkovito u borbi protiv korupcije	1	2	3	4	5	6	7	8
P14f. Javni zvaničnici koji krše zakon obično bivaju identifikovani i kažnjeni	1	2	3	4	5	6	7	8
P14g. Loš rad sudija se sankcioniše	1	2	3	4	5	6	7	8
P14h. Dobar rad tužilaca se nagrađuje	1	2	3	4	5	6	7	8

P15. Da li sudije i tužiocima: **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Imaju ista prava kao i ostali građani **1**
2. Uživaju određene pogodnosti zbog profesionalne funkcije koju obavljaju (npr. kod dobijanja kredita, stipendije za specijalizaciju, medicinske usluge u zdravstvenoj ustanovi, zaposlenja člana porodice) **2**

3. (Ne čitati!) Ne zna

3

P16. U kojoj mjeri se slažete sa sljedećom izjavom: "Informacije o imovini koju posjeduje sudija ili tužilac trebaju biti javno dostupne, kao što je to slučaj za političare"? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. U potpunosti se slažem **1**
2. Slažem se **2**
3. Donekle se slažem **3**
4. Niti se slažem niti se ne slažem **4**
5. Donekle se ne slažem **5**
6. Ne slažem se **6**
7. U potpunosti se ne slažem **7**
8. (Ne čitati!) Ne zna/ Odbija odgovoriti **8**

P17. U kojoj mjeri se slažete sa sljedećom izjavom: „Sudije i tužiocima se upuštaju u neprimjerene kontakte sa strankom u postupku ili njenim advokatom (npr. zajednički izlasci u kafanu)“? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. U potpunosti se slažem **1**
2. Slažem se **2**
3. Donekle se slažem **3**
4. Niti se slažem niti se ne slažem **4**
5. Donekle se ne slažem **5**
6. Ne slažem se **6**
7. U potpunosti se ne slažem **7**
8. (Ne čitati!) Ne zna/ Odbija odgovoriti **8**

PRAVOSUĐE I VLADAVINA PRAVA

P18. Na skali od 1 do 7, gdje '1' predstavlja 'Izuzetno loše', a '7' predstavlja 'Izvršno', kojom ocjenom biste ocijenili rad: **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

1	2	3	4	5	6	7
izuzetno loše			izvršno			

STAVKE	Izuzetno loše	2	3	4	5	6	Izvršno
P18a. Sudija/sudova	1	2	3	4	5	6	7
P18b. Tužilaca/tužilaštva	1	2	3	4	5	6	7
P18c. Advokata	1	2	3	4	5	6	7
P18d. Notara	1	2	3	4	5	6	7

P19. Koliko često je po Vašem mišljenju građanima dozvoljeno da: **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

STAVKE	Nikad	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek	(Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti
P19a. Izvrše uvid u svoj sudski predmet, ukoliko to žele	1	2	3	4	5	6
P19b. Prisustvuju bilo kojem sudenju koje ih interesuje, ukoliko to žele	1	2	3	4	5	6
P19c. Pregledaju presudu koja ih interesuje, ako to žele	1	2	3	4	5	6
P19d. Pristupe izvještajima/statistikama o radu sudova, ukoliko to žele	1	2	3	4	5	6

P19c. Potpuno i pravovremeno pristupe, lično ili putem branioca, svim dokazima nakon potvrđivanja optužnice u predmetima u kojima su optuženi	1	2	3	4	5	6
--	---	---	---	---	---	---

P20. Da li mislite da se broj predmeta, isključujući komunalne predmete (plaćanje vode, struje, grijanja...), povećava u sudovima u BiH? **ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Da **1**
2. Ne **2**
3. (Ne čitati!) Ne zna **3**

P21. Da li mislite da se broj predmeta povećava u tužilaštvima u BiH? **ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Da **1**
2. Ne **2**
3. (Ne čitati!) Ne zna **3**

P22. Da li se slažete da su imenovanja sudija i tužilaca zasnovana na njihovim sposobnostima/kompetentnosti? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. U potpunosti se slažem **1**
2. Slažem se **2**
3. Donekle se slažem **3**
4. Niti se slažem niti se ne slažem **4**
5. Donekle se ne slažem **5**
6. Ne slažem se **6**
7. U potpunosti se ne slažem **7**
8. (Ne čitati!) Ne zna/ Odbija odgovoriti **8**

P23. Prema Vašem mišljenju, koliko često mediji objektivno biraju i predstavljaju sudske predmete i istrage? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Nikad **1**
2. Rijetko **2**
3. Ponekad **3**
4. Često **4**
5. Uvijek **5**
6. (Ne čitati!) Ne znam **6**

P24. Prema Vašem mišljenju, sudske takse/naknade su? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Niske **1**
2. Adekvatne **2**
3. Visoke **3**
4. (Ne čitati!) Ne znam **4**

P25. Šta je bliže Vašem mišljenju: **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Sudovi odlučuju o predmetima u razumnim vremenskim rokovima **1**
2. Sudsko odlučivanje u predmetima traje predugo **2**
3. (Ne čitati!) Ne zna **3**

P26. Šta je bliže Vašem mišljenju: **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Tužilaštva odlučuju o predmetima u razumnim vremenskim rokovima **1**
2. Tužilačko odlučivanje u predmetima traje predugo **2**
3. (Ne čitati!) Ne zna **3**

P27. Da li mislite da je moguće da neko utiče na dodjeljivanje svog predmeta određenom sudiji? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Nikad **1**
2. Rijetko **2**
3. Ponekad **3**
4. Često **4**
5. Uvijek **5**
6. (Ne čitati!) Ne znam **6**

P28. Prema Vašem mišljenju, plate sudija i tužilaca su? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Niske **1**
2. Adekvatne **2**
3. Visoke **3**
4. (Ne čitati!) Ne znam **4**

P29. Prema Vašem mišljenju, naknade advokata i notara su? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Niske **1**
2. Adekvatne **2**
3. Visoke **3**
4. (Ne čitati!) Ne znam **4**

P30. Da li ste ikada bili uključeni u neki sudski spor, osim komunalnih slučajeva, u protekle tri godine? **ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Da **→ Idi na pitanje 31** **1**
2. Ne **→ Idi na pitanje 32** **2**

P31. U koliko sudskih sporova ste bili uključeni u protekle tri godine? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Samo jedan slučaj **1**
2. Dva ili više slučajeva na istom sudu **2**
3. Dva ili više slučajeva na različitim sudovima **3**

P32. Vaš glavni izvor informacija o BH pravosuđu, sporovima i akterima je: **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Lično iskustvo iz vlastitih interakcija sa sudom **1**
2. Iskustvo članova moje porodice **2**
3. Iskustvo prijatelja/kolega **3**
4. Mediji **4**
5. Usljed profesionalne interakcije sa sudovima **5**
6. Zvanične informacije o pravosudnim institucijama (VSTV, sudovi i tužilaštva) **6**

P33. U kojoj mjeri se slažete da tužilaštva u BiH na odgovarajući način informišu javnost o svom radu (gonjenju počionica krivičnih djela)? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. U potpunosti se slažem **1**
2. Slažem se **2**
3. Donekle se slažem **3**
4. Niti se slažem niti se ne slažem **4**
5. Donekle se ne slažem **5**
6. Ne slažem se **6**
7. U potpunosti se ne slažem **7**
8. (Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti **8**

P34. Sljedeća dva pitanja se odnose na Vaše povjerenje u vladavinu prava. U kojoj mjeri se slažete sa sljedećom izjavom: „Sudovi tretiraju podjednako sve ljude bez obzira na njihove prihode, nacionalno ili socijalno porijeklo, političko opredjeljenje, religiju, rasu, spol, rodni identitet, seksualnu orijentaciju ili invaliditet“? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. U potpunosti se slažem **1**
2. Slažem se **2**
3. Donekle se slažem **3**
4. Niti se slažem niti se ne slažem **4**
5. Donekle se ne slažem **5**
6. Ne slažem se **6**
7. U potpunosti se ne slažem **7**
8. (Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti **8**

P35. U kojoj mjeri se slažete sa sljedećom izjavom: „Sudije mogu da donose odluke bez direktnog ili indirektnog uticaja vlade, političara, međunarodne zajednice ili drugih interesnih grupa i pojedinaca“? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. U potpunosti se slažem 1
2. Slažem se 2
3. Donekle se slažem 3
4. Niti se slažem niti se ne slažem 4
5. Donekle se ne slažem 5
6. Ne slažem se 6
7. U potpunosti se ne slažem 7
8. (Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti 8

MEĐUNARODNE INTEGRACIJE, USTAVNA REFORMA, I NADLEŽNOSTI DRŽAVNOG NIVOA VLADE

P36. Da li podržavate integraciju BiH u: **ROTIRATI REDOSLIJED ČITANJA STAVKI! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

*	STAVKE	Da	Ne	(Ne čitati!) NZ/ Odbija odgovoriti
	P36a. EU	1	2	3
	P36b. NATO	1	2	3

P37. Šta od navedenog opisuje Vašu viziju o BiH u budućnosti? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ODABRATI SVE ODGOVORE KOJI VAŽE!**

P37a. Trenutno uređenje ne treba mijenjati	1
P37b. Vlasti na nivou BiH treba jačati, a entitete ukinuti	2
P37c. Vlasti na nivou općina/gradova treba jačati, a entitete ukinuti	3
P37d. Vlasti na nivou općina/gradova treba jačati, a kantone ukinuti	4
P37e. Kantonalne nadležnosti treba povećati, dajući im nadležnosti koje trenutno ima Federalna vlada	5
P37f. Treba formirati treći, hrvatski entitet	6
P37g. BiH bi trebala biti podijeljena na 5 ili 6 ekonomskih regija, koje bi imale visok stepen autonomije	7
P37h. Trebalo bi da svako (uključujući manjine) može postati član Predsjedništva, bez obzira na etničku grupu kojoj pripada	8
P37i. Etnička pripadnost ne bi trebala da bude važna za dobijanje posla	9
P37j. Na različitosti etničkih grupa bi trebalo gledati kao na faktor koji jača zemlju	10
P37k. Entiteti i etničke grupe trebaju da se razidu svi na svoju stranu, dijeleći BiH na tri nezavisne države	11

P38. U kojoj mjeri podržavate nastojanja da se sprovede ustavna reforma... **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

STAVKE	Veoma podupirem	Podupirem	Niti podupirem niti ne podupirem	Protivim se	Veoma se protivim
P38a. Na nivou Bosne i Hercegovine	1	2	3	4	5
P38b. Unutar Republike Srpske	1	2	3	4	5
P38c. Unutar FBiH	1	2	3	4	5

P39. SAMO AKO JE ZA OPCIJU 38A ODABRAN ODGOVOR 1. VEOMA PODUPIREM ILI 2. PODUPIREM, PITATI: Zbog čega mislite da su ustavne promjene u BiH neophodne? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Da bi BiH mogla funkcionisati kao ostale države 1
2. Da bi se osigurala jednakost svih građana 2
3. Da bi se što prije integrirala u EU 3
4. Da se ukinu diskriminacija na nacionalnoj osnovi 4
5. Kako bi se napravila teritorijalna reorganizacija BiH 5
6. Da se napravi balans u odgovornostima između

- državnog nivoa vlasti i drugih nivoa vlasti 6
 7. Nešto drugo? **Navedite šta!** 7
-
8. (Ne čitati!) Ne zna 8
 9. (Ne čitati!) Ne želi odgovoriti 9

P40. Šta je za BiH trenutno veći prioritet: ustavna reforma ili socioekonomska reforma? **ROTIRATI REDOSLIJED ČITANJA STAVKI! PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

*		
	P40a. Reforma ustava [rješavanje ustavnih pitanja s kojima se BiH suočava]	1
	P40b. Socioekonomska reforma [rješavanje socijalnih i ekonomskih problema u BiH]	2

P41. U kojoj mjeri se slažete sa potrebom da sljedeći sektori trebaju biti u nadležnosti vlasti na državnom nivou (institucije BiH)? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

STAVKE	U potpunosti se slažem	Slažem se	Donekle se slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se ne slažem	Ne slažem se	U potpunosti se ne slažem	(Ne čitati!) Ne zna
P41a. Pravosuđe	1	2	3	4	5	6	7	8
P41b. Borba protiv korupcije	1	2	3	4	5	6	7	8
P41c. Poljoprivreda	1	2	3	4	5	6	7	8
P41d. Oporezivanje i drugi propisi koji se odnose na poslovanje	1	2	3	4	5	6	7	8
P41e. Zdravstvena zaštita	1	2	3	4	5	6	7	8
P41f. Socijalna zaštita	1	2	3	4	5	6	7	8
P41g. Obrazovanje	1	2	3	4	5	6	7	8
P41h. Zaštita ljudskih prava	1	2	3	4	5	6	7	8
P41i. Kultura	1	2	3	4	5	6	7	8
P41j. Sport	1	2	3	4	5	6	7	8
P41k. Energija	1	2	3	4	5	6	7	8

P42. Neki smatraju da je potrebno osnovati Ministarstvo poljoprivrede u Vijeću/Savjetu ministara BiH, kako bi se poboljšala koordinacija i učinkovitost poljoprivrednih politika na državnom nivou. U kojoj mjeri se Vi slažete s tom tvrdnjom? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. U potpunosti se slažem sa ovom izjavom 1
2. Slažem sa ovom izjavom 2
3. Donekle se slažem sa ovom izjavom 3
4. Niti se slažem niti se ne slažem sa izjavom 4
5. Donekle se ne slažem sa izjavom 5
6. Ne slažem se sa izjavom 6
7. U potpunosti se ne slažem izjavom 7
8. (Ne čitati!) Ne zna 8
9. (Ne čitati!) Odbija odgovoriti 9

VISOKO OBRAZOVANJE

P43. Da li ste studirali ili trenutno studirate na nekom fakultetu?
ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. Da → Idi na P43A 1
2. Ne → Idi na P44 2

P43A. Šta mislite o kvalitetu fakultetskog obrazovanja? Kvalitet je:
PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. Veoma dobar 1
2. Dobar 2
3. Niti dobar niti loš 3
4. Loš 4
5. Veoma loš 5

P44. Da li mislite da bi trebalo sprovesti reformu obrazovanja kako bi obrazovanje bolje odgovaralo potrebama tržišta?
ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. Da 1
2. Ne 2
3. (Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti 3

P45. U skladu sa tim, da li mislite da je potrebno formirati Ministarstvo obrazovanja na državnom nivou tj. da li je potrebno formirati Ministarstvo obrazovanja pri Vijeću ministara BiH?
ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. Da 1
2. Ne 2
3. (Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti 3

UPOZNATOST S ENERGETSKIM TRŽIŠTEM, ENERGETSKOM EFIKASNOŠĆU I ZDRAVIM ŽIVOTOM

P46. Zna li ko određuje cijenu električne energije?
ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. Vlada 1
2. Regulator 2
3. Elektroprivreda 3
4. Tržište 4
5. (Ne čitati!) Ne znam 5
6. (Ne čitati!) Odbija odgovoriti 6

P47. Zna li da možete promijeniti svog snabdjevača električne energije?
ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. Da, svjestan/na sam 1
2. Ne, nisam obaviješten/na 2
3. (Ne čitati!) Odbija odgovoriti 3

P48. Regulatorna komisija za energiju:
ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. Određuje mrežnu tarifu 1
2. Određuje cijenu električne energije 2
3. Nadzire rad elektroprivreda 3
4. Ne znam čime se bavi 4
5. (Ne čitati!) Odbija odgovoriti 5

P49. Koliko ste zadovoljni sa uslugama koje pruža Vaša elektroprivreda?
ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. Potpuno zadovoljan/na 1
2. Uglavnom zadovoljan/na 2
3. Donekle zadovoljan/na 3
4. Niti zadovoljan/na niti nezadovoljan/na 4
5. Donekle nezadovoljan/na 5
6. Uglavnom nezadovoljan/na 6
7. Potpuno nezadovoljan/na 7
8. (Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti 8

P50. Koji bi za Vas bio najpogodniji način da dobijete informacije o pravima

i obavezama koje imate kao korisnik/korisnica električne energije?
ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. Putem pošte 1
2. Putem telefona 2
3. Putem web stranice 3
4. Putem TV-a 4
5. Putem radija 5
6. (Ne čitati!) Ne znam 6
8. (Ne čitati!) Odbija odgovoriti 7

P51. Energetska efikasnost predstavlja:
ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. Uštedu energije 1
2. Uštedu novca 2
3. Smanjenje emisije 3
4. Sve navedeno 4
5. Ne znam šta predstavlja 5

P52. U kojoj mjeri se slažete sa sljedećim izjavama:
PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!

STAVKE	U potpunosti se slažem	Slažem se	Donekle se slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se ne slažem	Ne slažem se	U potpunosti se ne slažem	(Ne čitati!) Ne zna /Odbija odgovoriti
P52a. Važno mi je da znam odakle dolazi hrana koju jedem	1	2	3	4	5	6	7	8
P52b. Važno mi je da je hrana koju jedem organska	1	2	3	4	5	6	7	8
P52c. Važno mi je da jedem lokalne sezonske proizvode	1	2	3	4	5	6	7	8
P52d. Važno mi je da postoje zelene površine u mjestu gdje živim	1	2	3	4	5	6	7	8
P52e. Vjerujem da BiH može proizvesti dovoljno hrane za sve naše građane	1	2	3	4	5	6	7	8
P52f. Podržavam projekte vezane za obnovljive izvore energije	1	2	3	4	5	6	7	8

P53. Molimo Vas da sa liste odaberete organizacije za koje ste čuli. (Možda niste upoznati sa time šta rade, ali svejedno ste čuli za njih):
ROTIRATI REDOSLIJED ČITANJA STAVKI! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!

* STAVKE	Da	Ne
P53_1. USAID	1	2
P53_2. Evropska unija u BiH	1	2
P53_3. OHR	1	2
P53_4. Ambasada SAD-a	1	2
P53_5. OSCE	1	2
P53_6. Ambasada Kraljevine Švedske	1	2
P53_7. CRS	1	2
P53_8. UNDP	1	2
P53_9. World Vision	1	2

P54. Koja od navedenih zemalja i organizacija treba imati najveći uticaj na budućnost BiH? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Evropska unija	1
2. SAD	2
3. UN	3
4. OHR	4
5. Turska	5
6. Rusija	6
7. Srbija	7
8. Hrvatska	8
9. Saudijska Arabija	9
10. Nijedna država	10
11. (Ne čitati!) Ne zna	11
12. (Ne čitati!) Odbija odgovoriti	12

P55. Međunarodna zajednica u BiH bi trebalo da ima...? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Aktivan angažman	1
2. Pasivan angažman	2
3. Bez angažmana	3
4. (Ne čitati!) Ne zna	4
5. (Ne čitati!) Odbija odgovoriti	5

P56. Š koja tri izazova bi Međunarodna zajednica trebala da se suoči najprije? **PROČITATI STAVKE! OZNAČITE ODGOVORE PREMA REDOSLIJEDU KAKO IH NEVEDE ISPITANIK!**

STAVKE	Prvi odgovor	Drugi odgovor	Treći odgovor
P56a. Podrška ekonomskom i razvoju biznisa	1	2	3
P56b. Podrška poljoprivredi	1	2	3
P56c. Podrška proizvodnji obnovljive energije	1	2	3
P56d. Podrška većoj kontroli vlasti nad javnim preduzećima	1	2	3
P56e. Podrška većoj kontroli vlasti nad bankarskim sistemom	1	2	3
P56f. Podrška slabim institucijama vlasti	1	2	3
P56g. Podrška boljoj kontroli javnih rashoda	1	2	3
P56h. Podrška reformi penzionog i socijalnog sistema	1	2	3
P56i. Podrška reformi sistema zdravstva	1	2	3
P56j. Demokratizacija političkih stranaka	1	2	3
P56k. Prevencija i sprječavanje nepotizma kod zapošljavanja u javnim institucijama	1	2	3
P56l. Borba protiv organizovanog kriminala i korupcije	1	2	3
P56m. Procesuiranje kriminalnih radnji u privatizaciji	1	2	3
P56n. Podrška razvoju medija	1	2	3
P56o. Podrška razvoju civilnog društva	1	2	3
P56p. Podrška diskriminiranim grupama stanovništva	1	2	3
P56r. Podrška reformi obrazovnog sistema	1	2	3
P56s. Podrška pomirenju i otkrivanju istine	1	2	3
P56t. Podrška procesuiranju ratnih zločina	1	2	3
P56u. Nametanje rješenja i uklanjanje radikalnih političara	1	2	3
P56v. Nešto drugo	1	2	3
P56w. (Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti	1	2	3

PRISTUP OBJEKTIVNIM INFORMACIJAMA

P57. U prosjeku, koliko često Vi: **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

STAVKE	Svaki dan	3-4 puta sedmično	1-2 puta sedmično	Manje od 1-2 puta sedmično	Nikad
P57a. Čitate političke sadržaje u novinama	1	2	3	4	5
P57b. Gledate vijesti iz politike na TV-u	1	2	3	4	5
P57c. Slušate vijesti iz politike na radiju	1	2	3	4	5
P57d. Koristite internet kako biste došli do vijesti iz politike ili nekih političkih informacija	1	2	3	4	5

P58. U kojoj mjeri ste zadovoljni sljedećim? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

STAVKE	U potpunosti sam zadovoljan/na	Uglavnom sam zadovoljan/na	Donekle sam zadovoljan/na	Niti sam zadovoljan/na niti nezadovoljan/na	Donekle sam nezadovoljan/na	Uglavnom sam nezadovoljan/na	U potpunosti sam nezadovoljan/na	(Ne čitati!) Ne zna/odbija odgovoriti
P58a. Pouzdanošću informacija i vijesti na TV-u	1	2	3	4	5	6	7	8
P58b. Pouzdanošću informacija i vijesti u novinama	1	2	3	4	5	6	7	8
P58c. Pouzdanošću informacija i vijesti na internetu	1	2	3	4	5	6	7	8
P58d. Korisnošću informacija i vijesti na TV-u	1	2	3	4	5	6	7	8
P58e. Korisnošću informacija i vijesti u novinama	1	2	3	4	5	6	7	8
P58f. Korisnošću informacija i vijesti na internetu	1	2	3	4	5	6	7	8

P59. Šta mislite, koliki uticaj imaju političke stranke na... **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

STAVKE	Prevelik	Premali	Tačno koliki treba biti	(Ne čitati!) Ne zna
P59a. informacije i vijesti u novinama?	1	2	3	4
P59b. informacije i vijesti na TV-u?	1	2	3	4
P59c. informacije i vijesti na radiju?	1	2	3	4
P59d. informacije i vijesti na internet portalima?	1	2	3	4

P60. Šta mislite, koliki uticaj imaju vladine institucije na... **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

STAVKE	Prevelik	Premali	Tačno koliki treba biti	(Ne čitati!) Ne zna
P60a. informacije i vijesti u novinama?	1	2	3	4
P60b. informacije i vijesti na TV-u?	1	2	3	4
P60c. informacije i vijesti na radiju?	1	2	3	4
P60d. informacije i vijesti na internet portalima?	1	2	3	4

P61. Šta mislite, koliki uticaj imaju investitori i ljudi iz ekonomskog sektora na... **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

STAVKE	Prevelik	Premali	Tačno koliki treba biti	(Ne čitati!) Ne zna
P61a. informacije i vijesti u novinama?	1	2	3	4
P61b. informacije i vijesti na TV-u?	1	2	3	4
P61c. informacije i vijesti na radiju?	1	2	3	4
P61d. informacije i vijesti na internet portalima?	1	2	3	4

P62. Šta mislite, koliki uticaj imaju obični stanovnici na... **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

STAVKE	Prevelik	Premali	Tačno koliki treba biti	(Ne čitati!) Ne zna
P62a. informacije i vijesti u novinama?	1	2	3	4
P62b. informacije i vijesti na TV-u?	1	2	3	4
P62c. informacije i vijesti na radiju?	1	2	3	4
P62f. informacije i vijesti na internet portalima?	1	2	3	4

PERCEPCIJA STANOVNIŠTVA O ORGANIZACIJAMA CIVILNOG DRUŠTVA U BiH I SUDJELOVANJE GRAĐANA U PROCESU DONOŠENJA ODLUKA

P63. Ako razmislite o bh. organizacijama civilnog društva, sa kojom izjavom se najviše slažete? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Uglavnom im se može vjerovati da rade prave stvari za stanovnike BiH **1**
2. Uglavnom rade u interesu svojih međunarodnih donatora **2**
3. Uglavnom zastupaju pitanja i interese od kojih samo oni imaju koristi **3**
4. Uglavnom su pod velikim uticajem političkih stranaka i služe njihovim interesima **4**
5. (Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti **5**

P64. Da li mislite da organizacije civilnog društva imaju uticaj na vlasti pri donošenju odluka, ako je odgovor DA kakav je to uticaj? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Da, pozitivan uticaj **1**
2. Da, negativan uticaj **2**
3. Malo uticaja na određene nivoe vlasti **3**
4. Nemaju nikakvog uticaja na bilo koji nivo vlasti **4**
5. (Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti **5**

P65. Možete li se sjetiti ijedne lokalne organizacije civilnog društva koja je organizovala antikoruptivne aktivnosti u Vašem gradu/mjestu? **ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Da → **IDI NA PITANJE P65_DA** **1**
2. Ne → **IDI NA PITANJE P66** **2**
3. (Ne čitati!) Ne zna → **IDI NA PITANJE P66** **3**

P65_DA. Možete li nam reći naziv te organizacije?

--

P66. AKO JE ISPITANIK U ODGOVORU NA PRETHODNO PITANJE P65_DA SPOMENUO BILO KOJU OD OVIH ORGANIZACIJA NEMOJTE JE SPOMINJATI Da li ste čuli za...

STAVKE	Da	Ne	(Ne čitati!) Ne zna
P66a. Transparency International	1	2	3
P66b. ACCOUNT (čita se AKAUNT)	1	2	3
P66c. Centar za istraživačko novinarstvo (CIN)	1	2	3

P66_ACC. PITATI PITANJE AKO SU ČULI ZA ACCOUNT, ALI GA NISU NAVELI KAO ODGOVOR NA PITANJE P65_DA, A AKO SU GA NAVELI KAO ODGOVOR NA PITANJE P65_DA PRESKOČITI: Da li ste čuli za bilo koji događaj kojeg su organizovali u vašem gradu? **ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Da **1**
2. Ne **2**
3. (Ne čitati!) Ne znam **3**

P67. Da li ste u proteklih 12 mjeseci radili išta od dolje navedenog: **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

STAVKE	Da	Ne	(Ne čitati!) Ne zna
P67a. Sudjelovali u javnoj raspravi o bilo kojoj odluci koju je donijela vlast	1	2	3
P67b. Poslali neku građansku inicijativu bilo kojem nivou vlasti	1	2	3
P67c. Dali komentare na nacrt neke vladine politike	1	2	3
P67d. Sudjelovali u radu radne grupe pri kreiranju neke vladine politike	1	2	3

P67e. Bili član savjetodavnog odbora ili vijeća	1	2	3
P67f. Bili politički predstavnik u lokalnoj zajednici, općini ili višem predstavničkom tijelu	1	2	3

ODGOVORNOST POLITIČKIH STRANAKA

P68. Da li mislite da političke stranke rade za svoj interes ili rade za interes stanovništva, javnosti? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Isključivo rade za svoj interes	1
2. Donekle rade za svoj interes	2
3. Podjednako rade za svoj i za interes stanovništva	3
4. Donekle rade za interes stanovništva	4
5. Isključivo rade za interes stanovništva	5
6. (Ne čitati!) Ne zna	6
7. (Ne čitati!) Odbija odgovoriti	7

POVJERENJE IZMEĐU ETNIČKIH GRUPA

P69. Koliko je za Vas važan proces izgradnje međusobnog povjerenja između različitih etničkih grupa u BiH? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Nimalo važan	1
2. Malo važan	2
3. Nešto važan	3
4. Niti je važan niti je nevažan	4
5. Umjereno važan	5
6. Veoma važan	6
7. Izuzetno važan	7
8. (Ne čitati) Odbija odgovoriti	8

P70. Šta od navedenog biste uradili da promijenite sadašnje stanje u pogledu međuetničkih tenzija u Vašoj zajednici? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ODABRATI SVE ODGOVORE KOJI VAŽE!**

P70a. Ne bih uradio/la ništa, ostao/la bih fokusiran/a na svoje lične i poslovne aktivnosti	1
P70b. Koristio/la bih politička i društvena sredstva djelovanja, ali bih sigurno izbjegavao/la bilo kakav vid nasilja	2
P70c. Koristio/la bih bilo koju vrstu aktivnosti, ali bih definitivno izbjegavao/la nasilje	3
P71d. Koristio/la bih sva raspoloživa sredstva za promjene, uključujući i nasilje ukoliko je neophodno	4

P71. U kojoj mjeri vjerujete pripadnicima sljedećih etničkih grupa? **PITATI ZA SVAKU ETNIČKU GRUPU! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR ZA SVAKU ETNIČKU GRUPU!**

STAVKE	U potpunosti ne vjerujem	Donekle ne vjerujem	Niti vjerujem niti ne	Donekle vjerujem	U potpunosti vjerujem	(Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti
P71a. Bošnjaci	1	2	3	4	5	6
P71b. Hrvati	1	2	3	4	5	6
P71c. Srbi	1	2	3	4	5	6
P71d. Romi	1	2	3	4	5	6
P71e. Bosanci i Hercegovci	1	2	3	4	5	6

P71f. Jevreji	1	2	3	4	5	6
P71g. Ostali	1	2	3	4	5	6

P72. Kakvu ulogu mislite da obrazovni sistem ima u međuetničkom povjerenju u BiH? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Veoma negativnu	1
2. Donekle negativnu	2
3. Neutralnu	3
4. Donekle pozitivnu	4
5. Veoma pozitivnu	5
6. (Ne čitati) Odbija odgovoriti	6

P73. Koja od navedenih izjava opisuje Vašu interakciju sa pripadnicima drugih etničkih grupa u BiH u Vašem krugu porodice ili prijatelja? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Mnogi članovi moje porodice ili prijatelja pripadaju drugim etničkim grupama	1
2. Neki članovi moje porodice ili prijatelja pripadaju drugim etničkim grupama	2
3. Malo članova moje porodice ili prijatelja pripadaju drugim etničkim grupama	3
4. Niko od članova moje porodice ili prijatelja ne pripada drugim etničkim grupama	4
5. (Ne čitati) Odbija odgovoriti	5

P74. Koja od navedenih izjava opisuje Vašu interakciju sa pripadnicima drugih etničkih grupa u BiH u Vašem krugu radnih kolega ili ljudi s kojima ste u kontaktu putem posla ili u školi/fakultetu? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Mnoge moje radne kolege ili ljudi s kojima sam u kontaktu putem posla ili u školi/fakultetu pripadaju drugim etničkim grupama	1
2. Neke moje radne kolege ili ljudi s kojima sam u kontaktu putem posla ili u školi/fakultetu pripadaju drugim etničkim grupama	2
3. Malo mojih radnih kolega ili ljudi s kojima sam u kontaktu putem posla ili u školi/fakultetu pripadaju drugim etničkim grupama	3
4. Niko od mojih radnih kolega ili ljudi s kojima sam u kontaktu putem posla ili u školi/fakultetu ne pripada drugim etničkim grupama	4
5. (Ne čitati) Odbija odgovoriti	5

BORBA PROTIV NASILNOG EKSTREMIZMA

P75. Imajući u vidu da je nasilni ekstremizam definiran kao "zagovaranje, učešće, priprema ili neki drugi vid podrške ideološki motiviranom ili ideološki opravdanom nasilju kako bi se postigli socijalni, ekonomski i politički ciljevi", da li mislite da...:

STAVKE	Da	Ne	(Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti
P75a. ...u BiH postoji problem nasilnog vjerskog ekstremizma?	1	2	3
P75b. ...u BiH postoji problem nasilnog nacionalističkog ekstremizma?	1	2	3

P76. U kojoj mjeri vjerujete da sljedeće vjerske/nacionalističke ekstremističke grupe predstavljaju sigurnosnu prijetnju u BiH? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

STAVKE	odgovoriti				
	Velika prijetnja	Umiarena prijetnja	Manja prijetnja	Uopće nije prijetnja	(Ne čitati!) Ne zna/Odbija
P76a. Ekstremističke grupe iz drugih zemalja	1	2	3	4	8
P76b. Lokalni vjerski ekstremisti	1	2	3	4	8
P76c. Lokalni nacionalistički ekstremisti	1	2	3	4	8
P76d. Povratnici sa stranih ratišta	1	2	3	4	8
P76e. Pojedinačni slučajevi „usamljenih vukova“	1	2	3	4	8

RODNI STEREOTIPI I UPOZNATOST SA LEGISLATIVOM U OBLASTI RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA

P77. U kojoj mjeri se slažete sa sljedećim izjavama? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

STAVKE	odgovoriti							
	U potpunosti se slažem		Donekle se slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		U potpunosti se ne slažem	
P77a. Žene trebaju imati jednaka prava kao i muškarci i trebaju biti tretirane kao i muškarci	1	2	3	4	5	6	7	8
P77b. Generalno, muškarci su bolji politički lideri i treba ih birati prije nego žene	1	2	3	4	5	6	7	8
P77c. Kada je nestašica radnih mjesta, muškarci bi trebali imati prednost pri zapošljavanju u odnosu na žene	1	2	3	4	5	6	7	8
P77d. Muškarac treba da ravnopravno dijeli obaveze kuhanja, pranja suda, odgoja djece i čišćenja kuće ukoliko je žena nezaposlena	1	2	3	4	5	6	7	8
P77e. Muškarac treba da ravnopravno dijeli obaveze kuhanja, pranja suda, odgoja djece i čišćenja kuće ukoliko je žena zaposlena	1	2	3	4	5	6	7	8
P77f. Ako je u braku samo jedan supružnik zaposlen, prirodnije je da to bude muškarac	1	2	3	4	5	6	7	8
P77g. Većina poslova u domaćinstvu po svojoj prirodi više odgovara ženama	1	2	3	4	5	6	7	8
P77h. Dobro je da su žene i muškarci ravnopravni u braku, ali je po pravilu bolje da muškarac ima posljednju riječ	1	2	3	4	5	6	7	8
P77i. Muškarcima su bliskije javne, a ženama privatne aktivnosti	1	2	3	4	5	6	7	8
P77j. Zaposlena majka može da razvija jednako toplu i blisku	1	2	3	4	5	6	7	8

vezu sa djecom, kao i majka koja ne radi								
P77k. Dijete predškolskog uzrasta pati ukoliko njegova ili njena majka radi	1	2	3	4	5	6	7	8
P77l. Porodični život ispašta ukoliko je žena zaposlena sa punim radnim vremenom	1	2	3	4	5	6	7	8
P77m. U redu je da žena bude zaposlena, ali ono što zapravo većina žena želi, su dom i porodica	1	2	3	4	5	6	7	8
P77n. Zadatak muškarca je da zaradi novac, a zadatak žene je da brine o domu i porodici	1	2	3	4	5	6	7	8
P77o. Potrebe porodice su važnije od ličnih ambicija žene	1	2	3	4	5	6	7	8
P77p. Djevojčice treba više štiti i nadzirati nego dječake	1	2	3	4	5	6	7	8
P77q. Žene nisu dobre u politici jer nisu dovoljno samopouzdanje i dominantne	1	2	3	4	5	6	7	8
P77r. Prioriteti političarki su socijalna pitanja, obrazovanje i/ili zdravstvo	1	2	3	4	5	6	7	8
P77s. Prioriteti političara su ekonomska pitanja i infrastruktura	1	2	3	4	5	6	7	8

P78. Da li su sljedeće izjave u skladu sa postojećim normativno-pravnim standardima za ravnopravnost spolova u BiH? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

STAVKE	Da	Ne	Ne zna
P78a. Ravnopravnost spolova je u BiH regulisana posebnim zakonom na nivou BiH	1	2	3
P78b. Diskriminacija na osnovu spola u privatnom i javnom životu je u BiH zakonom zabranjena	1	2	3
P78c. Prava i mjere zaštite od porodičnog nasilja, prava porodilja i prava žena u radnom odnosu trebaju biti jednaka za sve žene bez obzira u kojoj bh. općini, kantonu ili entitetu žena živi	1	2	3
P78d. Postoji zakonska kazna za silovanje u braku	1	2	3
P78e. Očevi mogu da uzmu roditeljsko odsustvo pod istim uslovima kao i majke	1	2	3
P78f. Na listama za izbor poslanika/zastupnika, odbornika, zakonom je predviđeno da najmanje 40% kandidata budu pripadnici/e manje zastupljenog spola	1	2	3
P78g. Prilikom zapošljavanja, poslodavac ima zakonsko pravo da traži od kandidatkinje potvrdu da nije u drugom stanju	1	2	3

STEREOTIPI PREMA OSOBAMA SA INVALIDITETOM

P79. U kojoj mjeri se slažete da sljedećim izjavama? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

STAVKE	U potpunosti se slažem		Slažem se		Donekle se slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se ne slažem		Ne slažem se		U potpunosti se ne slažem		(Ne čitati!) Ne zna/odbija odgovoriti	
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6		7
P79a. Osobe sa mentalnim poteškoćama ne bi trebale raditi	1	2	3	4	5	6	7	8								
P79b. Osobe sa fizičkim invaliditetom trebaju raditi	1	2	3	4	5	6	7	8								
P79c. Osobama sa intelektualnim poteškoćama ne bi trebalo biti dozvoljeno da imaju partnera	1	2	3	4	5	6	7	8								
P79d. Drugi ljudi bi trebali naučiti da koriste znakovni jezik i Brajevo pismo kako bi pomogli slabovidnim i gluhim osobama da se lakše integrišu	1	2	3	4	5	6	7	8								

STEREOTIPI O LGBT

P80. Da li mislite da istospolni parovi trebaju imati pravo da **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

STAVKE	Trebaju	Ne trebaju	(Ne čitati!) Ne zna	(Ne čitati!) Bez odgovora
P80a. Se vjenčaju	1	2	3	4
P80b. Žive zajedno, nevjenčani, ali sa istim pravima kao i vjenčani parovi	1	2	3	4
P80c. Usvajaju djecu	1	2	3	4
P80d. Nasljeđuju imovinu jedno od drugog, na isti način kao i vjenčani parovi	1	2	3	4

P81. Koje godine ste rođeni?

AKO ISPITANIK IMA 31 ILI VIŠE GODINA PRESKOČITE NA DEMOGRAFSKU SEKCIJU

SAMO ZA ISPITANIKE STAROSTI 18-30 GODINA U SVIM DRUGIM SLUČAJEVIMA PRESKOČITE NA DEMOGRAFSKU SEKCIJU

POLITIČKE AKTIVNOSTI MLADIH

P82. Da li ste u proteklih 12 mjeseci uradili išta od navedenog? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! PITATI ZA SVAKU STAVKU POJEDINAČNO!**

STAVKE	Da	Ne
P82a. Kontaktirali nekog političara	1	2
P82b. Kontaktirali vladinog ili dužnosnika lokalne samouprave	1	2

P82c. Radili bez naknade za političku stranku ili u nekoj akcionoj grupi	1	2
P82d. Volontirali u nekoj organizaciji civilnog društva (uključujući omladinske banke)	1	2
P82e. Potpisali neku peticiju	1	2
P82f. Sudjelovali u legalnim javnim demonstracijama	1	2
P82g. Bojkotovali određene proizvode (KUPUJ DOMAĆE)	1	2
P82h. Bili član političke stranke/grupe	1	2
P82i. Volontirali pri monitoringu/promatranju izbora	1	2
P82j. Poslali poruku sa političkim sadržajem na društvenim mrežama	1	2

P83. Koliko učinkovita može biti angažovanost mladih ljudi u promociji pozitivnih promjena u BiH političkom životu? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Veoma učinkovita 1
2. Donekle učinkovita 2
3. Ne baš učinkovita 3
4. U potpunosti neučinkovita 4
5. (Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti 5

P84. U kojoj mjeri ste zainteresovani za politiku? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Veoma sam zainteresovan/na 1
2. Donekle sam zainteresovan/na 2
3. Nisam zainteresovan/na 3
4. Uopšte nisam zainteresovan/na 4
5. (Ne čitati!) Ne zna/Odbija odgovoriti 5

P85. Da li ste razmišljali o napuštanju zemlje? **ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Da →IDI NA P85_DA 1
2. Ne →IDI NA P86 2
3. (Ne čitati!) Ne zna →IDI NA P86 3

P85_DA. Koja izjava najbolje opisuje razlog zbog kojeg razmišljate o napuštanju zemlje? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Želim studirati vani 1
2. Želim se vani okušati u novim profesionalnim izazovima 2
3. Ne mogu naći posao u BiH 3
4. Želim da budem sa mojim prijateljima, porodicom ili partnerom 4
5. Želim da pomognem svojim ljudima/porodici slanjem pomoći 5
6. Osjećam se nesigurno u BiH 6
7. Osjećam da su moja prava i slobode ugroženi u BiH 7
8. Želim da svojoj djeci pružim bolje prilike u životu 8
9. Drugo 9

P86. Kojim biste se zanimanjem željeli baviti? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Zakonodavac/vka, dužnosnik/ca i direktor/ica 1
2. Znanstvenik/ca, inženjer/ka i stručnjak/inja 2
3. Tehničar/rka i stručni saradnik/ca 3
4. Administrativni službenik/ca 4
5. Uslužna i trgovačka zanimanja 5
6. Poljoprivrednik/ca, šumar/ka, ribar/ka, lovac/kinja 6
7. Zanimanje u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji 7
8. Rukovatelj/ica postrojenjima i strojevima, industrijski proizvođač/ica i sastavljač/ica proizvoda 8
9. Jednostavna zanimanja 9
10. Vojna zanimanja 10
11. Nešto drugo 11
12. (Ne čitati!) Ne zna/Ne želi odgovoriti 12

P87. U kojem sektoru biste željeli raditi? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Javni sektor (javna uprava, međunarodne organizacije, itd.) 1
2. Privatni sektor (poduzeća, obrti, međunarodne kompanije, itd.) 2
3. Nevladin sektor (domaće i međunarodne nevladine i neprofitne organizacije) 3
4. Nešto drugo 4
5. (Ne čitati!) Ne zna/Ne želi odgovoriti 5

P88. Za vrijeme pohađanja srednje škole ili fakulteta, da li ste učestvovali /učestvujete u nekoj od navednih aktivnosti neformalnog obrazovanja, obuke /ili radnog iskustva: **NAPOMENA: AKO JE ZA SVE TRI PONUĐENE OPCIJE ODGOVOR NE ILI NE ZNA/ODBIJA ODGOVORITI, PREDITE NA DEMOGRAFSKU SEKCIJU.**

		Da	Ne	(Ne čitati!) Ne zna/Ne želi odgovoriti
P88a.	Vannastavne aktivnosti ili radna praksa organizirana od strane Vaše srednje škole i/ili fakulteta	1	2	3
P88b.	Praksa, volontiranje, ili druga vrsta radnog iskustva koja nije organizirana od strane Vaše srednje škole i/ili fakulteta	1	2	3
P88c.	Neki oblik obrazovanja/obuke van škole/fakulteta	1	2	3

P89. U kojim od navednih aktivnosti neformalnog obrazovanja, obuke i/ili radnog iskustva ste učestvovali/učestvujete za vrijeme pohađanja srednje škole ili fakulteta? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ODABRATI SVE ODGOVORE KOJI VAŽE!**

P89a. Radno iskustvo kroz praksu	1
P89b. Radno iskustvo kroz volontiranje	2
P89c. Radno iskustvo kroz plaćene poslove, osim praksu ili volontiranje	3
P89d. Kratki kursevi/vannastavne aktivnosti koje se odnose na strane jezike, IKT i/ili komunikacijske vještine i novinarstvo	4
P89e. Kratki kursevi vannastavne aktivnosti vezane za umjetničke kompetencije (npr. slikarstvo, skulptura, fotografija, kreativno pisanje, itd.)	5
P89f. Časovi kuhanja	6
P89g. Pozorišne predstave i/ili umjetničke izložbe	7
P89h. Informativni seminari i/ili konferencije u oblastima ličnih interesa	8
P89i. Drugo	9

P90. Da li su Vam vještine/znanja stečene kroz aktivnosti neformalnog obrazovanja, obuke i/ili radnog iskustva za vrijeme pohađanja srednje škole ili fakulteta pomogli na neki od sljedećih načina? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ODABRATI SVE ODGOVORE KOJI VAŽE!**

P90a. Dobijanje (novog) posla	1
P90b. Veća plata/primanja	2
P90c. Unapređenje na radnom mjestu	3
P90d. Bolji učinak na trenutnom radnom mjestu	4
P90e. Lični razlozi (upoznavanje drugih ljudi, obnova opštih ličnih vještina itd.)	5
P90f. Još uvijek nema nikakvih rezultata	6
P90g. Nešto drugo	7

DOŠLI SMO DO SAMOG KRAJA. OSTALO JE JOŠ SAMO NEKOLIKO PITANJA KOJA SU NAM POTREBNA RADI STATISTIČKE ANALIZE.

DEMOGRAFIJA

D1. Spol ispitanika?

1. Muško 1
2. Žensko 2

3. Ne želim se izjasniti 3

D2. Da li ste državljanin? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. BiH 1
2. BiH i druge zemlje 2

D3. Mjesto rođenja?

D3a. Opština/grad	
D3b. Ili ime države (ako je u pitanju inostranstvo)	

D4a. Trenutno prebivalište? Opština/grad:

D4b. Trenutno prebivalište? Entitet/BD:

1. FBiH
2. RS
3. Brčko Distrikt

D5. Koji je Vaš bračni status? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Neoženjen/neudata 1
2. U braku 2
3. Razveden/na 3
4. Udovac/ica 4
5. Živi u vanbračnoj zajednici 5

D6. Koja je Vaša etnička pripadnost? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Bošnjak/inja 1
2. Hrvat/ica 2
3. Srbin/pkinja 3
4. Rom/kinja 4
5. Bosanac/ka i Hercegovac/ka 5
6. Jevrej/ka 6
7. Ostali 7
8. Ne izjašnjavam se 8

D7. Koje ste vjeroispovijesti? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Islam 1
2. Katoličanstvo 2
3. Pravoslavlje 3
4. Judaizam 4
5. Agnostik 5
6. Ateista 6
7. Nešto drugo 7
8. Ne izjašnjavam se 8

D8. Koji je Vaš maternji jezik? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Bosanski 1
2. Hrvatski 2
3. Srpski 3
4. Srpsko-hrvatski/hrvatsko-srpski 4
5. Neki drugi 5

D9. Koji je najveći stepen obrazovanja kojeg ste završili? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Bez obrazovanja → GO TO D11 1
2. Nezavršena osnovna škola → GO TO D11 2
3. Osnovna škola → GO TO D11 3
4. Srednja škola 4
5. Specijalizacija nakon srednje škole 5
6. Viša škola 6
7. Univerzitetsko obrazovanje 7

D10. Koja je oblast Vašeg obrazovanja? **PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. Opšti program obrazovanja 1

2. Učiteljska i pedagoške škole	2	5. Uslužna i trgovačka zanimanja	5
3. Umjetničke i humanističke nauke	3	6. Poljoprivrednici/ce, šumari/rke, ribari/rke, lovci/kinje	6
4. Društvene nauke, ekonomija, i pravo	4	7. Zanimanje u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji	7
5. Književnost i jezici	5	8. Rukovatelji/ice postrojenjima i strojevima, industrijski proizvođači/čice i sastavljači/ice proizvoda	8
6. Prirodne, matematičke, i kompjuterske nauke	6	9. Jednostavna zanimanja	9
7. Tehničke (inženjerske) i građevinske nauke	7	10. Vojna zanimanja	10
8. Poljoprivredne i veterinarske nauke	8	11. Nešto drugo	11
9. Zdravstvo i socijalna zaštita	9	12. (Ne čitati!) Ne zna/Ne želi odgovoriti	12
10. Usluge	10		
11. Ostalo	11		

Posljednjih nekoliko pitanja se odnose na Vaš radni status i finansijska sredstva kojima Vi i Vaše domaćinstvo raspolazete. Molimo Vas da odgovorite na ova pitanja uzimajući u obzir i zvanična primanja iz registrovanog rada i sva nezvanična primanja koja zarađujete svojim radom. Garantujemo Vam da su sve informacije koje nam date povjerljive i da Vaše ime nikad neće biti korišteno, pa Vas molimo da na ova pitanja odgovorite iskreno, jer nas interesuje kako građani BiH zaista žive, rade i finansiraju svoje potrebe.

D11. Koja od sljedećih opcija opisuje Vaš radni status u zadnjih mjesec dana, uključujući bilo koji rad za zaradu ili profit, bez obzira da li je zvanično registriran? PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. Zaposlen/a na puno radno vrijeme	1
2. Zaposlen/a na nepuno radno vrijeme	2
3. Pripravnik	3
4. Volonter	4
5. Nezaposlen/a, sa povremenim poslovima, aktivno tražim posao	5
6. Nezaposlen/a, aktivno tražim posao	6 → GO TO D18
7. Nezaposlen/a, ne tražim posao	7 → GO TO D18
8. Osoba koja obavlja neplaćene kućne i/ili poljoprivredne poslove, brine o djeci ili drugim osobama (domaćica), ne tražim posao	8 → GO TO D18
9. Osoba sa invaliditetom, koji je glavni razlog zbog kojeg ne radim	9 → GO TO D18
10. Učenik/ca; student/ca; na specijalizaciji	10 → GO TO D18
11. Penzioner/ka	11 → GO TO D18
12. Vojnik	12 → GO TO D18
13. (Ne čitati!) Ne želi odgovoriti	13

D12. Da li radite za: PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. Kompaniju iz privatnog sektora	1
2. Kompaniju iz javnog sektora ili vladinu/javnu instituciju	2
3. Zadruhu	3
4. Organizaciju civilnog društva	4
5. Drugo	5
6. (Ne čitati!) Ne želi odgovoriti	6

D13. Koji je Vaš status u zaposlenosti? PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. Zaposlen u stranoj kompaniji/organizaciji	1
2. Zaposlen u privatnoj bh. kompaniji	2
3. Zaposlen u bh. javnoj kompaniji ili vladinoj/javnoj instituciji	3
4. Zaposlen u organizaciji civilnog društva	4
5. Vlasnik/suvlasnik kompanije (samo-zaposlen)	5
6. Poljoprivrednik sa vlastitom farmom	6
7. Drugo	7
8. (Ne čitati!) Ne želi odgovoriti	8

D14. Da li imate ugovor o radu na neodređeno ili određeno vrijeme? PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. Ugovor na neodređeno vrijeme	1
2. Ugovor na određeno vrijeme	2
3. Radim bez ugovora	3
4. (Ne čitati!) Ne želi odgovoriti	4

D15. Koje je Vaše trenutno zanimanje? PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. Zakonodavci/ke, dužnosnici/e i direktori/ce	1
2. Znanstvenici/e, inženjeri/ke i stručnjaci/kinje	2
3. Tehničari/rke i stručni saradnici/ce	3
4. Administrativni službenici/ce	4

D16. U kojem sektoru ili industriji radite? PROČITATI PONUĐENE ODGOVORE! ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	1
2. Rudarstvo	2
3. Proizvodnja	3
4. Snabdijevanje energentima (električna energija, plin, toplotna energija)	4
5. Snabdijevanje vodom, kanalizacija, rukovođenje otpadom i reciklaža	5
6. Građevina	6
7. Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala	7
8. Transport i skladištenje	8
9. Usluge smještaja i ishrane	9
10. Informacije i komunikacije	10
11. Finansije i osiguranje	11
12. Trgovina nekretninama	12
13. Profesionalne, naučne i tehničke aktivnosti	13
14. Administrativne ili uslužne djelatnosti	14
15. Javna administracija i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	15
16. Edukacija	16
17. Zdravstvo i relaksacija	17
18. Umjetnost, zabava i rekreacija	18
19. Druge uslužne aktivnosti	19
20. Aktivnosti u domaćinstvu kao poslovi; proizvodnja različitih dobara ili različite usluge koje se obavljaju u domaćinstvu za vlastitu korist	20
21. Aktivnosti za organizacije i druga tijela van zemlje	21
22. (Ne čitati!) Ne zna/Ne želi odgovoriti	22

D17. Koliko ste u KM zaradili u neto primanjima u prošlom mjesecu za svoj formalni i neformalni (registrovani i neregistrovani) rad?

(Ne čitati!) Ne zna/Ne želi odgovoriti

D18. Koliki je mjesečni neto prihod svih članova domaćinstva? ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. Nije bilo prihoda u proteklom mjesecu	1
2. do 100 KM	2
3. 101 do 200 KM	3
4. 201 do 300 KM	4
5. 301 do 400 KM	5
6. 401 do 500 KM	6
7. 501 do 600 KM	7
8. 601 do 700 KM	8
9. 701 do 800 KM	9
10. 801 do 900 KM	10
11. 901 do 1000 KM	11
12. 1001 do 1100 KM	12
13. 1101 do 1200 KM	13
14. 1201 do 1300 KM	14
15. 1301 do 1500 KM	15
16. 1501 do 2000 KM	16
17. 2001 do 3000 KM	17
18. Više od 3000 KM	18
19. (Ne čitati!) Ne zna/ Ne želi odgovoriti	19

D19. Da li je Vaše domaćinstvo pored zarade članova domaćinstava primilo i novčanu pomoć od porodice i prijatelja iz inostranstva (doznake)? ZABILJEŽITI SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. Da	1
2. Ne	2
3. (Ne čitati!) Ne zna	3
4. (Ne čitati!) Odbija odgovoriti	4

**PROJEKAT PODRŠKE MONITORINGU I EVALUACIJI
(MEASURE-BiH)**

**Fra Andela Zvizdovića 1
UNITIC Toranj B, sprat 21
71000 Sarajevo
Bosnia and Herzegovina
Telefon: + (387) 033 941 676
contacts@measurebih.com
www.measurebih.com**